

**Всеукраїнська науково-практична
конференція студентів та молодих вчених
“Проблеми реалізації
євроінтеграційного та євроатлантичного
курсів України”**

ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ

Частина I

13 травня 2020 р.

МАУП

МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ
НАУКОВЕ ТОВАРИСТВО СТУДЕНТІВ І МОЛОДИХ ВЧЕНИХ МАУП
ГО “Всеукраїнська Асамблея докторів наук з державного управління”
Інститут професійно-технічної освіти НАПН України
Інститут професійних кваліфікацій

IVET Інститут
професійно-
технічної освіти
НАПН України

ІНСТИТУТ ПРОФЕСІЙНИХ
КВАЛІФІКАЦІЙ

**Всеукраїнська науково-практична
конференція студентів та молодих вчених
“Проблеми реалізації
євроінтеграційного та євроатлантичного
курсів України”**

ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ

Частина I

13 травня 2020 р.

Київ
2020

УДК (327+323+321):(351+342+338)

Редакційна колегія:

Є. О. Романенко, д-р наук з держ. упр., проф. (голова);
А. А. Ігнатченко, канд. техн. наук (відповідальний редактор);
І. П. Бідзюра, д-р політ. наук, проф.;
Н. І. Верхоглядова, д-р екон. наук, проф.;
В. І. Воронін, д-р іст. наук, доц.;
А. М. Кислий, д-р юрид. наук, проф.;
Л. В. Янюк (виконавчий редактор).

*Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом
(протокол № 3 від 25.03.2020 р.)*

Всеукраїнська науково-практична конференція студентів та молодих вчених “Проблеми реалізації євроінтеграційного та євроатлантичного курсів України”: тези доповідей : [Ч. I: збірник матеріалів конференції, м. Київ, 13 травня 2020 р.]. Київ: Міжрегіональна Академія управління персоналом, 2020. 148 с.

У пропонованому збірнику подано тези Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів та молодих вчених “Проблеми реалізації євроінтеграційного та євроатлантичного курсів України”.

Тексти тез надано в авторській редакції. Автори несуть повну відповідальність за зміст публікацій, а також добір, точність наведених фактів, цитат, власних імен та інших відомостей.

УДК (327+323+321):(351+342+338)

© Міжрегіональна Академія
управління персоналом, 2020

СКЛАД
Організаційного комітету Всеукраїнської
науково-практичної конференції студентів та молодих вчених
“Проблеми реалізації євроінтеграційного та євроатлантичного курсів
України”

Голова Оргкомітету

Романенко Є. О. доктор наук з державного управління, професор, заслужений юрист України, проректор МАУП

Заступники Голови Оргкомітету:

Гольцов А. Г. доктор політичних наук, доцент, завідувач кафедри міжнародних відносин та організації туристичної діяльності, НН ІМВСН МАУП

Фурса О. О. Голова наукового товариства студентів і молодих вчених МАУП, магістрант, НН ІІ МАУП

Члени Оргкомітету:

Бідзюра І. П. доктор політичних наук, професор, директор Навчально-наукового інституту міжнародних відносин та соціальних наук

Білоус А. О. кандидат історичних наук, доцент, директор Інституту підготовки наукових кадрів

Воронін В. М. доктор історичних наук, директор Центру організації наукової роботи та інновацій в освітньому процесі

Верхоглядова Н. І. доктор економічних наук, професор, директор Навчально-наукового інституту менеджменту, економіки та фінансів

Дякова Л. Ю. кандидат фармацевтичних наук, доцент, декан факультету фармації

Ігнатченко А. А. кандидат технічних наук, головний науковий співробітник Центру організації наукової роботи та інновацій в освітньому процесі

Кислий А. М. доктор юридичних наук, професор, директор Навчально-наукового інституту права імені князя Володимира Великого

Котляров В. О. кандидат економічних наук, доцент, проректор МАУП

Пархоменко-Куцевіл О. І. доктор наук з державного управління, доцент, Перший віцепрезидент ГО “Всеукраїнська асамблея докторів наук з державного управління”

Притоманов С. О. кандидат фізико-математичних наук, Віце-Президент Інституту професійних кваліфікацій

Радкевич В. О. доктор педагогічних наук, професор, директор Інституту професійно-технічної освіти НАПН України

Чолишкіна О. Г. кандидат технічних наук, доцент, декан факультету комп’ютерно-інформаційних технологій

ЗМІСТ

Дмитренко Геннадій Анатолійович, Головач Наталія Василівна Інноваційна технологія цифровізації системи освіти	7
Мелков Юрій Олександрович Європейські цінності та стратегії розвитку вищої освіти України: виклики стійкого розвитку	12
Щокін Ростислав Георгійович, Дацій Олександр Іванович, Романенко Євген Олександрович, Радкевич Валентина Олександрівна, Бородієнко Олександра Володимирівна, Короткова Ліна Ігорівна, Мірошніченко Олексій Валентинович, Колишко Родіон Анатолійович, Притоманов Сергій Олексійович Створення центрів професійної досконалості	15
Дуднік Андрій Сергійович, Дяченко Михайло Петрович, Дзюбан Андрій Сергійович Методи організації процесу розробки сайтів на основі технологій PHP та JAVASCRIPT	20
Бубнов Максим Юрійович, Згалат-Лозинська Любов Олександрівна, Молчанова Стелла Геннадіївна Європейський досвід реорганізації структури системи охорони здоров'я як інструмент підвищення доступності медичних послуг	23
Костюк Євген Сергійович Діяльність національного центру з питань євроатлантичної інтеграції України: 2003–2010 рр.	27
Рєнова Тетяна Петрівна Психологічні аспекти самореалізації молоді в умовах карантину через поширення у світі епідемії COVID-19	31
Заверуха Володимир Георгійович Нормотворча діяльність в Київській Русі та Галицько-Волинському князівстві	35
Андрійчик Андрій Вікторович Перспективні напрями застосування результатів оцінювання персоналу та підвищення його ефективності на основі європейського досвіду	37

Базильчук Марія Василівна Перешкоди інтеграції України до Європейського Союзу: проблеми через пандемію та економічну кризу	41
Беліков Володимир Юрійович Актуальні питання воєнно-політичного аспекту в умовах євроінтеграційного та євроатлантичного курсів України	44
Богатова Анастасія Романівна Можливості застосування в Україні європейського досвіду активної політики зайнятості	47
Владика Олександр Володимирович Використання веб-технологій для електронної демократії	51
Гава Євгенія Олександрівна, Кривоберець Марина Миколаївна Вплив євроінтеграційного курсу на формування туристичного іміджу України	54
Долгерт Яна Вікторівна Інтеграція України до Європейського Союзу: проблеми та перспективи	57
Ємець Катерина Олегівна Перспективи співробітництва України з Європейським Союзом	60
Жук Дар'я Юрївна Проблеми сезонності туристичного попиту у контексті євроінтеграції України	64
Золотоверх Олександра Олександрівна Управління якістю туристичних послуг в рамках процесу України до Європейського Союзу	66
Казьміров Євгеній Олегович Актуальність впровадження CRM-систем.....	68
Капкан Анастасія Сергіївна Євроінтеграція як спосіб розвитку туристичної діяльності в Україні	71
Кіпніс Давид Святославович Євроінтеграція України: можливі економічні проблеми та перспективи	74
Корх Анастасія BREXIT: причини, наслідки, прогнози	78
Костецький Владислав Леонідович Проблема національної безпеки держави	81
Логутов Радислав Ігорович Проблеми розвитку інформаційних технологій та вплив на розвиток держави	86
Монзолевська Владислава Костянтинівна Соціально-правові, політичні та організаційні питання євроінтеграції України	90

Мочонова Марина Сергіївна Особливості кадрової політики банку в сучасних умовах	94
Несін Анна Валеріївна Європейські цінності та норми, які вже стали головними в житті українців	98
Нікітіна Анастасія Євгенівна Європейська спільнота з вугілля та сталі	102
Олейнік Ольга Миколаївна Європейські норми та цінності в суспільно-економічному житті України	105
Панченко Ігор Сергійович Співпраця України та Європейського Союзу в політичній, економічній, соціальній, культурній та інших сферах	108
Петрушко Наталія Олександрівна Проблематика вступу України до Європейського Союзу та перспективи. Соціальний аспект	111
Поліщук Вікторія Сергіївна Гендерна рівність як цивілізаційний фактор розвитку європейських держав: досвід для України	115
Тінькова Юлія Олександрівна Структурно-послідовний підхід у навчальному процесі та його обґрунтування	119
Ткаченко Марія Миколаївна Важливість та потенціал українсько-польських відносин на сучасному етапі	122
Третяк Юлія Петрівна Туристично-рекреаційний потенціал України	125
Фармхаус Пилип Ройович Питання іміджу України: проблематика трудових мігрантів та захисту їх прав	127
Філіппова Крістіна Олександрівна Перспективи та проблеми інтеграції України до Європейського Союзу	131
Цимош Ольга Андріївна Особливості мотивації персоналу в туристичних підприємствах	134
Черненко Євгенія Валеріївна Організаційна культура на підприємстві: напрями її розвитку	136
Шелестовська Діана Ігорівна, Кривоберець Марина Миколаївна Моніторинг євроінтеграційних процесів в індустрії туризму	140
Щербакова Леся Миколаївна Напрями удосконалення мотиваційної політики вітчизняних підприємств на основі європейського досвіду	144

ІННОВАЦІЙНА ТЕХНОЛОГІЯ ЦИФРОВІЗАЦІЇ СИСТЕМИ ОСВІТИ

Однією із тенденцій суспільного розвитку на сучасному етапі є стрімке розповсюдження цифровізації по всьому глобалізованому світу. На цей час вже впроваджені такі сучасні технології як “Цифрове телебачення”, “Електронні документи” (електронний підпис, паспорт, права), стають загальновідомими такі поняття як “Цифрова інформатика”, “Цифрова економіка” та ін. Але до цього часу ще не створено такої необхідної технології як “Цифрова освіта”, хоча психологічна діагностика з її балами та різноманітністю шкал існує достатньо давно. При цьому мова йде не про комп’ютеризацію освітнього процесу, а про використання цифрових технологій для формування особистості здобувачів освіти за параметрами їх самореалізації впродовж життя в цьому глобалізованому інформаційно та цифронасиченому світі [2].

На думку авторів, використання факторно-критеріальної кваліметрії для системного діагностування і розвитку виявлених певних якостей, властивостей, здібностей, рис характеру та ін., надасть потужного імпульсу цифровізації системи освіти в цивілізаційному напрямі [4].

Процес сприяння самореалізації здобувача освіти впродовж життя в Європейських країнах розпочався ще декілька десятиріч тому [1; 3]. Як зазначає в своєму науковому бестселері Деніел Гоулман: *“Стратегія, використовуєма во многих школах, ... ставит во главу угла выявление профильных врожденных способностей ребенка, подыгрывание сильным сторонам и одновременное стремление укрепить слабые”* [3, с. 156].

У цьому напрямі в цивілізованих країнах функціонує і вдосконалюється система університетів, в рейтингу яких найвищі місця займають відомі університети США (Гарвард), Великобританії (Кембридж, Оксфорд), Франції (Сорбона), Німеччини (Гумбольда) та ін. Водночас у всієї діючої системи освіти цих країн відсутня чітка людиноцентрична орієнтація на кінцевий результат спільної діяльності щодо підготовки конкурентоздатних та конкурентоспроможних особистостей, здатних самореалізуватися у глобалізованому інформаційно насиченому світі.

Наприклад, у Німеччині на всіх здобувачів освіти в школі (гімназії), починаючи з початкових класів, заводять певні інформаційні картки, які мають назву *“Інформація про навчання і соціальну поведінку”*, де зазначають назву

школи (гімназії), назву міста, прізвище здобувача освіти, дату народження, а також період навчання.

Змістовної складової цих карток є досягненнями здобувачів освіти за наступними типовими напрямками: готовність до навчання та досягнення успіху; надійність; самостійність; готовність працювати в команді; готовність до відповідальності; вміння не конфліктувати; дотримання прийнятих правил; культура взаємодії.

Кількість таких напрямів може змінюватися в залежності від ступенів освіти (зокрема, деяких з цього переліку не має в початкових класах, інших – в старших) [2].

Критеріями прояву цих напрямів в поведінці здобувачів освіти, які спостерігають вчителі, є такі позиції: *яскраво виражено; виражено; частково виражено; слабо виражено*.

В цілому вивчення системи навчання здобувачів освіти шкіл Німеччини в контексті посилення його людиноцентричної складової (звернення до особистісних якостей окрім успіхів в навчанні) дозволяє зробити певні висновки щодо гальмування процесу сприяння самореалізації особистості.

По-перше, здобувачі освіти не приймають участі у проведенні спостережень цих проявів і залишаються тільки об'єктом досліджень.

По-друге, результати спостережень вчителів, зазвичай, не обговорюються з батьками, які слабо залучаються до цього процесу.

По-третє, аналіз багатьох інформаційних карток та інтерв'ювання учителів показав, що останні в більшій мірі формально відносяться до таких спостережень, а скоріше розглядають це як додатковий обов'язок, що нав'язується “зверху”.

Виправленню цих “гальмувань” може сприяти використання цифрових показників значущості критеріїв, які більше фіксують динаміку проявів і можуть бути потужними мотиваторами самореалізації здобувачів освіти через самопізнання власного “Я” та самовдосконалення. Технологія цифровізації освітнього процесу базується на чотирьох складових.

Перша складова – інструментальне забезпечення виміру наявного рівня якостей та властивостей на кваліметричній (факторно-критеріальній) цифровій основі. Це потребує усвідомлення сутності як самої якості чи властивості так і технології формування діагностичних факторно-критеріальних кваліметричних моделей (ФККМ).

Сутність факторно-критеріального моделювання полягає в тому, що будь-яке явище складається з частин (факторів), які характеризують зміст цього явища. На першому етапі здійснюється визначення факторів, що є ключовим важелем формування оцінювальних ФККМ. Другий етап передбачає визначення критеріїв через прояви цих факторів, а третій – визначення значущості критеріїв – від 1,0 (вищий рівень – високий, норма, або стандарт), до 0,0 – відсутність проявів. На четвертому етапі здійснюється визначення вагомості кожного фактору, що об'єктивізує результат, але підвищує трудомісткість формування ФККМ [4].

Друга складова інноваційної технології прищеплення здобувачам інтересу до самопізнання власного “Я”, **пов’язана з процедурою діагностування кожної якості потрібної для самореалізації впродовж життя.** Справа в тому, що базова ФККМ одночасно є анкетною для опитування як спостерігачів поведінки здобувача освіти в різних соціумах так і його самого. Одним із важливих соціумів є шкільний клас, де зокрема відбувається спільна робота над багатьма проектами.

Процедура опитування може проходити за різними сценаріями, які на цей час вже експериментально перевірені в окремих закладах середньої освіти та професійної, а також в родині спільно з батьками:

1. “*Перехресне оцінювання*”, яке проводиться психологами, коли всі здобувачі освіти прилюдно оцінюють одного з їх колективу (який на цей період виходить з класу).

2. Самооцінювання (коли здобувач за період виходу із класу оцінює сам себе, тобто в процесі цього оцінювання).

3. Всі здобувачі оцінюють один одного за комп’ютером.

4. Класний керівник або вчителі-предметники оцінюють кожного зі здобувачів.

5. Батьки оцінюють своїх дітей (для демократизації опитування та справедливого відношення до здобувачів освіти пропонуємо впровадити цей додатковий інструмент опитування).

6. Здобувачі освіти оцінюють рівень їх закладу освіти (в питаннях що саме їм особисто заважає краще вчитися — наприклад стан соціально-психологічного клімату, зокрема булінг в їх класі, групі, взагалі у закладі освіти; технічна недосконалість навчальних приміщень; побутові умови, навантаження та ін., але без обговорення особистості викладачів та рівня їх професійності).

Третя складова цієї інноваційної технології — це обговорення результатів діагностування трьома сторонами з боку класного керівника, самого здобувача освіти та його батьків, що є головним кроком до пробудження інтересу до самопізнання параметрів власного “Я”.

Четверта складова, що розглядає інноваційні технології, пов’язана з визнанням позитивної динаміки індексів моральності здобувачів в якості важливого стратегічного напрямку діяльності закладу освіти.

Отже, можна виміряти рівень прояву будь-якої якості або властивості, які будуть відображені в свідомості людей. Треба лише зуміти визначити фактори, що характеризують сутність якості або властивості, та критерії їх прояву [5].

Коментарі щодо результатів досягнень здобувача “N”, що наведені в таблиці, за період навчання в гімназії будуть зайвими, тому що вся інформація висвітлена достатньо чітко з тенденцією зростання всіх показників (з деякими відхиленнями від тенденції і суттєвим підвищенням всіх показників вимірів).

Якщо організувати процес діагностування і формування певних якостей у дітей ще в родині, тоді батьки зможуть суттєво допомогти своїм дітям самореалізуватися в майбутньому житті спільно з вихователями та вчителями.

**Фрагмент гіпотетичної інформаційної картки досягнень здобувача “N”
в індексному вигляді за період навчання в гімназії м. Берлін, 2015–2019 рр.**

№ пор.	Назва якостей і властивостей	Роки навчання в гімназії							
		2015–2016 рр.		2016–2017 рр.		2017–2018 рр.		2018–2019 рр.	
		II	I	II	I	II	I	II	I
1	Готовність до навчання та досягнення успіху	0,35	0,38	0,38	0,39	0,46	0,48	0,53	0,55
2	Надійність	0,39	0,49	0,51	0,53	0,56	0,57	0,59	0,62
3	Самостійність	0,50	0,55	0,56	0,56	0,57	0,58	0,61	0,63
4	Готовність до відповідальності	0,64	0,71	0,60	0,61	0,70	0,70	0,73	0,75
5	Готовність працювати в команді	0,58	0,63	0,65	0,65	0,66	0,66	0,68	0,69
6	Вміння не конфліктувати	0,80	0,90	0,90	0,90	0,90	0,90	0,91	0,92
7	Культура взаємодії	0,72	0,80	0,65	0,70	0,85	0,86	0,86	0,87
Середні інтегральні індекси досягнень за півріччями		0,57	0,64	0,61	0,62	0,67	0,68	0,70	0,72

Останні ініціюють цей процес та його продовжують. Більше того, є якості і властивості, яким вкрай необхідно приділити увагу з раннього дитинства. Мова йде, наприклад, про повагу до батьків, інших дорослих і дітей (джерело моральності), відповідальність за свої дії, вольові якості.

Отже, зрозуміло, що кожна людина є дуже складною психологічною системою. У зв'язку з цим діагностичний інструментарій кваліметричних вимірювань (на основі нечіткої математики) потребує поступового поглиблення і об'єктивізації. Здійснюється це, в тому числі, через формування так званих каскадних моделей (коли уточнюються фактори і кожний фактор, в свою чергу, розглядається як сукупність певних складових цих факторів). На думку авторів, саме в напрямі оптимізації інструментального забезпечення самореалізації особистості впродовж життя (через цифровізацію системи освіти) та розробки програм щодо сприяння усвідомленню прогресивним людством підходу “цілеспрямованого формування особистості за параметрами її само-реалізації” необхідно проводити подальші дослідження.

Джерела

1. *Вульфсон Б. Л.* Стратегія розвитку образования на Западе на пороге XXI века. М.: УРАО, 1999. 208 с.
2. *Головач Н. В., Дмитренко Г. А.* Системне формування нового покоління нації: гуманістичний контекст: монографія. К.: ДКС-Центр, 2019. 352 с.
3. *Гоулман Д.* Эмоциональный интеллект. В пер. с англ. А. И. Исаевой. М.: АСТ Астрель, 2011. 478 с.

4. Кваліметрія в управлінні: гуманістичний контекст: навч. посіб. // Г. А. Дмитренко, О. Л. Ануфрієва, Т. І. Бурлаєнко, В. В. Медведь. за заг. ред. Г. А. Дмитренка. Житомир: Видавець О. О. Євенок, 2016. 336 с.
5. *Holovach N., Bakhov I., Zgalat-Lozynska L. (2019) An innovation-driven model for management personnel development at enterprises. Journal of Advanced Research in Dynamical and Control Systems, Vol. 11, 12-Special Issue: 1266-1277. DOI:10.5373/JARDCS/V11SP12/20193335*

ЄВРОПЕЙСЬКІ ЦІННОСТІ ТА СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ: ВИКЛИКИ СТІЙКОГО РОЗВИТКУ

Проблема “європейської інтеграції” як орієнтир сьогоденного розвитку українського суспільства та держави становить собою звичний вже елемент порядку денного у сфері права, економіки чи міжнародних відносин, проте у дзеркалі причіпливої філософської рефлексії ця проблема може постати перед нами з нового, дещо парадоксального боку. По-перше, в методологічному плані, сама ідея моновекторності розвитку нашої країни у світі, що характеризується такими рисами, як неоднозначність, непередбачуваність і нелінійність, виступає певним анахронізмом доби Модерну з її детермінізмом і командно-адміністративною лінійністю. По-друге, в аксіологічному аспекті, тобто з точки зору цінностей, проблемою виступає можливість і до-речність інтродукції “європейських цінностей” у традиційне життя української спільноти за доби, коли такі цінності зазнають значного перетворення, певного розмиття та диференціації відносно класичного розуміння “Європи” як деякої цілісної ентелехії, в тому числі й завдяки намаганням самих європейців привести норми свого життя у відповідність до вимог ХХІ століття. По-третє, з точки зору гуманістичної перспективи, ідея євроінтеграції України становить собою взірць етатистського підходу до осмислення сучасного розвитку людства, — в той час як із позицій підходу людиномірного держава аж ніяк не може більше розглядатися як єдиний чи просто провідний суб’єкт історичного процесу, а показники її успішності та модернізованості не виступають гарантантами щастя окремої людини, що мешкає на її теренах (не кажучи вже про те, що десятки тисяч українських “заробітчани” вельми успішно вирішують проблему євроінтеграції у своєму власному індивідуальному вимірі).

Цікавим свідомством та гарною ілюстрацією означених вище тез може служити проект “Індексу щасливої планети”, що раз на декілька років розраховується британською неурядовою організацією New Economics Foundation під гаслом “Економіка — якби люди та планета щось значили” [2]. Зокрема, як свідчать дані цього проекту, заможні європейські країни, що зазвичай розглядаються як певний стандарт якості та приклад “успіху”, посідають відносно низьке місце в цьому “індексі щастя”, тоді як провідними та гідними наслідування за його показниками виявляються деякі країни Латинської Америки та Південно-Східної Азії. Формула обчислювання відносно проста та залежить від чотирьох показників: середньої тривалості життя у відповідній країні, показника добробуту та задоволеності цим життям (за даними

всесвітнього соціологічного опитування), ступені нерівності між доходами різних верств суспільства та так званого “екологічного сліду”, який розраховується у “глобальних гектарах на душу населення” і виражає властивий певній країні рівень споживання та забруднення навколишнього середовища.

За даними останнього (2016 рік) звіту за проектом “Індексу щасливої планети”, Україна знаходиться як раз у середині списку, на сімдесятому місці серед ста сорока, між Угорщиною та Тунісом (і, до речі, на два кроки вище Китаю); перші три місця займають відповідно Коста-Ріка, Мексика та Колумбія. Жодна європейська країна не потрапила до першої десятки, — найкращий результат демонструє Норвегія (12-те місце), тоді як більшість країн регіону, включаючи Францію та Німеччину, опинилися серед п'ятого десятку, а, скажімо, Люксембург так і зовсім посів друге місце з кінця (139-те). Справа в тому, що, демонструючи (за винятком частини країн Східної Європи, які в “Індексі” віднесені до іншої категорії — не “Europe”, а “Post-communist”) гарні показники за першими трьома факторами, — тобто, за тривалістю життя (від 79,8 до 82,2 років), рівномірністю доходів (від 16 % у Греції та Португалії до 4 % у Нідерландах) і за добробутом (від 5,0 за десятибальною шкалою в той саме Португалії до 7,8 у Швейцарії), — всі ці країни водночас свідчать про наявний в них практично руйнівний підхід до навколишнього середовища: від 3,67 GHa/Capita в Іспанії (15-те місце в загальному підрахунку) до 15,82 GHa/Capita в уже згадуваному Люксембурзі (139-те) [1]!

Інакше кажучи, не потрібно вдаватися у глибоку аналітику, аби дійти до висновку: сучасний рівень життя Європи не може бути взірцем для наслідування хоча б уже з причини екологічного плану. Якщо Україна та всі інші країни перейдуть на той рівень споживання та забруднення навколишнього середовища, що характерний для Люксембургу, Франції, Німеччини, не кажучи вже про США, то це буде означати загибель природи ті всієї планеті протягом найближчих років. А тому не можна сприймати й “європейські цінності” як такі, що принадні для всього світу та, тим більше, є чимось сталим і незмінним: застарілий підхід євроцентризму та економцентризму виявився за сьогоденних реалій короткозорим, таким, що веде до погіршення соціальних умов та до безпорадності перед лицем хоча б уже кліматичних змін. Як раз ідея стійкого розвитку, закликаною поєднати в собі соціальний і економічний вектор розвитку суспільства з екологічним, виступає одним із ключових факторів зміни стратегій і ідеалів світової спільноти — справжньою “екологічною революцією”, успішність якої залежить великою мірою від сфери вищої освіти [3].

Зокрема, настанови вищої освіти для стійкого розвитку суспільства, що є поки що недостатньо осмисленими в наших реаліях, не кажучи вже про втілення їх у навчальний процес українських університетів, вимагають зміни системи цінностей від споживацьких до таких, що спрямовані на збереження світу, та від лінійних, за яких знання, вміння, звичаї можуть бути надані в готовому вигляді (як-то перенесені з європейського простору на будь-який інший), до нелінійних. У світі несталості та непередбачуваності будь-яке “готове” знання виявляється неактуальним, а часто й просто не може існувати.

Відповідно, й “інструкції” з ефективної цілераціональної поведінки — чи то буденної та особистісної, чи то професійно-фахової — або відсутні (оскільки однозначно передбачити хід подій у нелінійному світі неможливо), або є принципово неповними та застарілими. Британський спеціаліст з філософії освіти Рональд Барнетт позначає таку ситуацію як “понадскладність”, і університет закликаний готувати молоде покоління до життя у світі понадскладності шляхом сприяння розвитку в його представниках відповідних якостей, сприяючи їй розумінню та затвердженню понадскладності як глобального феномена у суспільстві в цілому [1, с. 115–116].

Такими якостями вочевидь виявляються здатність до творчого, самостійного, критичного підходу до будь-якого предмета [3, с. 93–95]. Основною метою сьогоденного закладу вищої освіти має виступати не “передача знань і навиків”, а формування у студентів здатності отримувати знання та набувати навички самостійно, — завжди будучи готовим до зміни якщо й не стратегій, то хоча б тактичних прийомів своєї професійної діяльності, загалом до того, щоби жити та діяти у світі принципово нестійкому та невизначеному. Світ цей змінюється вкрай швидко, і змінюється він непередбачуваним чином, — а тому жодних “гарантованих” знань сучасний викладач студенту дати не в змозі.

Звичайно, мова сьогодні не може йти про якусь відмову від фахової сутності вищої освіти та про повсюдно-примусову переорієнтацію закладів вищої освіти на підготовку “універсальних творчих особистостей”, з однаковим успіхом здатних набувати знання та працювати у будь-якій галузі господарства, — це виглядало би занадто утопічно (не кажучи вже про те, що будь-яка “примусовість” за такого підходу принципово неможлива). Так само, вміння та здатність працювати “не за регламентом” мають відноситися до дійсно складних і нерегламентованих ситуацій, — тобто, “творча та критична” дія не може ототожнюватися з “умінням” обходити закон і діяти всупереч нормативам, а має ґрунтуватися на дусі закону: інакше кажучи, виховання особистості творчої та здатної критично й самостійно мислити виявляється водночас і вихованням особистості етичної, моральнісної.

Джерела

1. *Barnett R.* Reconfiguring the University // Higher Education Reformed / Ed. by Peter Scott. London and New York : Falmer Press, 2000. P. 114–129.
2. *Jeffrey K., Wheatley H., Abdallah S.* The Happy Planet Index: 2016. A global index of sustainable well-being. London : New Economics Foundation, 2016. URL: <http://happyplanetindex.org/s/hpi-data-2016.xlsx>.
3. *Mielkov Iu.* Human-Dimensionality and Values of Higher Education: Strategies for The Future of Complexity and Sustainable Development // Філософія освіти / Philosophy of Education: науковий журнал. 2019. Т. 24, № 1. С. 79–96.

ЩОКІН Ростислав Георгійович

д-р юрид. наук, доц., Президент ПрАТ “ВНЗ “МАУП”

ДАЦІЙ Олександр Іванович

*д-р екон. наук, проф., зав. каф. фінансів, банківської та страхової справи,
НН ІМЕФ МАУП*

РОМАНЕНКО Євген Олександрович

д-р наук з державного управління, проф., проректор МАУП

РАДКЕВИЧ Валентина Олександрівна

*д-р пед. наук, проф., директор Інституту професійно-технічної освіти
НАПН України*

БОРОДІЄНКО Олександра Володимирівна

*д-р пед. наук, доц., член-кореспондент НАПН України,
Інститут професійно-технічної освіти НАПН України*

КОРОТКОВА Ліна Ігорівна

канд. пед. наук, директор ДНЗ “ЗВПУ моди і стилю”

МІРОШНИЧЕНКО Олексій Валентинович

*канд. екон. наук, виконавчий Віце-президент Конфедерації роботодавців
України, Президент Інституту професійних кваліфікацій*

КОЛИШКО Родіон Анатолійович

канд. юрид. наук, директор Інституту професійних кваліфікацій

ПРИТОМАНОВ Сергій Олексійович

канд. фіз-мат наук, доц., Віце-Президент Інституту професійних кваліфікацій

СТВОРЕННЯ ЦЕНТРІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ДОСКОНАЛОСТІ

Вихід на європейські та міжнародні ринки, нова хвиля міграційних процесів, військові дії на сході України призводять до трансформації внутрішнього ринку праці, що впливає на трудову діяльність людини та її соціально-економічне становище. В Україні розпочали кардинально реформувати професійно-технічну освіту. Серед основних цілей — випускники, що відповідають запитам ринку праці; модернізоване освітнє середовище; багатоканальне фінансування та управління на місця. Якісна професійна освіта можлива за умови, коли є сучасне обладнання, інноваційний педагог та кваліфікований майстер.

Передача управління та фінансування на місця, створення мережі центрів досконалості, нові стандарти та модернізація інфраструктури такі зміни закладені в концепцію “Сучасна професійна (професійно-технічна) освіта”, яку схвалено на засіданні Кабміну 12 червня 2019 року [1]. Документ визначає ключові напрями реформи до 2027 року.

Однією з новацій є створення мережі Центрів професійної досконалості (Centres of Excellence). Отже, зважаючи на різнобарвність перекладу та значення слова в залежності від сфери його використання, можна вважати за допустиме перекладати Centres of Excellence і як Центр досконалості чи Центр передового досвіду, або ж Центр майстерності, залежно від сфери/сектору економіки, де він використовується. У сфері професійної освіти і навчання, незалежно від назви — створення таких сучасних осередків здобуття висококваліфікованої професійної освіти, що відповідає потребам роботодавців, ринку праці, розвитку технологій тощо, сприяє підвищенню престижу та попиту на професійну (професійно-технічну, технічну, технологічну) освіту серед населення.

У багатьох країнах такі Центри вже успішно функціонують у секторі професійної освіти і навчання, як з ініціативи уряду, так і в рамках проектів міжнародних фондів та організацій. Так у Молдові проект ЄС “Підтримка сектора професійної освіти і навчання в Республіці Молдова” (реалізується консорціумом під керівництвом німецької компанії GORA Worldwide Consultants) протягом 2014–2017 рр. сприяв створенню декількох Центрів майстерності/досконалості — Центр майстерності для сфери послуг та харчової промисловості (Center for Excellence in Services and Food) в м. Белці, Центри досконалості в галузі комп’ютерних наук та ІКТ (Centre of Excellence in Computer Science and ICT) у м. Кишинів та сектора економіки і фінансів (Centre of Excellence in Economics and Finance) [2].

Значний досвід у впровадженні Центрів досконалості має Об’єднане королівство Великої Британії та Північної Ірландії, адже в країні дискусії щодо їх створення та функціонування велись ще на початку 2000-х. Наразі в країні діють 400 навчальних закладів у секторі професійної освіти і навчання (ПОН) зі статусом Центру професійної майстерності (Centre of Vocational Excellence/CoVE). У країні функціонують не окремі навчальні заклади під назвою “Центр професійної майстерності”, а коледжі безперервної освіти чи інші установи, що надають освітні та навчальні послуги сектору ПОН, зі статусом Центру професійної майстерності. Він вважається показником гарантії якості професійної підготовки в навчальному закладі.

У Великій Британії також існує ряд установ, які займаються безпосередньо питаннями професійної майстерності через розроблення підходів до її розуміння, способів її формування, моделювання та вироблення. Однією з таких установ є Центр з питань умінь, знань та ефективності діяльності організації (The Centre on Skills, Knowledge and Organisational Performance (SKOPE) Університету Кембридж [2]. Є ще й Центри досконалості (Centre of Excellence), але вони закріплені за вищими навчальними закладами.

Та не лише в межах ЄС і сусідніх країн запроваджуються такі ініціативи й Центри досконалості. Цікавим також є досвід В'єтнаму, який напрацьовується завдяки підтримці Федеративної республіки Німеччини [2]. З 2010 по 2020 рр. Німецьке товариство міжнародного співробітництва (GIZ) “Реформування професійної освіти і навчання” надає підтримку двом навчальним закладам — Міжнародний технологічний коледж (International Technology College) та Професійний коледж машинобудування та меліорації (Vocational College of Machinery and Irrigation) — для виконання ними завдань та функцій Центрів досконалості сектора технічної професійної освіти і навчання.

За підтримки Міжнародної організації праці (МОП) та фінансування ЄС низка Центрів досконалості була створені й у Бангладеші для розвитку, підтримки та зміцнення якості підготовки робочої сили держави [2].

У 2015 році за підтримки програми Erasmus + Європейська асоціація з питань професійної освіти і навчання (European Vocational training Association (EVTA)) започаткувала ініціативу “Ярлик якості професійної освіти і навчання” (VET Quality Label), щоб сприяти розвитку та поліпшенню ПОН шляхом удосконалення навчання та, відповідно, підвищення кваліфікації працівників.

За визначенням команди фахівців Асоціації, Центр досконалості для системи професійної освіти і навчання повинен постійно розвиватись, мати низку відмінних елементів та особливостей від показників, послуг та умов звичайних навчальних закладів системи ПОН середнього рівня та “йти в ногу” з різноаспектними технологічними й інноваційними змінами, а саме:

- інноваційна інфраструктура, структурна організація Центру та наявність сучасних технологій/обладнання;
- налагодження, розвиток та підтримка взаємозв'язків з найбільш інноваційними компаніями з питань компетентностей, підготовки та працевлаштування;
- оновлення відповідних чи дотичних профілів професій, навчальних планів та програм підготовки;
- забезпечення технологічної, методологічної та педагогічної модернізації (підвищення кваліфікації/професійне вдосконалення) тренера. Для успішної реалізації поставлених завдань.

Приналежність до мережі Центрів досконалості передбачає як низку переваг, так і зобов'язань для її учасників. Це можуть бути спільні заходи, програми, проекти, заходи покращення діяльності тощо — переваги; і надання можливостей, потужностей, ресурсів для проведення запланованих заходів та реалізації запланованого тощо — зобов'язання. Центри також повинні функціонувати в межах моделі соціальної значимості (social utility model), що базується на п'яти стрижнях, а саме:

- боротьба з масовим безробіттям, підтримка сталого повернення до роботи;
- стабільна працездатність, збереження робочих економічно стратегічних компетенцій;

- доступ до навчання або підтримка для всіх без дискримінації за ознаками території та/або прибутку, рівності, безпеки праці тощо;
- дотримання принципу соціального зв'язку та територіальної близькості до спільноти;
- реалізацію управління, соціальних та управлінських інновацій [2].

Міністерство освіти та науки України в листопаді 2019 р. провело громадське обговорення та підготувало проект постанови Кабінету Міністрів України “Про затвердження Порядку та критеріїв надання закладу професійної (професійно-технічної) освіти статусу центру професійної досконалості, підтвердження чи позбавлення цього статусу”, що має на меті формування правового підґрунтя для створення та діяльності центрів професійної досконалості в Україні, підвищення якості освітніх послуг, що надаються в системі професійної (професійно-технічної) освіти [3].

Відповідно до цього Порядку центр професійної досконалості — це статус, якого набуває багатофункціональний та (або) багатопрофільний заклад професійної (професійно-технічної) освіти, який забезпечує отримання якісної первинної та безперервної, формальної й неформальної професійної освіти та навчання для всіх вікових груп населення, здобуття професійних кваліфікацій, які відповідають третьому-п'ятому рівню Національної рамки кваліфікацій. Надання закладу освіти статусу центру професійної досконалості здійснюється на основі заявки на участь у відборі, та на основі конкурсного відбору який проводить Міністерством освіти і науки України на засадах добровільності, відкритості, прозорості, гласності, рівності та об'єктивності.

Проектом також затверджуються критерії (обов'язкові, порівняльні та преміальні) надання чи підтвердження цього статусу. Зокрема, обов'язковими критеріями є:

- виконання Законів України “Про освіту” та “Про професійну (професійно-технічну) освіту”, Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності;
- відсутність виявлених раніше порушень Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності;
- наявність єдиного інформаційного середовища закладу освіти, в якому забезпечується автоматизація основних процесів діяльності; вебсайту закладу освіти;
- розміщення на офіційному веб-сайті закладу освіти обов'язкової інформації, передбаченої законодавством.

В жовтні 2019 р. Міністерством освіти і науки було визначено 7 областей (Львівська, Вінницька, Запорізька, Миколаївська, Полтавська, Рівненська та Чернівецька), що змагатимуться за 20 мільйонів євро програми EU4Skills, які будуть спрямовані в 4 з цих регіонів для будівництва по 1 центру професійної досконалості. У кожній з обраних пілотних областей на можливість стати центром професійної досконалості претендує по 3 заклади професійної освіти. Згодом до них приїде експертна місія KfW для відбору 4 закладів. Ще 20 млн євро проекту планується спрямувати у ці регіони для побудови менших об'єктів у межах інфраструктури професійної освіти. Також плануємо

вишукати додаткові кошти з держбюджету для того, щоб центр професійної досконалості був у кожній з обраних областей.

“EU4Skills: Кращі навички для сучасної України” — це європейська програма, яка спрямована на підтримку реформи професійно-технічної освіти в Україні. Вона передбачає закупівлю нового обладнання, створення мережі центрів професійної досконалості, підвищення кваліфікації майстрів та викладачів, а також розробку нових навчальних програм та стандартів для учнів. Програму в Україні реалізують Німецьке товариство міжнародного співробітництва (GIZ) та Німецький державний банк розвитку (KfW).

Отже, аналіз вищевикладеного дає змогу зробити висновки:

- наявність Центрів професійної досконалості в секторі ПОН країни сприяє підвищенню статусу та популяризації робітничих професій, “омолодженню” робітничого потенціалу галузі та оновленню професійних знань і вмій вже досвідчених працівників з багаторічним стажем роботи.

- Центри обов’язково мають випереджувати інші заклади сектора ПОН на всіх рівнях (інституційному, змістовому, оснащення, кадри, співпраця тощо);

- максимальне залучення роботодавців до усіх процесів та етапів професійної підготовки є обов’язковою умовою та запорукою відповідності рівня кваліфікації та майстерності випускника потребам, вимогам та умовам роботодавця вже з перших днів його/її професійної діяльності.

Джерела

1. Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері професійної (професійно-технічної) освіти “Сучасна професійна (професійно-технічна) освіта” на період до 2027 року. Розпорядження Кабінету міністрів України від 12 червня 2019 р. № 419-р
2. Професійні навчальні заклади в країнах Європейського Союзу: практ. посіб. / Л. П. Пуховська, О. В. Бородієнко, С. О. Леу, О. В. Мельник, М. М. Шимановський, Ю. І. Кравець; за заг. ред. В. О. Радкевич. Київ: ІНТОН НАПН України, 2017. 219 с.
3. <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-dlya-gromadskogo-obgovorennya-proyekt-postanovi-kabinetu-ministriv-ukrayini-pro-zatverdzhennya-poryadku-ta-kriteriyiv-nadannya-zakladu-profesijnoyi-profesijno-tehnicnoyi-osviti-statusu-centru-profesijnoyi-doskonalosti>
4. Yevhen Oleksandrovych Romanenko, Iryna Vitaliivna Chaplay. MODERN ADMINISTRATIVE TOOL OF THE INNOVATIVE DEVELOPMENT OF THE ENTERPRISE / Romanenko Yevhen Oleksandrovych, Chaplay Iryna Vitaliivna // Науковий вісник Полісся. 2016. № 4 (2016). С. 268–275.

ДУДНІК Андрій Сергійович

канд. техн. наук, доц., ФКІТ, МАУП

ДЯЧЕНКО Михайло Петрович

канд. фіз-мат наук, доц., ФКІТ, МАУП

ДЗЮБАН Андрій Сергійович

магістрант, ФКІТ, МАУП

МЕТОДИ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРОЦЕСУ РОЗРОБКИ САЙТІВ НА ОСНОВІ ТЕХНОЛОГІЙ PHP ТА JAVASCRIPT

Основа програмування документів для Web-мова розмітки HTML — дозволяє створювати тільки статичні сторінки, оновлюванні з сервера. На відміну від звичайного HTML, динамічний HTML (DHTML) забезпечує взаємодію Web-документів з користувачем і дає можливість змінювати документ на комп'ютері клієнта без звернення на сервер. Інструментом для маніпулювання сторінками на комп'ютері клієнта служать мови сценаріїв JavaScript і VBScript, з яких в даний час найбільш популярний JavaScript. Однак для створення по-справжньому динамічних Web-додатків (взаємодія з відвідувачами, отримання від них інформації, настройка сторінок під конкретного користувача і т. д.) необхідна взаємодія сторінок з сервером. Було створено кілька серверних мов для написання сценаріїв на стороні сервера і формування динамічних сторінок. PHP — один з найуспішніших таких мов — швидко знайшов своє застосування і набув великої популярності. При розробці Web-додатків нам знадобиться сервер баз даних.

Всесвітня “павутина” заснована на мові гіпертекстової розмітки HTML. HTML не цілком звичайна мова: він не належить до мов високого рівня. Це мова розмітки, і код, написаний на ньому, виконується на комп'ютері клієнта в додатку Web-браузера. Web-сторінка, що завантажується в браузер, являє собою HTML-файл.

Каскадні таблиці стилів (CSS) — це мова, яка використовується в документах HTML для визначення способу подання вмісту. Подання задається за допомогою стилів, які розміщені безпосередньо в елементи HTML, заголовки HTML-документа або окремі таблиці стилів.

JavaScript — це один з основних мов розробки Web-сторінок, який підтримують всі популярні браузери. Для перегляду Web-сторінок, дотримуючись інструкції JavaScript, користувачеві не потрібно встановлювати додаткове програмне забезпечення. Мова JavaScript розроблений компанією Netscape Communications і є мовою сценаріїв. Ця мова була покликана для розширення HTML з переробки інформації з форм і додаванню динаміки на Web-сторінки. JavaScript спочатку був задуманий як клієнтський мову, призначені для роботи на комп'ютері клієнта-користувача. Ідея створення JavaScript

полягала саме в можливості розміщення на Web-сторінках виконуваного вмісту, завдяки чому можна було б вийти за рамки статичного HTML, забезпечити взаємодію з користувачем, управління браузером і т. д. Однак у міру свого розвитку JavaScript вийшов за рамки окремо взятого браузера і став виконувати також функції серверної частини.

Консорціум W3C (<http://www.w3.org/dom>) визначає DHTML як специфікацію відкритою об'єктної моделі, яка забезпечує повний доступ до документа і дозволяє вільно маніпулювати всім документом і його вмістом. Всі елементи документа є програмованими об'єктами, керованими подіями миші і клавіатури. Завдяки DHTML такі операції, як додавання вмісту, зміна будь-якої частини Web-сторінки, не вимагають звернення до сервера і перезавантаження сторінки. DHTML розширює можливості традиційного HTML, орієнтованого в основному на оформлення сторінок, дозволяє створювати сторінки, які можуть в інтерактивному режимі взаємодіяти з користувачем.

Однією з особливостей мови JavaScript є те, що на стороні клієнта мову інтегрованою з функціями браузера. Досягається це завдяки тому, що об'єктна модель браузера будується за принципом сумісності з об'єктною моделлю JavaScript.

Всі об'єкти браузера організовані в ієрархічну структуру. По-кільки основні функції браузера реалізуються у вікні програми, в якому відображається сам HTML-документ, центральним об'єктом ієрархії є вікно браузера. Воно представляється об'єктом `window`. Всі інші об'єкти HTML розглядаються як властивості цього об'єкта. На основі `window` можна визначити об'єкти, властивості і методи, необхідні для повноцінної роботи з документами. Об'єкту `window` підпорядковані об'єкти наступного рівня, які можна розділити на дві групи:

- об'єкти браузера, що надають доступ до властивостей, методам і подіям, що відбуваються в вікні браузера: `events`; `history`; `location`; `navigator`; `screen`;
- об'єкти документа і фреймів, що дозволяють управляти елементами документів і фреймів, завантажених в браузер: `document`; `frames`.

Друга група об'єктів разом з містяться в ній властивостями, методами і подіями утворює об'єктну модель документа DOM (Document Object Model). Це все, що користувач бачить у вікні документа: текст, посилання, малюнки і т. д.

Для ефективного управління вмістом блоків HTML-сторінок і їх оформленням необхідно добре уявляти собі ієрархію об'єктів об'єктної моделі. Вгорі ієрархії розташований найстарший клас `window`. Атрибути і властивості цього класу відносяться, як правило, до всього вікна в цілому. Доступ до підлеглих класів і далі до сімейств, елементам і атрибутам елементів здійснюється через `dot`-нотацію, тобто через точку, як у багатьох об'єктно-орієнтованих мовах.

PHP — серверний мова програмування PHP — це широко використовуєма мова сценаріїв загального призначення з відкритим вихідним кодом. PHP спеціально розроблений для написання Web-додатків, що виконуються на Web-сервері. Синтаксис мови багато в чому ґрунтується на синтаксисі C,

Java і Perl. Він дуже схожий на C і на Perl, тому для професійного програміста не составит праці його вивчити. З іншого боку, мова PHP простіше, ніж C, і його може освоїти Web-майстер, який не знає поки інших мов програмування.

Величезною перевагою PHP, на відміну, наприклад, від JavaScript, є те, що PHP-сценарії (або PHP-скрипти) виконуються на стороні сервера. PHP не залежить від швидкодії комп'ютера користувача або його браузера, він повністю працює на сервері. Користувач навіть може не знати, чи отримує він звичайний HTML-файл або результат виконання скрипта.

Сценарії на мові PHP можуть виконуватися на сервері у вигляді окремих файлів, а можуть інтегруватися в HTML-код сторінки.

PHP здатний генерувати і перетворювати не тільки HTML-документи, а й зображення різних форматів (JPEG, GIF, PNG), файли PDF і FLASH. PHP може формувати дані в будь-якому текстовому форматі, включаючи XHTML і XML.

PHP — кроссплатформенна технологія. Дистрибутив PHP доступний для більшості операційних систем, включаючи Linux, багато модифікації UNIX, Microsoft Windows, Mac OS і ін. PHP підтримується на більшості Web-серверів, таких як Apache, Microsoft Internet Information Server (IIS), Microsoft Personal Web Server і ін.

Для більшості серверів PHP поставляється в двох варіантах: в якості модуля і в якості препроцесора CGI.

PHP підтримує роботу з ODBC і багатьма базами даних: MySQL, MS SQL, Oracle, PostgreSQL, SQLite і ін.

Мова програмування PHP, особливо в зв'язці з популярною базою даних MySQL — оптимальний варіант для створення інтернет-сайтів різної складності. Мова PHP постійно вдосконалюється, і йому напевно забезпечено довгий домінування в області мов Web-програмування.

Нині жодний серйозний Web-додаток не може обійтися без взаємодії з базою даних, що забезпечує різноманітні можливості при роботі з даними: сортування, пошук, перетворення, редагування і багато іншого. При цьому всі низько рівневі операції з файловою системою приховані для програмістів за нескладними SQL-запитами. Є безліч різних видів баз даних, але ми будемо розглядати MySQL. Чому саме MySQL? Тому що вона є невеликим, дуже швидким, компактним і простим у використанні сервером баз даних, ідеальним для додатків малого і середнього розміру.

Джерела

1. *Віктор Петин*. Сайт на аїах під ключ. Готові рішення для інтернет-магазину, 2011. 427 с.
2. *Вольфсон Борис*. Гнучкі методології розробки. 112 с.
3. *Вигерс Карл*. Разработка требований к программному обеспечению ИД “Русская редакция”, 2014. 576 с.

БУБНОВ Максим Юрійович
магістрант, НН ІМЕФ МАУП

ЗГАЛАТ-ЛОЗИНСЬКА Любов Олександрівна
канд. екон. наук, доц., НН ІМЕФ МАУП

МОЛЧАНОВА Стелла Геннадіївна
асист. каф. фарм., біол. та токс. хімії, НМУ імені О. О. Богомольця

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД РЕОРГАНІЗАЦІЇ СТРУКТУРИ СИСТЕМИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДВИЩЕННЯ ДОСТУПНОСТІ МЕДИЧНИХ ПОСЛУГ

Актуальність дослідження пов'язана з тим, що функціонування сучасних моделей організації охорони здоров'я характеризується тенденцією до оптимізації медичного обслуговування. В країнах ЄС з розвинутою ринковою економікою система охорони здоров'я реалізується принцип переорієнтації служб охорони здоров'я з лікування на ранню діагностику та профілактику захворюваності. Такі заходи дозволяють знизити загальну захворюваність, тяжкість протікання хвороби, рівень інвалідизації, і, відповідно, видатки на лікування.

Сьогодні в Україні кількість лікарів на сто тисяч населення удвічі більше, ніж у розвинених країнах. При цьому рівень медичного обслуговування значно нижчий. Тому головним напрямом реформи повинно стати впровадження моделей організації охорони здоров'я (ООЗ), яка максимально дозволить оптимізувати та переорієнтувати фінансування системи зі спеціалізованої медичної допомоги (другий, третій рівень) на первинну (перший рівень) [1]. Наразі в Україні з квітня 2020 р. стартував другий етап реформи охорони здоров'я, що має на меті реформувати модель охорони здоров'я з моделі Семашка на ринкову модель. Нагадаємо, що в моделі Семашка заклади охорони здоров'я (ЗОЗ) були виключно бюджетними установами і перебували у власності держави або територіальних (комунальних) громад. Кошториси доходів і витрат цих ЗОЗ затверджувалися тими ж органами влади, у власності яких вони перебували, в результаті чого органи влади отримували стимул діяти в інтересах відповідних закладів, а не в інтересах конкретного пацієнта. Фінансування зазначених закладів здійснювалося за жорстким постатейним кошторисом на основі застарілих інфраструктурних нормативів, які заклад не міг порушити. Це позбавляло керівників ЗОЗ управлінської гнучкості та не сприяло мотивації до покращення результату. Відсутність у країні ефективної моделі фінансування системи охорони здоров'я означає відсутність у держави важелів для забезпечення ефективного управління нею та для по-

ліпшення здоров'я населення, що є основною метою діяльності цієї системи; відсутність ефективного планування та використання її ресурсів; відсутність стимулів, які спонукали б підвищувати якість та ефективність медичної допомоги; відсутність прозорості, підзвітності та справедливості системи охорони здоров'я та відсутність надійного фінансового захисту громадян у разі хвороби.

В умовах недостатності бюджетних коштів необхідно в першу чергу співставити структуру захворюваності та фінансування для оптимізації видатків системи охорони здоров'я [2]. Така оптимізація надання медичної допомоги в країнах з розвинутою системою охорони здоров'я (ОЗ) була пов'язана з посиленням відповідальності медичних працівників та ЗОЗ за якість лікування, яка залежить від ефективності 1) організації системи управління охороною здоров'я, 2) управління якістю персоналу (людського капіталу) та 3) якістю матеріально-технічної складової системи ОЗ.

Головні кошти мають бути спрямовані на первинну медицину, адже в цивілізованих країнах 80 % обсягу медичних послуг надається лікарями загальної практики й тільки решта – вузькоспеціалізованими медичними працівниками. Досвід європейських країн показує: практика сімейної медицини набагато ефективніша. Сімейний лікар добре знає свого пацієнта, тому зосереджений не на лікування, а на попередження захворювання. Так, у країнах Європи на сімейних лікарів витрачається до 30 % бюджету охорони здоров'я, і вони надають до 90 % з загального обсягу медичних послуг. До того ж висока частка медичної допомоги надається середнім медичним персоналом. В Україні інша пропорція – лише 5 % фінансування йде на сімейну медицину, при цьому вона надає 40 % послуг. Низький рівень оплати призводить до скорочення укомплектованості посад, в результаті поєднання 2–3 посад одним працівником зумовлює зростання інтенсивності праці, часто в збиток якості [3].

Слід однак відзначити, що в країнах ЄС медичні послуги надаються не лише за рахунок держфінансування, там активно діють страхові організації, які і акумулюють та перерозподіляють фінансові ресурси між ЗОЗ на користь більш ефективних з точки зору критерію “якість–економічна ефективність”. Зрозуміло, що чим краща якість лікування, тим більше пацієнтів, вищі оплати праці та ширші можливості розвитку матеріально-технічної бази, та, циклічно, краща якість лікування. В Україні ж поки що відсутні нормативно-правові підстави для впровадження медичного страхування, переважно через політичні суперечності, неефективну соціальну політику, високий обсяг тіньових доходів (в результаті чого значна частка коштів не оподатковується збором на обов'язкове соціальне страхування, що призводить до недоотримання бюджетом потрібних коштів).

Наразі в Україні на потреби ОЗ з держбюджету виділяється близько 7 % ВВП (в країнах – членах ЄС ~ 9,5 % ВВП) [2]. В той же час в країнах – членах ЄС частка державних витрат у структурі загальних витрат на охорону здоров'я становила 76 % у 2019 р., в Україні ж згідно статистичного бюлетеня “Національні рахунки охорони здоров'я України”, державні витрати в

сфері ОЗ становили лише 52 %, і майже 46 % витрат було сплачено пацієнтами безпосередньо за медичні послуги та придбання лікарських засобів, в той час як згідно Конституції послуги ОЗ громадяни України мають отримувати безоплатно у державних та комунальних ЗОЗ. Слід зазначити, що фактично існуюча пряма оплата людиною за лікування у разі хвороби у момент отримання медичної послуги — найменш ефективний і вкрай небезпечний для суспільства спосіб фінансування медичної допомоги. Як наслідок, близько 3,8 % домогосподарств в Україні (або 640 тис. родин) потерпають від катастрофічних витрат на медицину, 92 % населення боїться потрапити у фінансову скруту у випадку хвороби. І це в той час, коли *передплата за медичне обслуговування* здійснюється громадянами у вигляді сплати загальних податків до державного бюджету (36,5 % від фонду оплати праці).

Передбачається, що бюджетні кошти на фінансування медицини розподілятимуться за принципом “гроші ходять за пацієнтом”, а не “за інфраструктурою”. Предметом закупівлі має стати державний гарантований пакет медичної допомоги — прозоро визначений обсяг первинної, вторинної (спеціалізованої), третинної (високоспеціалізованої), екстреної медичної допомоги та лікарських засобів, право на отримання якого у разі потреби матимуть всі без винятку громадяни України [1]. Вартість цих послуг покриватиметься переважно внесками з обов’язкової системи страхування. У випадку часткового покриття пацієнти будуть здійснювати офіційну співоплату за послуги та/або лікарські засоби.

Так, станом на квітень 2020 р. закладами охорони здоров’я було обраховано тарифи на затверджені постановою КМУ від 05.02.2020 № 65 пакети медичних послуг. Ці тарифи у більшості значно занижені та не покривають реальної собівартості таких послуг. Відтак в результаті введення їх в дію дефіцит фінансування спостерігається у половині лікарень, які уклали договір з Національною службою здоров’я України (НСЗУ). Також відповідно ст. 32 Закону України “Про місцеве самоврядування”, управління ЗОЗ, які належать територіальним громадам — організація їх матеріально-технічного та фінансового забезпечення — здійснюється коштами місцевих бюджетів. В результаті цього ряд медичних закладів не зміг підписати договір з НСЗУ та перейти на нову форму роботи через недостатні фінансові і кадрові ресурси, застарілу або відсутню матеріально-технічну базу, інформаційні системи тощо. Вирішення цих питань потребує колосальних витрат, які наразі є непосильними для місцевих бюджетів, відповідно більша частина лікарень у 2020 році отримає фінансування менше, ніж це було в 2019 році, а значна кількість населення буде позбавлена можливості отримати доступну та якісну медичну допомогу. На початку другого етапу реформи фінансування ЗОЗ ще більше ускладнилося поширенням коронавірусу COVID-19, в результаті чого було прийнято рішення про зупинку планових госпіталізацій хворих, хірургічних втручань, що призвело до зменшення кількості пролікованих випадків та амбулаторно наданих послуг, наслідком чого є критичне зменшення фінансування ЗОЗ з боку НСЗУ.

Слід однак відзначити, що невдалий початок II етапу медичної реформи не означає її провал. Подібна практика ООЗ показала свою ефективність в багатьох високорозвинутих країнах світу, зокрема майже у половині країн – членів ЄС (Великій Британії, Іспанії, Італії, Ірландії, усіх Скандинавських країнах), до того ж ВООЗ вважає цю модель вершиною еволюції системи ОЗ. На нашу думку в сучасних умовах єдиним способом забезпечити якісний медичний захист без фінансового стресу для громадян України є перехід до фінансування медицини за страховим принципом. Цей підхід дозволить розподілити ризики хвороби та витрати на лікування між великою кількістю застрахованих осіб, заздалегідь збираючи посильні внески з великого загалу людей і спрямовуючи зібрані кошти на виплати за страховим випадком у разі хвороби чи іншого розладу здоров'я. Такий симбіоз ринкової та соціальної моделі ОЗ також дозволить частково подолати проблему низького рівня кадрового, технологічного забезпечення ЗОЗ (недостатності, зношеності, якісної відсталості) та підвищити доступність та якість надання медичних послуг.

Джерела

1. Наказ МОЗ України “Про затвердження примірних етапів реформування первинного та вторинного рівнів надання медичної допомоги” від 30.08.2010 р. № 735.
2. Соціальна медицина та організація охорони здоров'я / За ред. Ю. В. Вороненка, В. Ф. Москаленка. К., 2000. 670 с.
3. Управління охороною здоров'я на місцевому рівні: національний та зарубіжний досвід / О. Ю. Оболенський, І. М. Солоненко, Л. І. Жаліло та ін. К.: Асоціація міст України та громад, 2007. 191 с.

ДІЯЛЬНІСТЬ НАЦІОНАЛЬНОГО ЦЕНТРУ З ПИТАНЬ ЄВРОАТЛАНТИЧНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ: 2003–2010 рр.

Всі роки незалежності питання вступу України до НАТО є одним із вкрай актуальних і водночас — конфліктних. З огляду на значний суспільний резонанс євроатлантичної інтеграції, різноманітним аспектам проблеми приділяється значна увага у вітчизняній науці. Утім, попри величезний масив праць в галузі політології, історії, права та економіки, дотепер багато аспектів євроатлантичної інтеграції висвітлені фрагментарно.

Зокрема, дотепер не була предметом цілісного наукового дослідження діяльність Національного центру з питань євроатлантичної інтеграції України. Ця установа відіграла важливу роль в інформаційно-аналітичному забезпеченні євроатлантичної політики України. Вже десять років минуло від часу ліквідації Центру, відтак його діяльність цілком може бути предметом історико-правового дослідження. Зокрема, це дослідження може бути корисним для побудови ефективної інституційної моделі євроатлантичної політики України в умовах сьогодення.

Національний центр з питань євроатлантичної інтеграції України (надалі — Центр) як консультативно-дорадчий орган при Президентові України було утворено Указом Президента України № 15/2003 від 11 січня 2003 р. [2] Цим же Указом було ліквідовано Державну міжвідомчу комісію з питань співробітництва України з НАТО.

Головою Центру було призначено Володимира Горбуліна, який на той час обіймав посаду помічника Президента України з питань національної безпеки. Фінансове забезпечення Центру здійснювалося Державним управлінням справами.

Положення про Центр було затверджено Указом Президента України № 123/2003 від 12 лютого 2003 р. [1] Цим же Указом було затверджено персональний склад Центру, визначено граничну чисельність працівників апарату Центру, умови їх оплати праці та соціального забезпечення. Також зазначеним Указом на голову Центру було покладено спрямування, координацію діяльності національних координаторів співробітництва України з НАТО та контроль за виконанням покладених на них функцій.

До складу Центру увійшли представники Секретаріату Ради національної безпеки і оборони України, Генерального штабу Збройних Сил України, низки міністерств (економіки та з питань європейської інтеграції, оборони, юстиції, закордонних справ, фінансів, з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи),

Служби безпеки України, Держкомтелерадіо України, а також голови двох парламентських комітетів (з питань національної безпеки та оборони і у закордонних справах).

До компетенції Центру було віднесено підготовку пропозицій з питань формування та реалізації державної політики у сфері євроатлантичної інтеграції, насамперед в контексті підготовки умов для набуття Україною членства в НАТО. Зокрема, Центр мав надавати пропозиції щодо фінансування відповідних заходів, здійснювати аналіз ефективності цієї політики, у рамках адаптації українського законодавства забезпечувати розробку нормативно-правових актів, аналізувати виконання чинного законодавства у сфері євроатлантичної інтеграції.

Відповідно до Указу Президента України № 169/2003 від 26 лютого 2003 р. голова Центру за посадою увійшов до складу Державної ради з питань європейської та євроатлантичної інтеграції України.

Діяльність Центру активізувалася після приходу до влади Віктора Ющенка. Це було закономірно, адже цей Президент задекларував євроатлантичну інтеграцію як один із пріоритетів України.

Указом Президента України № 157/2006 від 28 лютого 2006 р. було затверджено нове положення про Центр [3]. Цим же указом Володимира Горбуліна було повторно призначено головою Центру.

Відповідно до нового положення, Центр було визначено дорадчим органом при Президентові України. Його основними завданнями було визначено підготовку висновків і рекомендацій щодо: здійснення стратегічного планування та проведення єдиної державної політики у сфері інтеграції України до НАТО; розроблення системного підходу до поглиблення співпраці України з НАТО в політичній, економічній, правовій, оборонній, інформаційній, науковій та інших сферах; підвищення ефективності контролю заходів державних органів, здійснюваних ними у сфері євроатлантичної інтеграції; вдосконалення нормативно-правового регулювання євроатлантичних процесів.

Відповідно до рішення Ради національної безпеки і оборони України “Про перспективи дальшого розвитку відносин України з організацією Північноатлантичного договору та стан забезпечення координації діяльності органів виконавчої влади України, інших державних органів у сфері євроатлантичної інтеграції України”, уведеного в дію Указом Президента України № 402/2008 від 25 квітня 2008 р., Центр спільно з Кабінетом Міністрів України та Апаратом Ради національної безпеки і оборони України мав підготувати на розгляд Президентові України пропозиції щодо вдосконалення національної системи координації співробітництва України з Організацією Північноатлантичного договору, а також підготувати перелік додаткових заходів щодо всебічного інформування у 2008 році громадян України з питань євроатлантичної інтеграції.

Впродовж всього часу існування Центру його голова В. Горбулін регулярно брав участь у зустрічах посадових осіб України із керівниками НАТО як під час їх візитів до України, так і у рамках візитів української делегації до штаб-квартири НАТО.

Одним із основних напрямів діяльності Центру була інформаційно-видавнича. Так, фахівцями Центру видавався збірник науково-аналітичних матеріалів “Актуальні проблеми інтеграції України в НАТО: громадська думка та експертні оцінки”. У 2005 р. було випущено науково-інформаційні збірники “Військово-технічна політика країн – членів НАТО: організаційні аспекти співробітництва України з Альянсом” та “Концептуальні підходи до членства в НАТО: досвід держав – членів Альянсу”. Також спільно з Науково-дослідним центром правової інформації Академії правових наук України Центром було випущено низку науково-популярних книг і брошур: “Бази НАТО в Україні: реалії і домисли”, “Для чого Україні вступ до НАТО?”, “План дій Україна – НАТО”, “Україна – НАТО: “за” та “проти”, “Умови вступу України до НАТО”.

За участі Центру було утворено низку регіональних центрів євроатлантичної інтеграції. Останні створювалися переважно при вищих навчальних закладах і мали насамперед виконувати інформаційно-просвітницьку функцію, поширюючи серед широкого загалу, передусім серед студентської та учнівської молоді, інформацію про НАТО, про процеси євроатлантичної інтеграції України, про ті переваги, які Україна може здобути при вступі до Північноатлантичного альянсу.

Співробітниками Центру організовувалися тренінги, лекції та навчально-просвітницькі семінари для посадових осіб центральних та місцевих органів влади з різноманітних питань євроатлантичної інтеграції. До участі в таких заходах також залучалися наукові і науково-педагогічні працівники, які займалися питаннями євроатлантичної інтеграції, а також співробітники Управління євроатлантичної інтеграції Генерального штабу Збройних Сил України. Обговорення актуальних питань євроатлантичної інтеграції відбувалось також у рамках науково-практичних конференцій і круглих столів.

Одразу після приходу до влади Віктора Януковича Центр припинив своє існування. Його було ліквідовано Указом Президента України № 495/2010 від 2 квітня 2010 р.

Підсумовуючи все вищевикладене, варто зазначити, що діяльність Центру заслуговує на подальше дослідження. Позитивний досвід інформаційно-аналітичної та просвітницької роботи Центру має бути врахований органами державної влади, до компетенції яких належать питання євроатлантичної інтеграції, в сучасних умовах. Окремо варто акцентувати увагу на тому, що саме брак достовірної інформації щодо НАТО є джерелом хибних стереотипів, які ще досі поширені серед значної частини суспільства. Відтак питання поширення такої інформації є вкрай актуальним в умовах сьогодення. А для вироблення концептуальних засад таких просвітницьких програм варто звернутися і до історичного досвіду, зокрема, діяльності Центру. Відтак окреслена проблема має не лише наукову, але й суспільну актуальність, а тому потребує подальшого опрацювання.

Джерела

1. Питання Національного центру з питань євроатлантичної інтеграції України : Указ Президента України від 12 лютого 2003 р. № 123/2003. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/123/2003> (дата звернення 17.04.2020).
2. Про Національний центр з питань євроатлантичної інтеграції України : Указ Президента України від 11 січня 2003 р. № 15/2003. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/15/2003> (дата звернення 14.04.2020).
3. Про Національний центр з питань євроатлантичної інтеграції України : Указ Президента України від 28 лютого 2006 р. № 157/2006. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157/2006> (дата звернення 18.04.2020).

ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ МОЛОДІ В УМОВАХ КАРАНТИНУ ЧЕРЕЗ ПОШИРЕННЯ У СВІТІ ЕПІДЕМІЇ COVID-19

В умовах загальнонаціональних карантинів у багатьох країнах Євросоюзу через поширення у світі епідемії COVID-19 поза увагою державної політики України залишаються питання психологічних аспектів самореалізації молоді, яка втратила роботу, та є активною працездатною соціальною категорією в державі, здатною набути лідерських компетенцій. Сьогодні підвищується роль психологічної служби, яка діє на випередження і може надати дієві рекомендації стосовно психологічних аспектів самореалізації найбільш соціально вразливим категоріям молоді, особам із обмеженими можливостями, що навчаються та тимчасово втратили роботу, трудовим мігрантам, які повернулись до України через пандемію коронавірусу. Так, у березні 2020 року через розповсюдження пандемії COVID-19 в Україну повернулись понад 270 тисяч українців, серед них 62 % молодь до 35 років. Сучасна молодь має певний потенціал — особистісний, досвідний, комунікативний, креативний, гнучкі компетенції, вміння працювати дистанційно. Європейський експерт — кореспондент швейцарської газети *Neue Zürcher Zeitung* в Україні та країнах Східної Європи, позаштатний професор університету Цюриха Маттіас Бенц (*Matthias Benz*) стверджує, що повернувшись через кілька років назад, українські трудові мігранти привезуть додому безцінний досвід, у тому числі досвід сучасного менеджменту, якого, за переконанням Бенца, більше за все бракує українській економіці.

На сьогодні, молодіжна політика є одним із важливіших пріоритетів діяльності держави на шляху Євроінтеграції та має здійснюватись в інтересах як молодих громадян, так і суспільства у цілому. В ситуації карантину та запровадження певних обмежень через поширення коронавірусу молодь найбільш психологічно чутлива та вразлива. Соціально-психологічні та індивідуально-психологічні наслідки ізоляції та самоізоляції при вивільненні часу і фрустрації головних потреб особистості у спілкуванні та соціальних контактах можуть бути негативними — невизначеність, немотивована агресія, обмеження соціальних контактів, недовіра, обмеження можливостей самореалізації та ін. До непродуктивних форм соціально-психологічної адаптації молоді в умовах карантину можна віднести такі: сенсорна депривація, монотонія, одноманітність довкілля, гіподинамія, нудьга, похідними від яких може стати певний душевний дискомфорт і навіть депресія.

У цьому ключі сприяння молодіжній політиці з формування соціально-психологічних умов для підтримки самореалізації соціально вразливих

категорій молоді, трансформації особистісного ресурсу молоді через набуття лідерських якостей, нових особистісних компетенцій, особливо під час розповсюдження епідемії коронавірусу є досить актуальним.

На сьогодні більшість науковців розглядають людину як суб'єкта власної активності і власного перетворення, а процес розвитку переважно вважають саморозвитком (К. Абульханова-Славська, Л. Анциферова, Г. Балл, А. Брушлинський, Г. Костюк, С. Максименко, Т. Титаренко). Значний внесок у збагачення теорії самореалізації людини внесли сучасні вчені Р. Зобов, В. Келасьєв, М. Іванов, М. Яницький, В. Лозовий, Л. Сідак, О. Колісник тощо.

Проблемам розвитку сучасного лідерства у державних і громадських інституціях присвячені роботи вчених В. Б. Авер'янов, Ю. П. Битяк, С. Д. Дубенко, В. І. Луговий, Т. В. Мотренко та ін. Важливу роль в обґрунтуванні психологічних особливостей самореалізації сучасного лідера відіграли наукові дослідження (Г. Балл, Т. Базаров, М. Боришевський, С. Максименко, В. Москаленко, Л. Орбан-Лембрик); концепції психологічного забезпечення управління проектами (Л. Карамушка); психології управління (В. Л. Абрамкін, К. М. Гуревич, Б. Ф. Ломов, В. Д. Шадриков, А. В. Філіппов та ін).

У зарубіжній та вітчизняній психології відсутні дослідження, що стосуються передумов і джерел розвитку професійно важливих лідерських якостей особистості молоді, економічно постраждалої в умовах карантину під час поширення пандемії на рівні держави, для її подальшої успішної самореалізації.

Серед вихідних професійно важливих характеристик, набутих особистістю провідними є: рівень освіченості, виховання, а також рівень оволодіння певною галуззю знань або діяльністю. Особливого значення набуває професійна культура, яка включає певні особистісні якості, ставлення до різних складових професійної діяльності, зокрема лідерські якості [1].

Психологічні аспекти самореалізації молоді розглядаються як розширення її особистісного потенціалу, соціальних компетенцій, комунікативних навичок, підвищення психологічної культури та як результат засвоєння особистістю основних елементів професійної культури співтовариства, сприяння професійній соціалізації і професійній ідентифікації особистості [2].

Психологічна культура сучасного лідера має низку особливостей, які відрізняють її від усіх інших видів і форм культури і допомагають особистості вибудовувати комунікативний простір та нові економічні відносини: по-перше, — це особистісна характеристика суб'єкта управління, який досить суттєво впливає на групу, спільноту, суспільство; по-друге, психологічну культуру поєднують із управлінською поведінкою; по-третє, модель психологічної культури лідера об'єднує такі напрямки: особисту культуру, соціальну культуру групи, субкультури; по-четверте, до складу культури лідера відносять загальну культуру (зовнішнього вигляду, поведінки, мови тощо), а також професійну, правову, економічну, організаційну, технічну тощо [3].

Отже, до психологічних аспектів самореалізації молоді, економічно постраждалої в умовах карантину, яка має певні обмежені можливості та втра-

тила роботу, відносно розширення особистісних компетенцій та підвищення психологічної культури лідера [3].

Перспективними можливостями розвитку молодіжної політики щодо самореалізації молоді є формування та запровадження сукупності методів в контексті загальної стратегії соціально-економічного розвитку України та підвищення її конкурентоспроможності у глобальній сфері застосування. Основними напрямками її реалізації згідно європейських стандартів є задоволення освітньо-кваліфікаційної потреби у людському потенціалі, його збережені, забезпеченні неперервної освіти молоді, освіти дорослих, нових форм дистанційної освіти, покращенні умов трудової зайнятості молоді, покращенні умов підготовки висококваліфікованих кадрів та ефективного використання для економічного зростання країни.

Завдання молоді в нових економічних умовах — це самостійний вибір нової сфери професійної діяльності та зайнятості під впливом аналізу власних внутрішніх можливостей, в тому числі і своїх здібностей, і співвіднесення їх з вимогами трудової діяльності. У цьому розрізі структура особистісної готовності до вибору нової трудової діяльності включає такі компоненти:

1. Когнітивний — уявлення про нову діяльність, її переваги та недоліки, про зміст професійної діяльності (об'єкт праці, мета, зміст, засоби тощо), знання про вимоги професії до особистості, способи та шляхи оволодіння нею, уявлення про сенс майбутньої професійної діяльності.

2. Мотиваційно-цілепокладальний — виражає позитивне ставлення до трудової діяльності, мотиви вибору професії та рівень і цілісність цілепокладання щодо майбутньої професійної діяльності.

3. Суб'єктно-особистісний — розвиток процесів самосвідомості (самопізнання, самоаналізу, самооцінювання, саморегуляції, саморозвитку), рефлексивних здібностей та професійно значущих якостей особистості.

Головною метою державної молодіжної політики у самореалізації молоді в обмежених соціальних, економічних, психологічних умовах є сприяння оптимальному збереженню людського потенціалу країни для впровадження національних інтересів, забезпечення соціально-психологічної підтримки молоді, сприяння формуванню в неї активної життєвої позиції, нових компетенцій та лідерських якостей. Одним з вирішальних чинників самореалізації молоді є створення нових умов праці, розвиток та раціональне використання психологічної культури, позиції лідера, здатного компетентно і відповідально виконувати трудові функції, впроваджувати новітні технології, сприяти інноваційним процесам відповідно до актуальних потреб, бути конкурентоспроможними на ринку праці, брати на себе відповідальність, бути соціально адаптованим та успішним у життєдіяльності.

Джерела

1. Гоулман Д. Емоциональное лидерство. Искусство управления людьми на основе эмоционального интеллекта. М. : Альпина Паблицер, 2012. 301 с.

2. *Зязюн І. А.* Неперервна освіта як основа соціального поступу. Неперервна професійна освіта: теорія і практика : зб. наук. пр. К. : Вид. центр НТУ “ХПІ”, 2001. Ч. 1. С. 15–23.
3. *Репнова Т. П.* Вивчення культури емоцій підлітків як психологічне пізнання та підгрунтя психокорекційної роботи. Актуальні проблеми сучасного управління в соціально-економічних, гуманітарних та технічних сист : Зб. наук. праць за матеріалами XIV Міжнародної наук.-практ. конф, присвяченої 30-річчю МАУП / Міжрегіональна Академія управління персоналом. Одеськ. Ін-т. Одеса: Лерадрук, 2018. С. 108–121.

НОРМОТВОРЧА ДІЯЛЬНІСТЬ В КИЇВСЬКІЙ РУСІ ТА ГАЛИЦЬКО-ВОЛИНСЬКОМУ КНЯЗІВСТВІ

В історії нормотворчої діяльності України особливе місце займає нормотворчість в Київській Русі та Галицько-Волинському князівстві. Даний період історії нормотворчості варто розглянути детальніше.

Законодавчими актами, які створювалися в результаті нормотворчої діяльності князів в Київській Русі були: 1) княжі устави; 2) княжі уроки. Уроки князі видавали самостійно, а устави — за згодою боярської ради. Уроки стосувалися розпорядчих функцій князя у фінансовій сфері. Вони беруть свій початок від проведеної княгинією Ольгою адміністративно-фінансової реформи 946–947 рр. Уроки мали тимчасовий характер. Устави були покликані регулювати більш суттєві відносини в суспільстві. Через устави законодавець вносив зміни чи доповнення до норм звичаєвого права. Устави князів, в порівнянні з уроками, мали відносно сталий характер. Першим в Київській Русі почав видавати устави Володимир Великий. З його іменем пов'язуються Устав про десятину та Устав земляний. В останньому визначались основи державного устрою і правового становища дружинників. Після смерті Володимира такі акти законодавчої діяльності видавав Ярослав Мудрий та його наступники [3, 20].

Дуже важливим результатом нормотворчої діяльності в Київській Русі була “Руська Правда”. Існують три редакції “Руської Правди”: 1) Коротка; 2) Розширена; 3) Скорочена [1, 69].

Найдавнішою є Коротка редакція “Руської Правди”. Вона складається з: 1) Правди Ярослава; 2) Правди Ярославичів; 3) Покону вирного; 4) уроку мостникам [1, 69]. Вважають, що Правда Ярослава з'явилась у 10-30-ті роки XI ст. [1, 69]. В її основу покладено давньоруське звичаєве право. Умовно Правду Ярослава поділяють на чотири частини: 1) правові норми про вбивство (ст. 1); 2) правові норми про тілесні ушкодження (статті 2-7); 3) правові норми про образу (статті 8-10); 4) правові норми про порушення права власності (статті 11-18) [2, 68]. Правда Ярославичів була розроблена трьома синами Ярослава Мудрого з участю осіб з найближчого князівського оточення. Вважається, що збірник був затверджений не раніше 1054 р. і не пізніше 1072 р. [1, 70]. Одним з найголовніших досягнень Правди Ярославичів було скасування кровної помсти і заміна її системою грошових стягнень [2, 69]. Покон вирний стосувався розподілу надходжень від вир (сплати штрафів за злочини) та продажу (натуральної чи грошової винагороди, яку повинен отримати вирник при вилученні вири). Урок мостникам регулював оплату ремонту міських мостових.

Розширена редакція “Руської Правди” почала формуватися у другій половині XI ст. і остаточно склалася у XII ст. (період князювання Володимира Мономаха та його сина Мстислава) [1, 70]. Вона об’єднала вже систематизовані правові норми, що набули чинності за доби Ярослава і Ярославичів, та Устав Володимира Мономаха. Розширена редакція складається з двох частин: 1) “Суд Ярослава Володимировича. Руська правда” (статті 1-52). Тут вміщено більшість норм Короткої редакції та доповнення — нові юридичні норми, які були введені в дію у період з 1072 до 1113 рр. Святославом, Ізяславом, Всеволодом та їх наступниками; 2) “Устав Володимира Мономаха” (статті 53-121) [2, 70]. “Устав Володимира Мономаха” умовно можна поділити на кілька частин: 1) норми, що регулюють боргові зобов’язання і кабальні відносини; 2) норми, що регулюють соціальні відносини у вотчинах; 3) норми, що регулюють питання спадкування; 4) норми, що регулюють діяльність судово-адміністративного апарату, окремих посадових осіб і судочинство; 5) норми, що регулюють правове становище холопів [2, 70–71].

Що ж стосується Скороченої редакції “Руської Правди”, то більшість дослідників вважає, що вона була створена на основі Розширеної Редакції у XVI–XVII ст. Цей факт засвідчує, що “Руська Правда” існувала ще тривалий час після розпаду Київської Русі [2, 71].

В Галицько-Волинському князівстві продовжувала діяти “Руська Правда”. Однак, поряд з “Руською Правдою” діяло також князівське законодавство, яке існувало у вигляді грамот, заповітів, статутів, договорів тощо. Наприклад, у грамоті князя Івана Ростиславича (1134 р.) регламентувалося правове становище іноземних купців. “Рукописання” (заповіт) князя Володимира Васильковича (1287 р.) розглядає організацію управління містами й селами, право успадкування та купівлі-продажу феодального землеволодіння, порядок передачі князями права експлуатації залежного населення. Статутна грамота князя Мстислава Даниловича (кінець XIII ст.) регулювала розміри та форми повинностей міського населення на користь князя [1, 91].

Отже, можна навести наступні особливості нормотворчої діяльності в Київській Русі та Галицько-Волинському князівстві: 1) здійснювалась князем, а іноді також — боярською радою (устава видавалися за згодою боярської ради); 2) в результаті нормотворчої діяльності створювалися княжі устава та княжі уроки; 3) створення зведення законів і звичаєвих норм — “Руська Правда”; 4) в Галицько-Волинському князівстві поряд з “Руською Правдою”, також створювалися інші законодавчі акти: грамоти, заповіти, статuti тощо.

Джерела

1. *Іванов В. М.* Історія держави і права України: підручник. К.: МАУП, 2007. 552 с.
2. Історія держави і права України. Підручник / А. С. Чайковський (кер. авт. кол.), В. І. Батрименко, Л. О. Зайцев, О. Л. Копиленко та ін.; За ред. А. С. Чайковського. К.: Юрінком Інтер, 2006. 512 с.
3. *Терлюк І. Я.* Історія українського права від найдавніших часів до XVIII століття. Навчальний посібник з історії держави і права України. Львів, 2003. 156 с.

ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМИ ЗАСТОСУВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ОЦІНЮВАННЯ ПЕРСОНАЛУ ТА ПІДВИЩЕННЯ ЙОГО ЕФЕКТИВНОСТІ НА ОСНОВІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ДОСВІДУ

Оцінка персоналу в менеджменті покликана виконувати зв'язуючу функцію між процесами планування персоналу, формуванням штату, мотивацією, управлінням кар'єрою, навчанням працівників. Вона полягає у визначенні того, якою мірою кожний працівник досягає очікуваних результатів праці й відповідає тим вимогам, які впливають з його виробничих завдань шляхом порівняння певних характеристик людини — професійно-кваліфікаційного рівня, ділових якостей, результатів праці — з відповідними параметрами, вимогами, еталонами. Вітчизняна та європейська практика оцінювання персоналу відрізняються швидше не технологіями оцінювання, а скоріше напрямками застосування результатів оцінювання та ступенем об'єктивності оцінки, що в підсумку впливає на ефективність процесу оцінювання, а також ефективність використання персоналу.

Мета статті — визначити перспективні напрями застосування результатів оцінювання персоналу та підвищення ефективності процесу оцінювання на основі європейського досвіду.

Проведений аналіз наукових праць провідних спеціалістів, зокрема В. М. Данюка, В. М. Петюха, С. О. Цимбалюк, О. А. Ковальчук, О. Д. Ситнік, свідчить, що оцінка персоналу була і залишається одним з найважливіших напрямів управління персоналом, вона покликана сприяти виявленню шляхів підвищення віддачі від працюючих в організації. В цих дослідженнях обґрунтовується, що ефективний менеджмент спирається на комплексну оцінку персоналу, що націлена на отримання економічного (досягнення високих господарських показників), організаційного (підвищення ступеню координації елементів організації) та соціального (узгодження і реалізація інтересів суб'єктів і об'єктів оцінки) ефекту. Позаяк діюча оцінка персоналу на вітчизняних підприємствах характеризується такими основними недоліками:

- оцінка претендента при прийомі на роботу проводиться на основі представлених даних (резюме, анкет), які не всі перевіряються, а тестування (виявлення) компетентності практично не набуло поширення;
- при поточній оцінці персоналу часто не враховується рівень навантаженості працівника, складність і час виконуваної роботи;
- результати оцінки персоналу не впливають на мотивацію персоналу (переважно мають дисциплінарні, караючі цілі), можливості кар'єрного росту.

Водночас застосовувані в європейській практиці регулярна і систематична оцінка співробітників надає керівництву організації інформацію, необхідну для ухвалення обґрунтованих рішень про підвищення заробітної платні, підвищення на посаді або звільненні [1]. Оскільки результати оцінки визначають положення працівника на підприємстві і перспективу його переміщення, то вони є важливим мотиваційним чинником покращення трудової діяльності і відношення до праці. В той же час це необхідний засіб вивчення якісного складу кадрового потенціалу організації, його сильних і слабких сторін, а також основа для покращення індивідуальних трудових здібностей працівника і підвищення його кваліфікації. Таким чином європейська практика все більше схиляється до висновку, що оцінка результативності праці — це визначення рівня ефективності виконання співробітником роботи на підставі наступних показників:

- показників результатів праці, які визначаються вимогами до робочого місця, а також можливістю оцінюваного співробітника впливати на фінансові, виробничі й інші показники діяльності підрозділу або підприємства в цілому;
- показників умов досягнення результатів праці — здібності (бажання) до виконання загальних функцій управління (планування, стимулювання, організація, аналіз, облік і контроль);
- показників професійної поведінки, які характеризують ступінь усвідомлення працівником своєї функціональної ролі (співробітництво й колективізм, самостійність, готовність до прийняття додаткової відповідальності ін.);
- показників, що характеризують особистісні якості (ерудиція, зовнішній вигляд, товариськість, чесність, принциповість та ін.) [2].

Поєднання економічного та соціального аспектів проведення оцінки персоналу організації дає змогу обґрунтовано використати для системи оцінки ефективності діяльності підприємства економічні показники оцінки персоналу підприємства, які виражаються співвідношенням отриманого ефекту з витратами на досягнення цього ефекту, та з урахуванням діючої соціальної складової оцінки — показників, які відображають задоволення потреб працівників підприємства. Соціальні ефекти (задоволення працівників) від проведення оцінки персоналу можна розглядати з позиції трьох ефектів, зокрема розвитку персоналу, мотивуючого та стимулюючого ефектів, та психологічного ефекту.

Оцінка організаційної ефективності системи оцінки, зокрема в ході соціально-професійної адаптації, дозволяє розробляти, уточнювати і підтверджувати критерії відбору і таким чином вдосконалювати використовувані методи відбору персоналу. Результати періодичної оцінки роботи персоналу підтверджують (або не підтверджують) правильність прогнозу професійної успішності кандидатів, зробленого на основі використовуваних методів і процедур відбору. Без такого роду зворотного зв'язку вдосконалення системи відбору неможливо.

Організаційна ефективність від реалізації проекту з оцінювання працівників може проявлятися наприклад в зменшенні плинності кадрів та оптимі-

зації кадрової структури за рахунок скорочення апарату управління з одночасним підвищенням результативності його діяльності.

Економічну ефективність можна визначати опосередкованим відношенням до основних економічних показників, які пов'язані з підвищенням результативності роботи персоналу після проведення оцінки за формулою [3, с. 254]:

$$E_{no} = \frac{E_{pn}}{B_p}, \quad (1)$$

де, E_{no} — показник економічної ефективності проекту з оцінювання персоналу; E_{pn} — річний економічний ефект від реалізації проекту (грн); B_p — сумарні річні витрати, пов'язані з впровадженням проекту (грн).

В зарубіжних організаціях функції з проведення оцінки кадрів розподіляються між лінійними керівниками та кадровими службами. Кадрові служби, виходячи із корпоративної політики, розробляють процедури їх практичного використання. Кадровики допомагають впроваджувати систему оцінок, розробляють програми навчання, проводять опитування, організують збереження всієї інформації в банках даних. Фактична й оціночна інформація, що збирається на багатьох фірмах за найширшою програмою, являє собою реальну базу кадрового планування, розрахунку потреб у допоміжному персоналі, прогнозування програм внутрішньофірмового навчання, організації конкурсного заміщення вакантних посад і, безумовно, оплати праці співробітників. Набір якостей працівників є досить різноманітний для кожної фірми, але практично у всіх системах атестації оцінюються як результати праці працівників, так і їх здібності, характер, адаптація. Вирішальна роль в оцінці персоналу належить безпосередньо начальнику, який добре знає своїх підлеглих, несе повну відповідальність за результати їх діяльності, застосування заходів заохочень та покарань, за їх навчання та розвиток.

У вітчизняній практиці керівництво організацій вимагає від безпосереднього керівника рекомендації з таких питань як скорочення чи звільнення спеціаліста, доцільність подальшого використання підлеглого як спеціаліста чи зміни його кар'єри на управлінську.

Наразі підприємства, які зацікавлені у підвищенні власної конкурентоспроможності мають переглядати стратегії оцінки персоналу задля:

- підвищення ефективності організації виробництва, оптимального використання наявних кадрових ресурсів;
- виявлення співробітників, здатних виконувати більш відповідальну роботу, щоб дозволяти їм реалізувати свій потенціал;
- допомоги в розвитку співробітників з урахуванням їх здатностей, потреб, спонукальних мотивів, заохочення прагнення до професійного росту;
- сприяння підвищенню обґрунтованості заробітної плати для того, щоб привести її у відповідність з професійним рівнем.

Наголосимо, що оцінка персоналу також має допомогти співробітникам: чітко розуміти, що від них очікується; завжди бути готовим до нових цілей та завдань, а регулярність проведення оцінки дозволить компанії гнучко зміню-

вати підходи до виконання поставлених завдань і намічених цілей. Кінцеві річні показники, в яких відображаються успіхи окремих співробітників, підрозділів та організації в цілому допоможуть менеджерам чіткіше фокусувати зусилля колективу на реалізації стратегії [4, с. 73].

Оцінка ефективності, як система процедур, повинна стати засобом, що допомагає керівнику побачити і оцінити в достатньо конкретному значенні як ефективність окремих співробітників, підрозділів, так і якість системи управління підприємством в цілому.

Джерела

1. *Festing M., Barzantny C.* (2008) A comparative approach to performance management in France and Germany: The impact of the European and the country-specific environment // *European Journal of International Management*. Vol. 2(January). DOI: 10.1504/EJIM.2008.017762
2. *Schuler R. S., Jackson S. E. and Luo Y.* (2004) *Managing Human Resources in Cross-Border Alliance*, London/New York: Routledge. DOI: 10.1007/978-0-230-21319-7_10
3. *Данюк В. М.* Менеджмент персоналу: навчальний посібник / В. М. Данюк, В. М. Петюх, С. О. Цимбалюк та ін.; За заг. ред. В. М. Данюка, В. М. Петюха. К.: КНЕУ, 2004. 398 с.
4. *Згалат-Лозинська Л. О.* Метод оцінки розвитку управлінського персоналу на вітчизняних підприємствах / Л. О. Згалат-Лозинська, Н. В. Головач // *Інноваційна економіка*. 2018. № 9–10 [77]. С. 69–74.

ПЕРЕШКОДИ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ: ПРОБЛЕМИ ЧЕРЕЗ ПАНДЕМІЮ ТА ЕКОНОМІЧНУ КРИЗУ

2020 рік, що відкриває нове багатообіцяюче десятиліття, почався з низки катастроф: збитий український лайнер, нищівні землетруси і пожежі, епідемія нового вірусу. За новим прогнозом консалтингової фірми PwC світова економіка у 2020 році буде рости повільніше середніх показників 21 століття. Більшість експертів очікують, що в новому році відбудеться нова фінансова криза. Спробуємо розібратися як усі ці фактори вплинуть на Україну та її інтеграцію до Європейського Союзу.

Європейська інтеграція України — складний, багаторівневий, поступовий процес в різних сферах — політичній, економічній, соціальній та культурній. Серед українських громадян домінує загалом позитивне ставлення до ЄС. За результатами дослідження “Міжнародного республіканського інституту” у 2020 році 52 % респондентів підтримують економічну інтеграцію з ЄС. До важливих переваг союзу українці відносять верховенство права, соціальний захист, розвинену демократію, якість охорони здоров’я та наявність фінансових ресурсів [1].

До стратегічних інтересів України в Європі належать необхідність технологічної модернізації вітчизняного виробництва, можливість оволодіння наукомісткими технологіями, заміна інерційного індустриального розвитку на інноваційний. Для України рух у напрямі європейської інтеграції — це питання ефективності її включення в існуючу систему розподілу функцій і ролей у сучасній світовій економічній і політичній системі.

Насамперед, Європейський парламент має намір закликати до створення “спільного економічного простору” між ЄС і шістьма країнами “Східного партнерства” в рамках процесу “поступової інтеграції” в блок. “Східне партнерство” — це політика Європейського Союзу, що має на меті зміцнення стосунків з своїми східними сусідами. “Східне партнерство” складається з таких пострадянських держав, як Азербайджан, Білорусь, Вірменія, Грузія, Молдова та Україна. Європейські законодавці хочуть почати процес створення загального економічного простору, включаючи послуги, що будуть сприяти більш поглибленню економічної інтеграції та зближенню з політикою ЄС і глибшому економічному співробітництву між самими країнами “Східного партнерства”. Згідно з цим проектом парламент союзу висловив підтримку поступовій інтеграції шести країн в енергетичний союз ЄС, транспортне співтовариство і єдиний цифровий ринок. Також ЄС засуджує “незаконні” дії Росії в країнах “Східного партнерства”, зокрема в Україні.

“Україна разом з іншими асоційованими партнерами послідовно виступає за посилення амбітності та диференціації цієї ініціативи, а також максимальну конкретизацію її завдань та цілей. Нашим пріоритетом є поглиблення секторальної інтеграції, збільшення зв’язків, що поєднують наші економіки та суспільства”, – наголосив Віце-прем’єр-міністр України з європейської та євроатлантичної інтеграції Вадим Пристайко [2].

Можна припустити, що під час світової пандемії новим інфекційним вірусом COVID-19 та економічній нестабільності, Європейський союз буде об’єднувати сили зі своїми сусідами і не тільки.

30 березня 2020 року Євросоюз оголосив про виділення Україні першого пакета допомоги у розмірі 80 млн євро. Допомогу планується спрямувати на підтримку системи охорони здоров’я та подолання соціально-економічних наслідків, спричинених поширенням COVID-19.

Окрім цього, Україна отримує доступ до нової Ініціативи ЄС щодо охорони здоров’я, що допоможе підготувати українських епідеміологів та медичний персонал, а також забезпечить проведення консультацій з фахівцями Європейського центру профілактики та контролю над захворюваннями. ЄС готовий допомогти Міністерству охорони здоров’я розбудувати механізм управління кризовими ситуаціями. Європейський Союз готовий надавати підтримку через міжнародні фінансові установи малому та середньому бізнесу, забезпечуючи його ліквідність.

Євросоюз підтвердив готовність виплатити другий транш макрофінансової допомоги Україні у розмірі 500 млн євро після укладення угоди з МВФ.

Проте варто зазначити, що виклики, створені епідемією, не стали на заваді засудженню Євросоюзом шостих роковин тимчасової окупації Криму. 16 березня високий представник Європейського Союзу Жозеп Боррель зробив заяву від імені ЄС щодо триваючої окупації Автономної Республіки Крим та міста Севастополя. У цій заяві Євросоюз засвідчив відданість політиці невизнання, в тому числі через санкційний тиск, засудив проведення так званих “виборів” на окупованому півострові та будівництво Керченського мосту без згоди України.

2 квітня 2020 року на своєму засіданні Кабінет міністрів України затвердив Програму діяльності. Так, серед основних пріоритетів роботи уряду визначено незмінність курсу на європейську та євроатлантичну інтеграцію України, втілення Цілей сталого розвитку. Це дозволить реалізувати принципи економічного, правового, соціального розвитку, що передбачені в Угоді про асоціацію між Україною та ЄС, а інтеграція до НАТО зміцнить обороноздатність України.

Також, за новою програмою Уряду відбудеться перегляд Державного бюджету України на 2020 рік для посилення соціального захисту та підтримки економіки, підтримки вітчизняного промислового виробника, надання кредитів малому та середньому бізнесу та здійснення соціальних заходів підтримки.

Реалістичним завданням для України на сьогоднішній день буде втримати на плаву всі ті напрацювання, які були зроблені, і не дозволити проце-

сам зупинитися. Усе, що було запуснено щодо промислового “безвізу”, Green deal, перегляду Угоди про асоціацію – всі ці процеси мають рухатися вперед. І ми маємо штовхати їх за будь-яких обставин.

Джерела

1. Опитування інформаційного агентства “Interfax-Україна” [Електронний ресурс] <https://ua.interfax.com.ua/news/political/655204.html>
2. Урядовий портал. [Електронний ресурс] <https://www.kmu.gov.ua/>

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ВОЄННО-ПОЛІТИЧНОГО АСПЕКТУ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНОГО ТА ЄВРОАТЛАНТИЧНОГО КУРСІВ УКРАЇНИ

Одним з основних пріоритетів національних інтересів у галузі міжнародних відносин нашої держави є стратегічні та геополітичні інтереси, пов'язані з забезпеченням національної безпеки України та захистом її політичної незалежності. Реалізація цього пріоритету національних інтересів України має здійснюватися шляхом нейтралізації та ліквідації загроз національній безпеці України воєнного характеру. В сучасних умовах більшість держав світу без допомоги інших держав, об'єднаних в певні організації різних рівнів, одноособово та повністю гарантувати свою національну безпеку не можуть. Тому зрозумілим є те, що Україна ставить собі за мету інтеграцію до загальноєвропейської системи безпеки. В інтересах України є розвиток співробітництва і підвищення рівня партнерських відносин особливо з провідними країнами, що розбудовують систему безпеки, а саме з Німеччиною, Францією, Великою Британією та США, бо саме від них залежить реалізація стратегічного національного інтересу нашої держави по забезпеченню своєї національної безпеки, у тому числі й у воєнно-політичній сфері.

Україна на позиції входження у майбутньому в нову європейську систему колективної безпеки, що було зафіксовано в основних офіційних документах нашої держави тому українське керівництво цілком усвідомлювало, що НАТО може бути вельми ефективною євроатлантичною складовою такої системи. У подальшому це знайшло своє відображення у першій Державній програмі співробітництва України з НАТО. Це обумовлюється значним внеском даної організації у підтримання миру, стабільності та загального клімату довіри на євроатлантичному просторі. Україна має чи не найбільшу програму співробітництва з НАТО серед 27 країн – партнерів ЦСЄ у рамках програми ПЗМ. А залучення до програм НАТО дає змогу країнам-аспірантам привести у відповідність до діючих у країнах – членах Альянсу стандартів. Тому План дій з набуття членства в НАТО є надзвичайно ефективним механізмом, що дає можливість Альянсу здійснювати моніторинг прогресу досягнутого аспірантами у широкому спектрі завдань щодо їх підготовки до членства.

Керівництво України майже одразу з моменту проголошення незалежності визначило основним геополітичним і зовнішньополітичним пріоритетом нашої країни орієнтацію на інтеграцію до Європейського Союзу взагалі і до його майбутньої системи колективної безпеки зокрема. Вперше на міжнародному рівні це було проголошено першим Президентом України Л. Крав-

чуком 14 червня 1994 р. в Люксембурзі під час підписання Угоди про партнерство і співробітництво між Україною та Європейським Союзом (УПС), в основу якої закладено механізм подальшого двохстороннього співробітництва між ними [1].

Європейська інтеграція основоположний пріоритет зовнішньої політики України. Основним завданням на сьогодні є завершення переговорів щодо укладення Угоди про асоціацію, невід'ємною складовою якої є зона вільної торгівлі. У довгостроковій перспективі угода має підвищити конкурентоспроможність товарів, що виробляються в Україні, а відтак, підвищити обсяг експорту на всесвітніх ринках. У військовому вимірі це надає можливість впровадження у національну практику позитивного досвіду для розвитку можливостей ЗСУ. Такі спроможності є важливими для виконання завдань у міжнародних миротворчих операціях та операціях з врегулювання кризових ситуацій, а також сприятиме захисту території України власними силами.

Україна готова залучитися до всіх складових урегулювання кризових ситуацій, маючи багатий практичний досвід у миротворчих операціях під егідою ООН, НАТО, ОБСЄ та в проведенні спільних військових навчань з країнами ЄС і НАТО. Крім того, Україна може за допомогою своєї військово-транспортної авіації задовольнити потреби ЄС у доставці ЄСШР, зброї і гуманітарної допомоги в будь-яку частину європейського континенту чи світу. Україна також може співпрацювати з ЄС у всіх аспектах міжнародної безпеки: від експорту озброєнь до консультацій щодо розвитку ситуації в Європі та в окремих регіонах за межами континенту [2, с. 28–29].

Сучасний стан відносин між Україною та європейськими міжнародними організаціями безпеки дозволяє зрозуміти, що в економічній і соціальній сферах він гальмується кризовою ситуацією, яка склалася в Україні після розпаду Радянського Союзу, а у воєнно-політичній консолідації з НАТО і ЄС справи більш перспективні, враховуючи відносини які слалися з цими організаціями до цього часу. Стабільний мир в регіоні їхньої геополітичної відповідальності або навіть поза його межами, самостійне забезпечення безпеки, суверенітету, незалежності означатиме значне збільшення коштів, цілком можливе технологічне, інституційне, психологічне відставання і від європейських країн, і від Росії, позбавлення можливості бути політичним гравцем, набуття для нашої країни тих загальноєвропейських стандартів, які забезпечують саме такі організації, як ЄС і НАТО. Тільки воєнно-політичні реалії ситуації, що склалася на сьогодні в Європі (особливо в Україні) та за її межами, змусять Євросоюз звернути свою увагу на Україну і нададуть нашій країні реальний шанс значно стимулювати процес вирішення питання євроінтеграції. Порівняно з іншими сферами людської діяльності, на жаль, поки що лише у цій галузі наша держава може бути рівноправним партнером для європейських країн.

Джерела

1. Уївер Р. Розбудова безпеки шляхом налагодження партнерства // НАТО ревію. Т. 49. Осінь 2001. С. 6–9.

2. Про взаємовідносини України з Європейським Союзом: Парламентські слухання / О. В. Кулаков, Т. О. Бурячок та ін. К.: ЦТІ “Енергетика та електрифікація”, 2003. 254 с.
3. *Бжезинский З.* Великая шахматная доска. Господство Америки и его геостратегические императивы. М.: Междунар.отношения, 2000. 256 с.

МОЖЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ В УКРАЇНІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ДОСВІДУ АКТИВНОЇ ПОЛІТИКИ ЗАЙНЯТОСТІ

Структурна трансформація України, скорочення робочих місць через економічну кризу зумовлюють необхідність впровадження нових підходів до вирішення проблем державного регулювання зайнятості. Аналіз сучасного Європейського досвіду регулювання ринку праці засвідчує скорочення частки коштів на реалізацію пасивної політики разом на користь активної політики [1, 2]. Активні заходи спрямовані в першу чергу на запобігання скороченню кількості робочих місць, перепідготовку безробітних, навчання новим професіям, заходам, спрямованим на підвищення конкурентоспроможності робочої сили та збільшенню чисельності зайнятих. Водночас, не зважаючи на перспективність таких заходів, українська практика все ж більше орієнтована на реалізацію пасивної політики.

Метою статті є окреслення напрямів вдосконалення активної політики на ринку праці на основі європейського досвіду.

Огляд низки наукових праць Ю. Маршавіна, І. Петренко, М. Борімчук, В. Корбанезе з даної проблематики показав, що питання дослідження напрямків удосконалення діяльності служби зайнятості є на сьогодні актуальним, а реалізація заходів активної політики зайнятості набуває пріоритетного значення.

Так, Ю. Маршавін зазначав, що “У реалізації активної політики зайнятості зазвичай відводиться велика роль державним службам зайнятості (ДСЗ), головною місією яких полягає у розробці і здійсненні АПРП (активних програмах ринку праці), які спрямовуються на прискорення працевлаштування зареєстрованих безробітних на роботу, у т. ч. тимчасову, їх інтеграцію у ринок праці, сприяють усуненню професійного дисбалансу в сфері зайнятості” [1, с. 6], а І. Петренко у своїх трудах наголошував, що “Наявність таких проблем, як розвиток неформальної зайнятості, трудової міграції тощо є свідченням того, що ДСЗ потребує не тільки організаційного перетворення, а й перегляду всіх форм діяльності для поліпшення ефективності їхньої дії на ринок праці” [2, с. 337].

В останні роки простежується тенденція до зменшення кількості безробітних осіб, так мали статус безробітного: так, за 2017–2019 рр. їх кількість скоротилась на 114 тис. осіб, або на 10 % (з 1138399 осіб у 2017 р. до 1024426 осіб у 2019 р.). Таке скорочення є безумовно позитивним процесом, однак, якщо розібратися в суті цього явища, то можна встановити, що воно не було переважно пов'язане з активізацією державної політики на ринку праці, а ско-

ріше — результатом її відсутності. Так, в результаті лібералізації відносин з ЄС, кількість українських громадян, що бажали б працювати за кордоном, зокрема в ЄС (зокрема в Польщі, Іспанії, Чехії, Італії, Литві) зросло більш ніж в 2 рази. На початок 2019 р. практично 18 % працездатного населення України (а це близько 3 млн) працювало за кордоном (з них більше 1,5 млн — в країнах ЄС). Порівняння кількості залучених до міжнародної трудової міграції та обсяги скорочення безробітних, можна констатувати, що якби українська робоча сила була б більш конкурентоздатна на міжнародному ринку праці, то такий відтік більше б позначився на динаміці безробітних. Зважаючи на те, що мінімальна оплата праці в Польщі становить близько 500 євро на місяць, що порівняна з середньою заробітною платою в Україні, в Іспанії — 800 євро, в Німеччині — 1500 євро, то зрозуміло є динаміка зростання бажаючих працювати в країнах ЄС.

Аналіз структури послуг ДСЗ безробітним українцям слід відзначити, що більшість з них отримали направлення на працевлаштування, одержали професійні консультації, змогли взяти участь у громадських роботах. Проаналізуємо динаміку та визначимо основні види активних заходів. Одним з найпріоритетніших напрямків активної політики зайнятості на сьогоднішній день є професійне навчання, що спрямоване на набуття та удосконалення професійних знань, умінь та навичок особою відповідно до її покликання і здібностей, що забезпечує відповідний рівень професійної кваліфікації для професійної діяльності та конкурентоспроможності на ринку праці і включає: первинну професійну підготовку, перепідготовку і підвищення кваліфікації. За останні роки рівень охоплення осіб професійним навчанням, на жаль, має тенденцію до зниження, що говорить про недостатню увагу до цього напрямку роботи і складає у 2017 р. 162993 особи, в той час як у 2018 р. 147292 особи (90,4 % у порівнянні з 2017 р.) та 138588 осіб у 2019 р. (94,1 % у порівнянні з 2018 р.), а у відсотках до кількості осіб, що мали статус безробітного становить у 2017 р. — 14,3 %, 2018 р. — 13,8 %, 2019 р. — 13,5 %. У проблемі освітньо-кваліфікаційного дисбалансу є чотири зацікавлені сторони, між якими майже не відбувається системної взаємодії: органи державного управління, система вищої та професійної освіти, роботодавці і працівники. Зусиллями лише однієї зі сторін розв'язати проблему створення продуктивних робочих місць і насичення їх працівниками відповідної кваліфікації неможливо. На сучасному етапі професійне навчання потребує нових форм і методів регулювання даного процесу, розвитку та удосконаленню дуальної форми здобуття освіти, професійного навчання впродовж життя та удосконалення системи навчання на виробництві.

Роботи, які організуються з метою надання тимчасової зайнятості громадянам, що втратили роботу і для трудової реабілітації тих, хто мав значну перерву у професійній діяльності переважно створюються у сфері соціального страхування, охорони здоров'я, побутового обслуговування, прибирань територій тощо. За даними ДСЗ, чисельність безробітних осіб, які брали участь у громадських та інших роботах тимчасового характеру також скорочуються: у 2017 р. — 220326 осіб, в той час як у 2018 р. — 211892 особи (96,2 % у по-

ривнянні з 2017 р.) та 199879 осіб у 2019 р. (94,3 % у порівнянні з 2018 р.), а у відсотках до кількості осіб, що мали статус безробітного становлять у 2017 р. — 19,4 %, 2018 р. — 19,9 %, 2019 р. — 19,5 %. Наведені дані ілюструють досить низький рівень охоплення безробітних осіб, що може свідчити про недостатню інформаційно-роз'яснювальну роботу з безробітними особами (зокрема на осіб, зайнятих на оплачуваних громадських роботах, поширюються соціальні гарантії, зберігається виплата допомоги по безробіттю, а період участі у цих роботах зараховується до загального та безперервного трудового стажу і має вплив на пенсію) та/або не налагоджену роботу з місцевими органами виконавчої влади щодо організації оплачуваних громадських робіт, обсяг яких може бути збільшений передусім за рахунок розширення видів громадських робіт.

Конкурентоспроможність осіб значною мірою залежить від своєї професійної придатності до професії, що користується попитом на ринку праці, на якість якої впливає профорієнтаційна робота з незайнятим населенням. Професійна орієнтація населення — це комплекс заходів, спрямованих на активізацію процесу професійного самовизначення та реалізацію здатності до праці особи, виявлення її здібностей, інтересів, можливостей та інших чинників, що впливають на вибір або зміну професії та виду трудової діяльності і надаються усім соціальним групам та віковим категоріям осіб. За даними ДСЗ, чисельність осіб, які були охоплені профорієнтаційною роботою скала у 2017 р. 3047712 осіб, у т. ч. 93,9 % осіб, що мали статус безробітного (1095978 осіб), та 1078724 осіб, які навчаються в навчальних закладах різних типів особи), для порівняння з 3502849 осіб у 2019 р., у т. ч. які мали статус безробітного — 981074 осіб (95,4 % осіб, що мали статус безробітного), які навчаються в навчальних закладах різних типів 1511159 осіб (100,2 % у порівнянні з 2018 р.). І хоча охоплення профорієнтаційними заходами досить значне, у кількісному виразі продовжує спостерігатися негативна динаміка. Більшість осіб отримує більше однієї послуги, при цьому кількість осіб, що не охоплені професійною орієнтацією досить велика. Це призводить до того, що вступ до ЗВО учнівською молоддю, як і раніше, розглядається як єдиний шлях для соціального і професійного просування і для багатьох освіта виступає як фактор соціальної мобільності. Як наслідок, на даний момент спостерігається перевищення незатребуваних знань з одночасним браком спеціалістів, що мають компетенції в нових професійних напрямках на ринку праці.

Сучасний ринок праці вимагає зміни підходів до надання послуг безробітним і роботодавцям, розвитку активної політики зайнятості. Критерієм ефективності розроблених заходів є рівень охоплення активними заходами сприяння зайнятості незайнятого населення, особливо осіб, що мають додаткові гарантії у працевлаштуванні, а також зменшення рівня та тривалості безробіття. Основою має стати орієнтація якнайбільшої частки інвесторів на національний ринок праці. Це може бути забезпечено розширенням спектру заходів стимулювання зайнятості з акцентом на створення нових робочих місць в сферах економічної діяльності з високою доданою вартістю, зокрема в сфері інформаційних технологій, промисловому виробництві, транспорті та

туризмі. В цьому аспекті доцільно скористатися досвідом ЄС, зокрема тим, що стосується активізації самозайнятості на основі започаткування власної справи, для чого необхідно створити як пільгові умови кредитування бізнесу, так і активні бізнес-інкубатори із залученням тренерів-практиків. Також, для України характерні значні диспропорції у кількості вільних робочих місць між великими містами та невеликими та сільською місцевістю, тому так важливо надати можливість молодим людям започатковувати підприємництво у невеликих містах та селах, тим самим створюючи нові робочі місця та розвиваючи регіональний бізнес. Слід відзначити, що останнім часом внаслідок високої ризикованості та монополізації бізнесу, високих податків та недієвості судової системи, навіть досвідчені фахівці не поспішають розвивати підприємницьку діяльність.

Тому вирішення проблеми розвитку активної політики на ринку праці неможливо вирішити без активної участі держави у формуванні механізмів підтримки підприємництва, розвитку економіки.

Джерела

1. *Маршавін Ю.* Сучасні проблеми ринку праці України / Ю. Маршавін // Праця і зарплата. 2016. № 14 (690). С. 6–7.
2. *Петренко І.* Функції державної служби зайнятості / І. Петренко // Публічне право. 2012. № 4 (8). С. 335–341.

ВИКОРИСТАННЯ ВЕБ-ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ ЕЛЕКТРОННОЇ ДЕМОКРАТІЇ

На початку 90-х рр. проекти громадських мереж стали реалізовуватися не тільки на території Америки, але і в країнах Європи, де вони отримали назву так званих “цифрових міст”. Наприклад, Німеччини — “Міжнародний місто Берлін”, в Нідерландах — “Цифрове місто Амстердам”. Досвід існування зазначених “цифрових міст” показує, що відсутність своєчасного теоретичного осмислення у суспільства може привести до загибелі функціонування в кіберпро-просторі навіть проектів, що мають величезний суспільний резонанс. Існує думка, що якби зазначені проекти мали підтримку з боку комерційних вкладень, то їхнє життя було б набагато довше. Однак практика “цифрових міст” показує, що мережевий соціум відкидає спроби комерційних вкладень в проекти, призначені для задоволення суспільних інтересів, з огляду на те, що вони не завжди враховували різноманітні інформативні інтереси факторів.

У свою чергу проекти електронної демократії, які проводилися для експерименту з метою підвищення громадської активності громадян, за рахунок державних коштів, не знайшли свою ефективність на практиці у зв’язку з тим, що інтереси організаторів не завжди збігалися з інтересами учасників мережевих спільнот. Крім того, не вирішувалися проблеми “цифрової нерівності”.

На даний час стає зрозуміло, що в умовах наростаючої кризи демократичних інститутів з боку держави, широко бажає підвищити соціальну активність суспільства, в першу чергу необхідно було змінити методи роботи з громадськістю. Чого на той період не було зроблено. Головний акцент організаторами проекту “цифрових міст” зроблений на самодостатність проекту, що і стало однією з причин прорахунку організаторів. В іншому випадку “цифрові міста” могли б стати однією з ланок реформування відносин влади і суспільства.

Невірно стверджувати, що досвід функціонування мережевих спільнот взагалі не був затребуваний західним суспільством. Ці проекти сприяли матеріалізації ідей інформаційного суспільства, бо на рубежі 1980–1990-х рр. багато розвинених в економічному відношенні країни приступили до розробки державної політики, кінцевим результатом якої має стати побудова інформаційного суспільства.

У 1994 р., після доповіді члена Комісії європейських співтовариств Мартіна Бан-Геманов, в якому говорилося про активному залученні органів влади, громадян та суб’єктів ринку в створення інформаційного співтовариства, Європейські держави почали говорити про розвиток інформаційного суспільства.

На практиці держава як соціальний інститут кіберпростору в першу чергу зацікавлена в тому, щоб створити і забезпечити безперебійне функціонування мережевої телекомунікаційної інфраструктури, яка буде підтримувати процеси виконання органами влади своїх функцій (наприклад, електронний уряд). Слід зазначити, що в даному випадку буде помилкою розглядати електронну демократію в якості складової частини електронного уряду.

Підкреслимо, що поняття “електронна демократія” і “електронний уряд” — це поняття, відмінні один від одного. Так, поняття “електронна демократія” є демократією, засновану на безпосередньому виявленні волі кожного громадянина за допомогою широкого застосування інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ), “електронний уряд” означає швидкий спосіб надання державних послуг і надання інформації фізичним особам, юридичним особам, іншим гілкам влади за допомогою використання сучасних інформаційних технологій, при яких особиста взаємодія між заявником і державою зводиться до мінімуму. Той факт, що соціальні технології електронної демократії та електронного уряду мають спільну точку дотику, яка полягає в поліпшенні життя суспільства, не повинен затемнювати відмінність шляхів досягнення поставлених цілей і можливих концептуальних протиріч.

У тому випадку, якщо у держави буде відсутній бажання створити альтернативний майданчик для соціальної взаємодії, що впроваджуються ними технології електронної демократії ніколи не стануть ефективним механізмом поліпшення життя суспільства. Реалізація проектів комп’ютеризації різних сторін життя суспільства повинна здійснюватися не в формі впровадження самодостатніх технологічних рішень, а як відповідь з боку держави на інформаційні потреби громадян.

Електронна демократія (також е-демократія, віртуальна демократія) — форма демократії, що характеризується використанням інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) як основного засобу для колективних розумових (краудсорсинг) і адміністративних процесів (інформування, прийняття спільних рішень — електронне голосування, контролювання виконання рішень та інше) на всіх рівнях — починаючи з рівня місцевого самоврядування і закінчуючи міжнародним.

В основі уявлення про ефективність е-демократії лежать як теоретичні дослідження (інформаційна теорія демократії), так і експериментальні дані, отримані, наприклад, в ході досліджень колективного розуму.

- Відображає можливість кожного брати участь у формуванні та реалізації державної політики, прийнятті рішень органами влади, використовуючи при цьому інформаційні технології для двостороннього інтерактивного зв’язку між державою (органами влади) та громадянами.

- Мета тут полягає у створенні фундаменту для участі громадськості у прийнятті “державних” рішень, здійснення впливу на формування і реалізацію державної політики, вирішення питань місцевого значення, посилення прозорості та підзвітності органів влади громадянам.

- Включає в себе електронні вибори як елемент представницької демократії.

- Атрибут захисту громадянами своїх інтересів і визначення форм співпраці з державою за допомогою технологій е-урядування.
- Явище масштабніше, аніж е-урядування.

Основні терміни та завдання щодо запровадження е-демократії визначено в Рекомендаціях Комітету міністрів Ради Європи СМ/Rec(2009)1.

ГАВА Євгенія Олександрівна
студентка 3-го курсу, НН ІМВСН МАУП

КРИВОБЕРЕЦЬ Марина Миколаївна
докт. філос. в гал. екон., НН ІМВСН МАУП

ВПЛИВ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНОГО КУРСУ НА ФОРМУВАННЯ ТУРИСТИЧНОГО ІМІДЖУ УКРАЇНИ

Відповідно до Глави 16 Розділу V Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом співпраця у галузі туризму здійснюється задля підвищення конкурентоспроможної туристичної галузі. Вбачається, що євроінтеграційний курс виведе український туризм на новий рівень.

Втім, для цього Україні необхідна єдина державна стратегія розвитку як зовнішнього так і, перш за все, внутрішнього ринку туризму, як можливість впливу на національну самосвідомість населення України, підвищення його культурного рівня і міжрегіональних комунікаційних зв'язків.

Так, з метою розвитку туризму в Україні у 2017 році Кабінет Міністрів України схвалив Стратегію розвитку туризму та курортів до 2026 року. Також у сфері туризму набули чинності три національні стандарти України, гармонізовані з міжнародними та європейськими нормативними документами.

Однак існує ряд соціально-економічних аспектів, що визначають привабливість (імідж) країни на міжнародній арені у сфері туризму. Для того щоб країна була впізнаваною необхідно на державному рівні дбати про її туристичний імідж, так званий образ країни. Ці фактори і визначають актуальність даної теми.

Дослідження проблеми впливу чинників євроінтеграції на становлення туризму України залишається актуальним у вітчизняній науці. Цією тематикою цікавилися В. Артеменко, В. Списка, В. Гречаник, С. Зікеєва, О. Краєвська, Л. Оболенцева, О. Ільїна, С. Коляденко.

Образ країни в світі є інвестицією. Саме він допомагає просувати власні національні інтереси на міжнародній арені, формує туристичний потенціал і є своєрідним інструментом впливу.

В даний час ні в кого не викликає сумніву той факт, що позитивний імідж держави має суттєвий вплив на рівень розвитку туризму. Тобто, чим більш позитивним є імідж держави, тим вище буде рівень відвідуваності туристами.

Як правило, імідж сприймається людьми як якась цінність, асоціюючись з успіхом в різних видах діяльності (індивідуальної або колективної). Імідж в перекладі з англійської "image" означає "образ". Поняття "імідж" має багато різних значень.

Звернемося до одного з загальноприйнятих визначень: “Імідж — це штучний образ, що формується в громадській або індивідуальній свідомості засобами масової комунікації і психологічного впливу. Імідж створюється з метою формування в масовій свідомості певного ставлення до об’єкта. Може поєднувати як реальні властивості об’єкта, так і неіснуючі, приписувані” [1, с. 18].

Туризм — динамічно розвивається сектор світової економіки, надає стимулюючу дію на її ключові галузі: транспорт, зв’язок, будівництво, виробництво товарів народного споживання, сільське господарство та інші. Туристична привабливість території (країни) формується насамперед за наявності певних природних або історико-культурних ресурсів.

При цьому туристична привабливість часто непостійна і може змінюватися в залежності від багатьох факторів, які впливають на привабливість туристичної території. Саме до них відносять наявність сучасної матеріально-технічної бази, зокрема новітніх готельних комплексів, спеціалізованих установ з відповідним асортиментом послуг, які вони пропонують, та інше.

Проблеми аспектом формування туристичного іміджу в Україні залишається той фактор, що незважаючи на Стратегію розвитку туризму та курортів, український чиновник традиційно вважає, що ключовими для збільшення туристичного потоку в Україну повинні стати такі її невиразні й розмиті характеристики, як: гарний клімат; національний колорит; національна кухня; привітність населення.

Однак, ці характеристики застосовують до більшості традиційно туристичних країн світу.

“Україна з сенсом” — ось таким має стати формат пропозицій по просуванню туристичного іміджу України.

Пристаюючи до створення туристичного іміджу країни в цілому, так і окремого її регіону, слід дотримуватися певних методологічних принципів:

1. Туристичний імідж формується в рамках певної соціальної групи, яка поширює далі свій вплив. При цьому він відображає унікальні природні та історико-культурні пам’ятки.

2. Одним з ключових моментів в створенні іміджу є його сприйняття громадянами цієї країни.

3. Туристичний імідж не повинен являти собою набір культурно-історичних об’єктів, він повинен містити в собі якусь фольклорну складову: легенди, перекази, культурні смисли і конотації, що створюють атмосферу, “душу” регіону країни [2, с. 74].

Таким чином, саме ці характеристики є необхідними для створення позитивного туристичного іміджу країни.

Відтак, Україні для формування та подальшого просування власного туристичного іміджу необхідно віднайти той “сенса”, який би був унікальним. Саме з таким форматом іміджу повинен працювати приватний та державний сектор, який відповідальний за туристичний брендинг.

Варто врахувати, що нестандартних й потенційно успішних форматів в Україні — безліч! Наприклад, для любителів урбан-культури може стати ці-

кавим Київ як місто муралів всесвітньо відомих авторів. Мурали цього міста не поступаються муралам Берліна або Нью-Йорка. Для прихильників еко-туризму та дикої природи – унікальні виноградники Карпат й Закарпаття, Асканія-Нова, озеро Світязь на Волині, озеро Синевир на Закарпатті.

Таким чином, популяризація створення позитивного туристичного іміджу України нерозривно пов'язана з євроінтеграційним курсом. При цьому варто врахувати, що створення позитивного туристичного іміджу України пов'язане також з внутрішнім туризмом, сприяє його розвитку і популяризації, допомагаючи у вирішенні всього різноманіття завдань, так або інакше пов'язаних з внутрішнім туризмом, впливаючи не тільки на розвиток економіки країни та збільшення кількості коштів, що надходять в бюджет від індустрії туризму, а й вирішує не менш важливі виховно-освітні завдання патріотичного виховання, любові Батьківщини, країні в цілому [3]. Оскільки однією з методологічних підстав формування туристичного іміджу є його культурно-історичний базис, то виховно-освітнє значення туристичного іміджу країни стає очевидним. При цьому позитивний туристичний імідж України впливає не тільки на формування особистості підростаючого покоління, яке постійно проживає в країні, а й надає опосередкований вплив на формування загальнонаціональної самосвідомості [3, с. 189].

Отже, формування туристичного іміджу України є одним з важливих напрямків у розвитку туристичної індустрії та невід'ємною частиною даної галузі, так як цей параметр визначає успішність України і її складових, в тому числі курортних і туристичних. Від того, яким чином складається туристичний імідж країни, на чому акцентується увага цільових аудиторій, залежить його популярність серед туристів і, як наслідок цього, підвищення фінансової спроможності курортів і туристичних маршрутів.

Джерела

1. *Коляденко С. В.* Формування іміджу регіону в умовах розвитку туристичних кластерів / С. В. Коляденко // Економіка і організація управління. 2018. Вип. 3. С. 16–23.
2. *Оболенцева Л. В.* Проблеми та перспективи формування туристського іміджу України як важливої складової розвитку туризму та економіки держави / Л. В. Оболенцева, С. А. Александрова, К. О. Петренко // International scientific journal. 2016. № 1 (2). С. 72–76.
3. *Льїна О. В.* Туристичний бренд як інструмент підвищення іміджу і туристичних можливостей України / О. В. Льїна, Л. П. Бояр, Т. В. Ткачук // Науковий вісник Херсонського державного ун-ту. Серія : Географічні науки. 2017. Вип. 7. С. 185–191.

ІНТЕГРАЦІЯ УКРАЇНИ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Характерною рисою сучасного світового розвитку країн є активізація інтеграційних процесів у світі та Європі зокрема. Актуальним є питання становлення дружніх, партнерських відносин між ЄС та Україною. Європейський Союз виступає активним актором в сучасному геополітичному просторі. Об'єднання Європи — це одне з найбільш значних геополітичних подій ХХ століття. У результаті масштабної і глибокої інтеграції Європейський Союз став потужним геополітичним центром. Геополітичне майбутнє європейського проекту та його роль у світовій політиці першочергово залежить від ефективності співпраці з країнами та регіонами, що є безпосередніми сусідами Євросоюзу. Таким чином, співпраця між Україною та ЄС має велике значення для обох сторін.

Європейське інтеграційне об'єднання — це об'єднання груп розвинутих країн, які взаємодіють, торгують та переміщують в серединні угруповання товари, послуги, фактори виробництва та робочу силу. Тобто це є зоною вільної торгівлі, але не просто зоною вільної торгівлі а розширеною, оскільки саме розширена ЗВТ пропонує такий спектр мобілізації. Україні прагне дану ЗВТ вже досить довгий час для подальшого розвитку країни [2, с. 158–159].

Взагалі відносини України ЄС були започатковані після здобуття незалежності України. Тоді вперше і пролунав заклик Євросоюзу до України підтримувати із державами — членами відкритий діалог та відкриті стосунки.

Позиція України щодо Євросоюзу була сформована вперше на законодавчому рівні в Основних напрямках зовнішньої політики України, що були схвалені Верховною Радою України 2 липня 1993 р. Починаючи із цього моменту Україна почала тяжіти до європейського інтеграційного об'єднання і від того моменту намагалась все ж таки приєднатись до ЄС, ці намагання ми можемо спостерігати і до сьогоднішнього дня.

Слід також підкреслити перспективи для України після вступу до ЄС:

1. Політичні перспективи — передбачають стабільність політичної системи, сприйняття України як важливого суб'єкта політичних відносин.

2. Економічні перспективи — передбачають забезпечення розвитку малого та середнього бізнесу, а також впровадження стандартів ЄС у виробництві.

3. Соціальні перспективи — мають на меті формування середнього класу та проведення реформування освіти, охорони здоров'я, соціального захисту [4].

Проте, також виділяють недоліки від вступу до ЄС:

1. Політичні недоліки несуть із собою часткову втрату суверенітету та підпорядкування територій органам ЄС, невизначеність стратегії розвитку, що також не дуже добре вплине на економічний стан, оскільки між країнами ЄС існує в деякій мірі висока конкуренція в деяких галузях, а також негативним чинником буде погіршення взаємин із країнами СНД.

2. Економічні недоліки — передбачають втрату конкурентоспроможності певних галузей, складність переходу на європейський рівень цін, квотування певних видів товарів

3. Соціальні недоліки — це ускладнення візового режиму із східними сусідами [1, с. 35].

Щодо загроз від вступу України до ЄС їх виділяють — політичні, економічні та соціальні. Політичні загрози — це небезпека втягнення України в конфлікт цивілізацій між Заходом і мусульманським світом. Економічні загрози — передбачають можливе переміщення до України шкідливих виробництв, використання України як сировинного придатку, використання України як дешевої робочої сили. Соціальні загрози несуть на меті поглиблення демографічного спаду, незаконна міграція та вплив кадрів [4].

Ще однією проблемою інтеграції України до ЄС є не підготовлене до європейських стандартів українське законодавство. Повинна здійснитись адаптація українського законодавства із європейським, це має здійснюватися за рахунок реформування української правової системи та поступове приведення її у відповідність із європейськими стандартами. Ця адаптація повинна охопити усі сфери права, такі як : приватне, митне, трудове, фінансове, податкове законодавство, законодавство про інтелектуальну власність, охорону праці, життя та здоров'я, навколишнього середовища та багато іншого [2, с. 160].

Розвиток відносин з Європейським Союзом у довгостроковій перспективі має залишатися одним із пріоритетів зовнішньоекономічної політики України. Основні зусилля мають спрямовуватися на інтеграцію України у загальноєвропейський економічний простір шляхом розширення доступу українських товарів на європейські ринки, ліквідацію економічних бар'єрів у торгівлі та поглиблення виробничої кооперації, гармонізацію економічного законодавства у відповідності до стандартів ЄС і СОТ та створення економічних і правових передумов для створення зони вільної торгівлі Україна – ЄС. Таким чином, перспектива інтеграції у ЄС України залежить значною мірою від вирішення ряду економічних проблем.

Джерела

1. Батаренко А. О. Проблеми та перспективи європейської інтеграції України. Науковий вісник Інституту міжнародних відносин НАУ. 2014. № 1 С. 34–37.
2. Федоришина О. О. Проблеми інтеграції України до Європейського Союзу. Ефективна економіка. 2014. Випуск № 4. С. 158–162.
3. Україна і Світова Організація Торгівлі [Електронний ресурс] : Офіційний сайт : укр. версія. 2007–2015. Режим доступу : <http://wto.in.ua> (дата звернення 19.03.2020).

4. Інвестиційне співробітництво між Україною та ЄС [Електронний ресурс] / Постійне представництво України при ЮНЕСКО, 2013. Режим доступу: <http://unesco.mfa.gov.ua/ua/about-ukraine/european-integration/ukr-eu-investment> (дата звернення : 19.03.2020 р.).

ПЕРСПЕКТИВИ СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ З ЄВРОПЕЙСЬКИМ СОЮЗОМ

На сьогодні майже не має країни, яка б не зіштовхнулася з жорстокими реаліями економічного світу. Характерною рисою сучасного розвитку в економічному напрямі є бурхлива динаміка інтеграційних процесів у світі та Європі зокрема. При цьому навіть ті країни, які не входять до складу різних об'єднань, на жаль неминуче відчують на собі їх вплив.

На європейському континенті таким інтеграційним угрупованням є Європейський Союз. Внаслідок його розширення Україна отримала з ним спільний кордон, а це в свою чергу відкрило нові можливості для поглиблення співпраці в багатьох сферах.

Ця тема є досить актуальною на сьогодні тому, що вступ України до ЄС дасть їй низку переваг та перспектив, але разом з тим і нові виклики. Тому дуже важливо оцінити можливі перспективи співробітництва України з ЄС, а саме завдання які б визначили напрям розвитку України в європейській політичний та економічний простір, які неодноразово проголошувались як пріоритетні, і спробувати визначити які зміни відбудуться при тісному співробітництві України з ЄС.

Політика України щодо розбудови відносин з Європейським Союзом впроваджується на основі Закону України від 1 липня 2010 року "Про засади внутрішньої і зовнішньої політики". Відповідно до статті 11 Закону однією з основоположних засад зовнішньої політики України є "забезпечення інтеграції України в європейський політичний, економічний, правовий простір з метою набуття членства в ЄС" [1].

Перспективи вступу України до ЄС слід розглянути не лише у формальному аспекті, а й у фактичному. Незважаючи на те, що нормативно-правова та інституційна база для зближення України та ЄС була достатньою, певні закони в Україні ухвалювались формально, в політичній практиці не реалізувались.

Очевидно, що сучасні слабкі євроінтеграційні позиції України та її невідповідність політичним і економічним критеріям для вступу до ЄС є законним результатом непослідовності і зволіканні реформ. Роки зволікань залишили Україну позаду тих країн Центральної і Східної Європи, які наполегливо здійснювали складні ринкові перетворення. Домінування "декларативної" і брак "імплементаційної" культури в органах виконавчої влади, слабка інституційна і функціональна закріпленість пріоритетності політики європейської інтеграції у повсякденній діяльності Уряду, неефективні механізми міжвідомчої координації і моніторингу виконання ухвалених

рішень, низький рівень фахової підготовки і знань державних службовців навіть вищої ланки того, що стосується європейської інтеграції, негативно впливають на реалізацію Угоди про партнерство і співробітництво та Стратегії інтеграції до ЄС.

Успіхи української дипломатії і заслужене визнання позитивної ролі України в підтриманні регіональної безпеки виявились абсолютно недостатніми, аби компенсувати брак послідовних структурних змін усередині країни. Корпоративна закритість системи державного управління, високий рівень корупції, слабкість демократичних інституцій і нерозвиненість громадського суспільства, утиски свободи преси, політичні проблеми, що викликали критику Ради Європи, відсутність стабільного національного консенсусу з ключових питань внутрішнього розвитку і зовнішньої політики утворюють вкрай негативне тло для відносин України з ЄС і загрожують перетворити Україну на країну-аутсайдера.

Суперечливість ситуації донедавна фактично замовчувалася. Київ виконував певну програму-мінімум, що влаштувала Брюссель, а українська влада зберігала респектабельний імідж європейської та мала змогу говорити про інтеграцію.

Крім внутрішніх перешкод щодо вступу України в ЄС, все більшої ваги набувають перешкоди зовнішні. Так, після останнього розширення ЄС на Схід в середовищі політиків та економістів країн членів Євросоюзу почали проявлятися песимістичні настрої відносно прийняття України до ЄС. На думку європейських експертів, головна відмінність між хвилями розширення Європейського Союзу є те що, попередні трансформації ЄС відбувалися на нижчих рівнях євроінтеграції, тому країни, що приєднувалися до нього, могли брати участь у формуванні його стратегії та інституційної структури. Крім того, отримання “членських квитків” було доволі компромісним, при зустрічних поступках з боку ЄС, тобто за сценарієм, який навряд чи можна повторити на нинішньому етапі розширення ЄС.

В умовах нинішньої зовнішньополітичної ситуації мета України — передусім економічне співробітництво з Європейським Союзом, яке необхідно ефективно та швидко розвивати. У зв'язку з цим ефективними й результативними стали відносини України з Європейською асоціацією вільної торгівлі.

Розширення ЄС ставить перед Україною великі завдання. Одне з них — прискорення конституційної реформи, економічних перетворень в цілому та реструктуризації виробництва зокрема, адже можливість скористатися перевагами вступу в ЄС багато в чому визначається рівнем демократизації політичної системи та динамікою розвитку української економіки, її здатністю швидко адаптуватися до змін на міжнародних ринках. Крім того, необхідно досягати зміцнення внутрішньої конкурентоспроможності національної економіки з орієнтацією на поступове досягнення європейських соціально-економічних параметрів розвитку та створення зони вільної торгівлі Україна – ЄС на основі асиметричного відкриття ринків на користь України.

Що стосується внутрішніх перетворень, то Україна має здійснити низку невідкладних фундаментальних системних трансформацій, в основі яких була б покладена українська національна ідея, а саме:

1. В економічній сфері:

- реалізувати стратегію випереджувального розвитку, яка має забезпечити щорічні темпи зростання ВВП в Україні на рівні не нижче 6–7 % (1,5–2 рази вищі, ніж загалом у країнах ЄС), істотне подолання на цій основі розриву в обсягах ВВП на одну особу між Україною та державами – членами ЄС;
- опанувати інноваційну модель структурної перебудови та зростання, реалізації якої має забезпечити суттєве підвищення конкурентоспроможності української економіки, утвердження України як високотехнологічної держави;
- зберегти високотехнологічні перспективи галузей військово-промислового комплексу, передусім космічної галузі.

2. В соціальній сфері:

- забезпечити цілеспрямовані передумови для скорочення розриву в рівні та якості життєвих стандартів з країнами ЄС, утвердження середнього класу — основи політичної стабільності та демократизації суспільства, утвердження при владі “еліти знань”, прийде на зміну “еліти багатства”, значне обмеження загрозливої диференціації доходів населення та подолання бідності;
- сформувати надійний для національної безпеки правовий кодекс у сфері міграції та набуття громадянства України;
- в контексті розвитку освіти та науки в Україні забезпечити диференційований підхід до сприйняття основних позицій Болонської системи освіти, уникаючи приватизації освітнього процесу та зниження його творчого потенціалу;
- активізувати роботу у вирішенні демографічної проблеми, щоб приєднання до ЄС не спричинило резонансний землетрус, який зруйнує українську націю.

3. В політичній сфері:

- активно брати участь у формуванні стратегії подальшого розвитку ЄС не з позиції молодшого брата, а в статусі рівноправного партнера.
- набуття Україною асоційованого членства у межах, що дозволяють продовжувати євроінтеграційний курс;
- продовжувати курс на формування альтернативного російському українського геополітичного та економічного гравітаційного центру на пострадянському просторі з метою забезпечення взаємо підтримки країн, що перебувають на перехідному етапі розвитку.

Підсумовуючи вище сказане варто зазначити, що розвиток відносин між Україною та Європейським Союзом пройшов кілька етапів. Враховуючи той факт, що Україна має важливе економічне та політичне значення для розвитку Європейського континенту, ЄС з самого початку взяв курс на встановлення прагматичних відносин з Україною, які передбачали поступове

розширення та поглиблення взаємодії з одночасним втіленням Україною необхідних інституціональних, економічних та правових реформ, які б наблизили її до відповідних стандартів ЄС. Наразі, між Україною та ЄС була укладена Угода про асоціацію, яка передбачає економічну інтеграцію України до єдиного внутрішнього ринку ЄС та політичну асоціацію. Причому, виходячи із тексту угоди, можна побачити, що хоча вона прямо не вказує на можливість політичної інтеграції України до ЄС, тим не менш непрямою чином обумовлює таку можливість.

ПРОБЛЕМИ СЕЗОННОСТІ ТУРИСТИЧНОГО ПОПИТУ У КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ

Сезонність являє собою складне та водночас суперечливе явище, завдяки своїм наслідкам. Туристична сезонність ускладнює розвиток туристичного господарства, загострюючи протиріччя між еластичним попитом на туристичні послуги і порівняно стабільною туристською пропозицією, тим самим викликаючи проблеми в обслуговуванні туристів. Проблема визначення сезонності та її впливу на туристичні потоки знайшли вивчення у наукових працях О. О. Бейдика, М. П. Мальскої, О. Ю. Давидової тощо. Виокремлюють чотири туристично-активних сезони: сезон пік — час, найбільш сприятливий для проведення рекреаційної діяльності населення, який характеризується максимальною щільністю людей та найбільш комфортними умовами для рекреації; сезон високий — період, спрямований на ділову активність на туристичному ринку, час коли діють самі високі тарифи на туристичне обслуговування; сезон низький — час коли знижується ділова активність на туристичному ринку, характеризується самими низькими цінами на туристичний продукт і послуги; сезон “мертвий” — період, максимально несприятливий для організації рекреаційної діяльності (наприклад, дискомфортні кліматичні умови) [1].

Туристичній сезонності властиві два періоди — річний та тижневий. При річному періоді сезонність визначається у відповідних місяцях, при тижневому в окремих днях. Сезонність туристичних послуг визначається перш за все природно-кліматичними показниками, притаманними для тієї чи іншої місцевості, рекреаційними ресурсами взагалі, порою року (шкільні та студентські канікули, масові відпустки) та іншими факторами. Сезонні коливання та кліматичні умови країни безпосередньо також впливають на попит туристичного продукту. Пощастило тим країнам, у яких річні коливання температури та інших показників клімату незначні, туристична сезонність там виявляється слабкіше, як це можна споглядати у Марокко, яке користується щорічним напливом туристів. Вид туризму та місце його проведення також впливають на сезонність попиту. Наприклад, лікувально-пізнавальний туризм менше схильний до сезонності, в той час як курортний і гірськолижний — більше. Кожна дистинація, яка є привабливою для туристів завдяки наявності унікальних або специфічних туристсько-рекреаційних ресурсів та відповідної інфраструктури, може зовсім по-різному заповнюватися туристами протягом року. У зв'язку з цим попит на туристичні послуги в окремому районі, країні, в масштабах всієї планети різний. Від чинника сезонності осо-

бливо страждають курортні готелі, в структурі собівартості послуг яких постійні витрати суттєво перевищують змінні. Сезонні нерівномірності попиту таким чином породжують проблему збереження у складі персоналу кваліфікованих працівників. Дослідження туристичної сезонності дає можливість уплинути на нерегулярність туристичного попиту. На сьогодні туристичний ринок економічно розвинених країн спостерігає тенденцію до зниження сезонної нерівномірності в туристичних послугах завдяки випереджальному розвитку пропозиції на попит. Також на туристичну сезонність мають неабиякий вплив фактори психологічного характеру: традиції, наслідування, мода. Вершини та спади активності туристів багато в чому можна пояснити консерватизмом більшості туристів, тобто призвичаєною думкою, що літо — найбільш сприятливий час для проведення відпусток. Для згладжування сезонних коливань в найбільш слабкі місяці рекомендується застосовувати методи стимулювання збуту, серед яких: безкоштовне розповсюдження рекламних буклетів, надання знижок і бонусів за певний обсяг купівлі та регулярність, продаж послуг у кредит. До іншого напрямку подолання проблеми сезонності можна віднести розробку та просування нових видів туристичної пропозиції, котра не піддаються сезонним коливанням. Це, насамперед, розвиток конгресного і подієвого туризму, а також соціального туризму для цільових груп: пізнавального — для пенсіонерів та освітнього — для молоді [2].

Отже, не секрет що потік туристів протягом календарного року може бути не рівномірним, він схильний до сезонних коливань. Щоб зменшити ступінь невизначеності та ризиконезахищеності, туристичному підприємству необхідно одержувати надійну, об'ємну і своєчасну інформацію, яка допоможе провести маркетингові досліджень, тим самим дозволить туристичному підприємству об'єктивно оцінити свої ринкові можливості і виокремити ті напрями діяльності, де досягнення цілей стає можливим з мінімальним ступенем ризику і з більшою визначеністю.

Джерела

1. *Бейдик О. О.* Рекраційно-туристиські ресурси України: методолгія та методика аналізу, терміналогії, районування / О. О. Бейдик. К., 2001. 395 с.
2. *Давидова О. Ю.* Дослідження факторів, що впливають на туристський попит в Україні / О. Ю. Давидова, І. В. Халіна // Научно-технический сборник ХНАМГ: “Коммунальное хозяйство городов”. 2006. № 71. С. 372–376.

УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ТУРИСТИЧНИХ ПОСЛУГ В РАМКАХ ІНТЕГРАЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ УКРАЇНИ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Економічні перспективи співробітництва України та країн ЄС — передбачають забезпечення розвитку малого та середнього бізнесу, а також впровадження стандартів ЄС у виробництві. Соціальні перспективи — мають на меті формування середнього класу та проведення реформування освіти, охорони здоров'я, соціального захисту [1, с. 105]. Соціальні загрози несуть на меті поглиблення демографічного спаду, незаконна міграція та відплив кадрів [2, с. 85].

Управління якістю послуг у туристичній сфері — одна із складових механізму управління, спосіб організації діяльності туристичного підприємства. Управління якістю послуг охоплює коригування відносин між учасниками процесу надання послуг, між підприємством і споживачами послуг, формами і методами впливу на процес виробництва та реалізації послуг, організаційною структурою управління та умовами стимулювання персоналу [2, с. 121].

Співробітництво України з ЄС сприятиме наближенню нашої держави до високих європейських стандартів, підвищенню рівня життя та добробуту населення.

В процесі науково-технічного перевороту розвиток людської свідомості набуває нових обертів, все частіше опираючись на особисті потреби. Зростає попит на рекреацію, пізнання нових горизонтів світу, культури інших народів. В такому разі туристична інфраструктура займає чільне місце в даному аспекті. В ході збільшення інтересу до туризму підвищився рівень компетентності професійних кадрів, масово почали розвиватися туристичні підприємства, що породило конкуренцію на ринку туристичних послуг [3].

Бажаючи задовольнити потреби потенційних споживачів, туристичні підприємства вдаються до креативу, інновацій в туризмі тощо. Але в пріоритеті завжди постає рівень якості наданих послуг. Слід зауважити, що разом з туризмом активно розвиваються супроводжуючі складові, без яких туризм не здатний ефективно існувати — ресторанне, готельне господарство тощо. Для ефективного забезпечення якості і конкурентоспроможності туристичних послуг актуальною проблемою є управління проектуванням і контролем їх якості. Організаційні моменти щодо управління якістю охоплюють певний спектр задач, які супроводжуються формуванням стратегії якості, плануванням та впровадженням необхідних заходів для ефективного та продуктивного управління.

Джерела

1. *Бабець І. Г.* Досвід державного регулювання, міжрегіональні співпраці у країнах ЄС / І. Г. Бабець. Київ: КНТЕУ, 2013. 215 с.
2. *Беренда С. В.* Еволюція економічної інтеграції в країнах Європи: монографія [Текст] / С. В. Беренда. Харків: ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2012. 168 с.
3. *Полтавська О. В.* Управління якістю готельних послуг як стратегічний чинник розвитку туризму / О. В. Полтавська, М. В. Босовська // Стратегічний розвиток туристичного бізнесу : колект. моногр.; за ред. А. А. Мазаракі. К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2010. С. 293–335.

АКТУАЛЬНІСТЬ ВПРОВАДЖЕННЯ CRM-СИСТЕМ

Сучасний ринок пропонує нам безмежно широкі можливості для вибору товарів або послуг. У поштову скриньку регулярно приходять повідомлення про акції і знижки, на телефон надходять інформаційні дзвінки з пропозиціями скористатися послугами тієї чи іншої компанії, в Інтернеті регулярно з'являється реклама з пропозицією купити товар. Проблема в тому, що всі товари і послуги зараз в цілому приблизно однакові. Істотні відмінності знайти досить важко, часто вони і зовсім не хвилюють клієнта.

Конкурентна боротьба в таких умовах стає особливо гострою. Залучення нових клієнтів коштує грошей, але після того як вони залучені їх потрібно ще й утримати. Потрібно сподобатися клієнту і вибудувати з ним успішні і довгострокові відносини, або зробити так, щоб він як мінімум не залишився незадоволеним після звернення в компанію або здійснення покупки. Один незадоволений клієнт може позбавити компанію ще десятка потенційних клієнтів. Як вибудувати добрі стосунки з клієнтом? Як утримати його і не дати піти до конкурентів? Як розташувати його до повторної купівлі?

Вирішити ці питання допоможе впровадження CRM-системи. Саме по собі використання не стане чарівною паличкою, за помахом якої клієнти відразу стануть задоволеними і відданими вашої компанії в цілому або продукту зокрема. CRM — це інструмент, майстерністю володіння яким потрібно оволодіти. Якщо говорити про сучасні CRM, то це набір інструментів, який допомагає бізнесу вибудовувати відносини з клієнтами. [1]

CRM (customer relationship management) — це, в буквальному сенсі аббревіатура, яка розшифровується як управління взаємовідносинами з клієнтами. У прямому розумінні це програмне забезпечення, яке дозволяє збирати, зберігати і працювати з інформацією про клієнтів, вести облік комунікацій, планувати справи, готувати документи і аналізувати дані по клієнтах.

Так само CRM — це концепція ведення бізнесу, спрямована на добре знання свого клієнта, встановлення з клієнтом успішних відносин і підвищення якості обслуговування клієнтів, що в підсумку повинно привести до підвищення конкурентних переваг компанії, збільшення прибутку і оптимізації діяльності компанії в цілому. [2]

Крім функціоналу збору, зберігання і обробки інформації сучасні CRM системи дозволяють автоматизувати рутинні процеси в компанії. Наприклад, автоматично формувати документи ґрунтуючись на даних з CRM (комерційні пропозиції, договори, рахунки, акти), планувати дзвінки і зустрічі, відправляти e-mail і смс-повідомлення.

Крім цих функцій CRM-система дозволяє стандартизувати роботу співробітників з клієнтами і робить її прозорою для керівника. Стандартизація роботи передбачає створення регламенту роботи в CRM. Заповнення всієї необхідної інформації про клієнта за єдиними правилами. Телефонний зв'язок із клієнтом з корпоративних номерів, відправку листів з корпоративної пошти і єдиний вид документів.

При відсутності CRM-системи, кожен співробітник веде свою клієнтську базу так як йому хочеться. Вона може зберігатися у вигляді номерів в телефоні, в блокноті або в таблицях. Справи плануються в щоденнику. Такі способи ведення клієнтської бази можуть бути ефективні тільки в тому випадку якщо ефективний сам співробітник. Якщо він дійсно після звернення клієнта занесе його в свою базу, не забуде відправити йому пропозицію і передзвонить йому. [3]

Сучасні CRM-системи повинні володіти приблизно наступними функціональними можливостями для успішної роботи з клієнтами:

1. Інформативні довідники — це як раз той розділ, в якому зберігається інформація про клієнта (ПІБ, назва компанії, посада, телефон, e-mail).

Правильно налаштовані довідники дозволять чітко формувати списки клієнтів по заданих параметрах, формувати документи на основі цих даних і вибудовувати маркетингову стратегію компанії базуючись на портретах клієнтів.

2. Інтеграція з ір-телефонією — реєстрація вхідних і вихідних дзвінків обов'язкове в тому випадку якщо ви не хочете втратити жодного клієнта. Правильно налаштована телефонія автоматично розподіляє дзвінки серед співробітників по заданих налаштувань. Записує розмови з клієнтами, при необхідності. Дзвінок можна робити як з самої системи з картки клієнта, так і з телефонного апарату і інформація про дзвінок все одно пройде через систему і зареєструє дзвінок в ній. Налагоджене голосове меню дає можливість новому клієнтові самому вибрати в який відділ компанії йому потрібно звернутися.

3. Інтеграція з e-mail — реєстрація вхідних листів безпосередньо в картці клієнта, дозволить скоротити час на пошук потрібного листа. Всі листи кріпляться прямо до історії взаємин з клієнтом, відправляти листи в деяких системах теж можна прямо з картки клієнта, уникаючи перемикання між системою і поштовою скринькою.

4. Бізнес-процеси — дана функція дозволить переносити в CRM існуючі в компанії процеси. Наприклад, заявки на відпустку або видачу готівки, узгодження документів.

5. Звіти — дозволяю формувати аналітичні звіти по операціях, клієнтам, товарам і ефективності менеджерів.

В цілому впровадження CRM в умови сучасного ринку дозволить реалізувати наступні можливості:

- взяти контроль над усіма каналами комунікації з клієнтами;
- збільшити швидкість і якість обробки вхідної черги і як наслідок збільшити зростання продажів;

- створити клієнтську базу, налаштовану під конкретний вид бізнесу;
- налагодити контроль і прозорість ведення угод співробітниками;
- автоматизувати документообіг в компанії, виключити помилки у формуванні документів;
- створити єдиний комунікаційний простір для співробітників;
- автоматизувати бізнес-процеси в компанії;
- аналізувати якість ведення угод, бачити на яких етапах угоди провалюються, працювати над слабкими сторонами і вдосконалювати сильні;
- аналізувати ефективність роботи співробітників. [4]

З мінусів:

- вартість, впровадження CRM-системи вимагає грошових коштів;
- необхідність перебудувати схему роботи компанії.

Впроваджувати CRM систему або не впроваджувати звичайно ж кожна компанія повинна самостійно, зваживши всі за і проти. Ринок CRM-систем зараз активно розвивається і все більше компаній використовують як концепцію CRM, так і CRM-системи у веденні бізнесу і компанії, які відкладають впровадження ризикують опинитися в рядах “наздоганяючих”.

Джерела

1. *Грузденко П. В.* Актуальність впровадження CRM-систем в практику російських компаній // Державінські читання: матеріали XXII Всеросійській науковій конференції / Тамбов: Тамбовський державний ун-т ім. Г. Р. Державіна, 2017. 90-96 с.
2. *Вилегжаніна А. О.* CRM-системи: навчальний посібник / Москва, Берлін: Директ-Медіа, 2016. 99 с.
3. Стандартизація бізнес процесів компанії — призначення та застосування: під ред. В. В. Льва // Електрон. дан. Режим доступу URL: <https://bank-explorer.ru/optimizaciya-processov/standartizaciya-processov.html> (дата звернення 17.05.2020)
4. *Лещев В. А.* Ефективність застосування CRM-системи // Молодий вчений. 2016. № 12. С. 165–168.

ЄВРОІНТЕГРАЦІЯ ЯК СПОСІБ РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Євроінтеграція є головним і незмінним пріоритетом України, для подальшої розбудова та поглиблення взаємовідносин між Україною та ЄС, яка здійснюється на принципах політичної асоціації та економічної інтеграції.

На сьогоднішній день туристична сфера України перебуває в не кращих стадіях розвитку. Беручи до уваги що територія нашої держави займає друге місце в Європі за площею, можна сміло сказати, що поглиблений розвиток туристичної діяльності в поєднанні з економічною сферою виведе державу на нові лідируючі позиції. На території України є досі незвідані та приголомшливої краси місцевості, пам'ятки часів Київської Русі хоч їх залишилось дуже мало, але вони існують, і вони є унікальними для всього світу. В кожному місті та області є частинка історії, яку варто скласти в єдиний пазл для створення шляхів туристичного орнаменту.

Відповідно до Глави 16 Розділу V Угоди про асоціацію між Україною та ЄС співпраця у галузі туризму здійснюється для підвищення конкурентоспроможної туристичної галузі:

Стаття 399 передбачає, що “Сторони співробітничать у галузі туризму з метою зміцнення розвитку конкурентоспроможної туристичної галузі як генератора економічного зростання і стимулювання економіки, зайнятості та валютних надходжень” [2].

Стаття 400 передбачає, що “Співробітництво на двосторонньому, регіональному та європейському рівнях ґрунтуватиметься на таких принципах:

а) повага самобутності та інтересів місцевих громад, особливо у сільській місцевості;

б) важливість культурної спадщини;

с) чітка взаємодія між туризмом та захистом навколишнього середовища” [2].

Стаття 401 передбачає, що “Співробітництво зосереджується на таких напрямках:

а) обміні інформацією, найкращими практиками, досвідом та передачі “ноу-хау”, зокрема інноваційних технологій;

б) встановленні стратегічного партнерства між державними, приватними та суспільними інтересами з метою забезпечення сталого розвитку туризму;

в) просуванні та розвитку туристичних продуктів і ринків, інфраструктури, людських ресурсів та інституційних структур;

г) розвитку та імплементації ефективних політик і стратегій, зокрема відповідних правових, адміністративних та фінансових аспектів;

д) навчанні спеціалістів з туризму, а також нарощенні потенціалу в галузі туризму з метою підвищення стандартів якості надання туристичних послуг; е) розвитку і сприянні туризму на основі місцевих громад” [2].

Зараз держава повинна створити позитивний туристичних імідж за допомогою маркетингових технологій. Вони дозволять надати, наприклад, європейському туристу більше інформації про країну, зламати усталені негативні стереотипи, збільшити кількість зацікавлених у відвідуванні України [3].

Особливу увагу приділяють участі ринку туристичних послуг, тобто прагнуть розвивати в'їзний туризм. Це вид діяльності, який передбачає створення інфраструктурних елементів (готелі, ресторани, автошляхи тощо), заснованих на них туристичних послуг (розміщення туристів, харчування, транспортне обслуговування тощо), та у підсумку туристичних продуктів (комплексів туристичних послуг). Бажання країн розвивати саме в'їзний туризм обґрунтовується тим, що така форма туристичних відносин є важливою частиною експорту держави, що збільшує сальдо торговельного балансу;

- генерує десяту частину світового валового продукту;
- дозволяє створити розвинуту інфраструктуру та залучати додаткові закордонні інвестиції для її побудови та підтримання;
- забезпечує створення додаткових робочих місць, відновлення та розвиток культурних та історичних національних надбань;
- є тією галуззю “виробництва”, яка не споживає матеріальні ресурси безповоротно (окрім паливних), а дозволяє використовувати одні й ті ж природні ресурси (рекреаційні, еко-ресурси тощо) багаторазово, при цьому забезпечуючи їх розвиток та відновлення;
- дозволяє ознайомити велику кількість людей різних націй з культурними, історичними та рекреаційними особливостями держави, створити певну думку про неї у світі та ін. [1].

Отже, беручи до прикладу регіон Західної України, яка своїм колоритом та красою заворожує не лише іноземців, а й пересічних українців, які проживають в інших регіонах. Наприклад, Карпатські гори, які встелені лісами, багаті мінеральними джерелами та мають історичні пам'ятки світового значення. В Карпатах перспективні такі напрямки розвитку регіону як: гірськолижний, оздоровчий, екстремальний відпочинок з катанням на квадроциклах, рафтинг, катання верхи, походи, відвідування старовинних замків, польоти на гелікоптері над безкрайними просторами гір. Проте, з масштабною вирубкою лісів, ми можемо забути про розвиток в цій сфері. Але маючи все ж надію на теперішню владу, будемо сподіватись на краще майбутнє даного регіону.

Перспективний розвиток туризму в Україні суттєво вплине на зайнятість населення. Відкриє нові шляхи прибутку та інвестиції іноземних партнерів. Змінить ставлення іноземців до стереотипів українського народу. Відкриє нові напрямки туристичної діяльності, які покажуть український колорит часів давнини. Почнуть відроджуватись, та популяризуватись давні професії часів Київської Русі. Які точно знайдуть захоплюючі погляди туристів.

Джерела

1. *Артеменко В.* Оцінка можливостей участі України у міжнародному туризмі / В. Артеменко, В. Списак // Вісник Львівської комерційної академії. Серія “Економіка”. 2007. Вип. 26. С. 8–13.
2. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: ратифікована 16 вересня 2014 року Верховною Радою України та Європейський парламентом. З 1 листопада 2014 року здійснюється тимчасове застосування до моменту набрання чинності. 1 вересня 2017 року після тривалого процесу ратифікації Угода про асоціацію між Україною та ЄС набула чинності у повному обсязі. Розділ V економічне та галузеве співробітництво [Електронний ресурс] Режим доступу: https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/ugoda-pro-asociaciyu/TITLE_V.pdf
3. *Яровий В. Ф.* Євроінтеграція та вітчизняний туризм: основні аспекти / Науковий вісник Херсонського державного ун-ту. Серія “Економічні науки”. 2016. Вип. 17. Ч. 4. С. 21–23.

ЄВРОІНТЕГРАЦІЯ УКРАЇНИ: МОЖЛИВІ ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Характерною рисою сучасного світового розвитку країн є активізація інтеграційних процесів у світі та Європі зокрема. При цьому навіть ті країни, які не входять до складу інтеграційних об'єднань, неминуче відчувають на собі їхній вплив. Після останнього розширення ЄС Україна стала безпосереднім сусідом Євросоюзу. Це відкриває нові можливості для поглиблення співпраці між Україною та ЄС.

Узагалі неможливо розглядати майбутнє України поза європейським та світовим розвитком, саме тому євроінтеграція та членство в Європейському Союзі є найголовнішою стратегічною метою нашої держави.

Співпраця з ЄС є одним зі способів зміцнення позицій країни у світовій системі міжнародних відносин, засобом реалізації національних інтересів, побудови економічно розвинутої та демократичної держави.

Інтеграційні процеси самі по собі є складними процесами, саме тому необхідно зрозуміти, що отримає Україна від співпраці з ЄС, які проблеми виникнуть на шляху до членства в ЄС і які очікувані перспективи від співробітництва в сучасних умовах.

Питання участі України в інтеграційних процесах та співпраці з ЄС винесені на порядок денний у публікаціях таких вітчизняних учених і фахівців, як А. Гальчинський, М. Якуб'як, В. Геєць, В. Мовчан, П. Рудяков, П. Гайдуцький, В. Винник, О. Федірко, О. Ковальова та ін. Вони досліджували проблеми інтеграції та співпраці України з ЄС, розглядали проблему регіональної інтеграції та питання саме вступу України в ЄС.

Інтеграція України до ЄС є доволі непростим питанням, адже вона відбувається досить тривалий період, хоча й зрозуміло, що цей процес не може проходити швидко.

Не один рік в Україні точилися дискусії щодо її інтеграційного вибору, тобто вибору моделі інтеграції: європейської чи євразійської. Революція гідності, анексія Криму та військові дії на сході України остаточно усунули поларність руху Захід – Схід і, нарешті, визначили наші інтеграційні пріоритети до європейського шляху розвитку.

Інтеграційний вибір будь-якої країни має щонайменше три аспекти: правовий, економічний, політичний. Для України ці три аспекти мають особливе значення. Правовий аспект — це збереження суверенітету і державності, економічний — розвиток країни і добробут народу, політичний — це забезпечення цивілізаційного майбутнього Українського народу.

Зараз основний політичний курс нашої держави спрямований на євроінтеграцію — вступ та співпрацю з ЄС, що дасть країні значні переваги і можливості, такі як: доступ до європейської зони торгових відношень, відкриття нового ринку послуг, нових поставників товарів та ринку збуту товарів; не слід забувати про можливі проблеми. Так 26 % авторитетних експертів сумніваються стосовно того, що євроінтеграція матиме вигоду для всього населення України. На їх думку, інтеграція України до ЄС є найбільш вигідною для країн — членів ЄС, які хочуть підвищити свій геополітичний вплив і використовувати ресурси України у своїх інтересах.

Крім того у самого населення є занепокоєність щодо конкурентоспроможності українських товарів на європейському ринку та еміграції робочої сили. Так, 24 % експертів вважають, що внаслідок поглиблення співпраці з ЄС Україні загрожуватимуть висока конкуренція на європейському ринку продовольчих і промислових товарів, що залишить українську продукцію без шансів, та відтік значної маси кваліфікованих кадрів за кордон.

А вважаючи жорсткі вимоги ЄС до політики торгівлі й узагалі можливе розірвання стосунків із Росією та країнами СНД, так не залишиться ні давніх варіантів для збуту товарів, ні місця в Європі для розвитку.

Таким чином компанії збанкрутують не витримавши конкуренції, ресурси без обробки будуть продані європейським компаніям, а кваліфіковані люди, не знаходячи де їм реалізувати їх знання та навички, не матимуть іншого вибору ніж шукати собі роботу за кордом.

Не варто також скидати з рахунку монополію та рівновагу європейських сил та компаній, які маючи свої інтереси, використають весь свій вплив та навіть перенесуть деякі збитки щоб задавити розвиток Українських компаній, щоб ті не маючи можливості віддали їм свої ресурси та дешеву робочу силу. Після чого ці самі компанії, під лозунгом “гуманітарної допомоги” та “показання європейських благ” і інших лозунгів, вторгнуться на внутрішній ринок України, не залишаючи місцевим підприємствам жодного шансу. Отримуючи при цьому гарне відношення простих українців та підвищуючи свою світову репутацію. Бо мало хто б був настільки патріотичним, щоб не приймати дешеві та високоякісні товари з Європи проти дорогих та технологічно відсталих і ненадійних вітчизняних товарів, які не матимуть змоги розвиватися. З часом ситуація для української промисловості тільки погіршиться...

І тут вже виступає не питання про “кожному своє”. Хоч звичайні люди й будуть задоволені недорогими, європейськими якісними товарами — всі місцеві підприємства будуть роздавлені чи поглинені і перетворені в філіали іноземних компаній. Більша частина бюджету країни буде витягнута за кордон без можливості повернення. Економіка країни зможе існувати тільки за рахунок експорту необробленої сировини, яку за безцінок будуть закуповувати європейські гіганти і імпорту їх же готової продукції з нашої ж сировини. Таким чином країна буде ізольована в Європі і її розвиток буде залежати від милості інших.

За цим сценарієм Україна перетвориться на закритий “задній двір”, з якого будуть забирати все хороше, який завжди буде залежним, малорозвиненим і безперспективним у таких умовах.

Прикладом такого розвитку подій є Польща в перші періоди євроінтеграції, хоч багато хто з цим не погодиться. На практиці Польща отримала більше ніж втратила — але їй майже не було чого втрачати на той час, бо всім відомо що Польща була однією з найбідніших країн 90-х. І євроінтеграція привела до тотальної економії в продовж 10 років, а всі державні підприємства були приватизовані, здебільшого іноземними інвесторами.

Крім того були й інші негативні моменти, наприклад примусове відкриття кордонів для біженців та інших міграційних потоків — що зробило країну місцем збору великої кількості не дуже приємних особистостей... В наш час це були б політичні екстремісти та біженці з арабських країн з радикальним настроєм.

Також у Польщі того часу була ліквідована велика частина промисловості, яка не змогла конкурувати за місце в європейському ринку і збанкрутилася не змігши покрити збитки від змін промислової технології до європейських стандартів. Це призвело до втрати країни самодостатності. Крім того викликала хвилю безробіття та соціальної напруженості.

Проте зараз ніхто не скаже що це погано. Доволі швидко всі кадри які втратили роботу, були поглинені компаніями з інших країн. Висококваліфікованих спеціалістів переманили на гарно оплачувані роботи в інших країнах. А що до всіх “непотрібних” ну а кому до них є діло? За 10 років безробіття все одно впало з 20 % до 9 % “разом з зменшенням загальної кількості населення”.

І все ж аналітики кажуть що інтеграція викликала більш позитивні зміни. Головним прикладом чого приводять прямі дотації з бюджету ЄС для підтримки вирівнювання й підтримки сільського господарства.

При цьому всі заперечують фінансовий диктат Євросоюзу та фактичну втрату суверенітету, говорячи що саме польські державні органи формують фінансові програми, а контроль ЄС просто запобігає корупції.

Проте по факту влада лише вирішує як розпоряджатися отриманими фінансовими кредитами, для підтримки держави “яка почне розвалюватися без них”. А що буде якщо ЄС вирішить нав’язати щось неприйнятне? Якщо виникне будь який конфлікт поглядів чи самобутності, чи країну змусять наприклад приймати участь у програмі по ліквідації ядерних відходів в якості звалища та сховища цих самих відходів. І в разі відмови накладе санкції на торгівлю і фінансову підтримку? Як країна продовжить своє існування?

Але чи є в нас вибір? До цього часу Україна так само залежала від РФ. Саме залежала, бо ми мали потребу в їх ринку та їх підтримці, а вони не мали потреби в нас. І коли в нас виник конфлікт інтересів — країна зустрілася з страшною кризою. І без зовнішньої допомоги країна б припинила своє існування.

Зараз ми стали дійсно економічно незалежні від РФ. Та чи правильно буде говорити що ми залишилися незалежними інтегруючись в ЄС? Чи лишився наш суверенітет?

Проте іншого вибору немає і ми вже і так існуємо за рахунок фінансування ЄС. Звісно разом з цією потенційною небезпекою будуть також певні перспективи для розвитку. Наприклад в нас з'являться нові технології від ЄС. Також підвищаться стандарти і якість товарів і послуг. І ті підприємства хто зможе витримати конкуренцію й домовитися про співпрацю з іноземними компаніями, зможуть отримати стабільне інвестування й відкрити багато ринків збуту й покупки товарів. Також торгові інтереси як і політичні, значною мірою будуть як контролюватися так і захищатися ЄС. Кваліфіковані ж люди зможуть працевлаштуватися за кордоном. Хоча для країни "утечка мозгов" несе негативний характер в цілому, люди будуть раді новим можливостям працевлаштування. А кредитування та трансї зроблять життя і економіку для простих людей більш стабільною. Це дасть впевненість в завтрашньому дні якої зараз нам так не вистачає.

Узагальнюючи результати дослідження щодо інтеграційних процесів України в контексті даного дослідження слід розуміти, що європейська інтеграція для України є шляхом покращення та модернізації економіки, залучення іноземних інвестицій і новітніх технологій, підвищення конкурентоспроможності вітчизняного товаровиробника, вільний рух в середині інтеграційного об'єднання кваліфікованої робочої сили, товарів, послуг, факторів виробництва, а також це все передбачає вихід на єдиний спільний ринок. Співробітництво України з ЄС сприятиме наближенню нашої держави до високих європейських стандартів, підвищенню рівня життя та добробуту населення. Проте безкоштовний сир буває тільки в пастці, і всі привабливі вигоди мають за собою можливу небезпеку та зміни. Потрібно реально оцінювати потенцій ризик щоб хоча б зменшити втрати країни та зберегти її самобутність.

ВРЕХІТ: ПРИЧИНИ, НАСЛІДКИ, ПРОГНОЗИ

Весь час перебування у Європейському Союзі, Велика Британія намагалася знайти правильний шлях, за якого вдалося б оптимізувати ці відносини, відстояти національну ідентичність, зберегти лідерство всередині Союзу та у світі. Звичайно, інтеграція в межах ЄС надавала ряд переваг країні, але загрозу виходу Великої Британії існувала завжди, і британці довгий час обмірковували проект майбутнього країни поза межами об'єднання. Саме тому процес, що сьогодні відомий як Brexit став реальністю. Адже він втілює всі ті причини, що склалися об'єктивно та суб'єктивно після розвитку спільної британсько-європейської політики. Отже, з огляду на нові геополітичні та економічні реалії стає доречним детально розглянути передумови інтеграції Великої Британії до Союзу, проаналізувати процес виходу та зміни, що чекають на країну, перспективи, на які слід очікувати як Великій Британії, так і Європейському Союзу.

Дану проблему досліджували як зарубіжні, так і вітчизняні вчені, серед них: Л. Н. Акуленко, Д. О. Науменко, С. В. Майструк, С. Біскопа, Дж. Аттали, С. Гузелит, М. Геффернен, А. Кір, Л. Ліндберг, Д. Мітран, Е. Дж. Піндер, П. Пірсон та інші. Питаннями щодо євроінтеграційного розвитку Великої Британії займалися такі науковці як І. Бонтуш, Ю. Борка, М. Емерсон, Л. Зідентоп, М. Леонард, М. Полак, В. Крушинський, О. Олійник, Ю. Шишкова та інші. Але не дивлячись на велику кількість існуючих досліджень, ціла низка питань практичного характеру залишаються відкритими, зокрема більш детального розгляду потребують дезінтеграційні процеси, що виникають після Brexit. Усе це зумовлює актуальність теми дослідження.

Британці довгий час обмірковували ідею виходу з ЄС, вбачаючи в цьому поліпшення економічної ситуації в країні, вирішення соціальних та політичних питань. Суперечності та розбіжності між Великою Британією та ЄС існували від самого початку. Це був складний шлях інтеграції країни до Європейського Союзу. Від самого початку країна відстоювала свої особливі умови, спочатку в ЄЕС, потім вже в ЄС. На відміну від інших країн-членів, Велика Британія не поступилася частиною національного суверенітету з часу вступу до ЄЕС. Окрім цього, британці неоднозначно ставилися до інтеграційного розширення в межах ЄС, появи нових наднаціональних структур тощо. Країна відмовлялася від спільних економічних дій щодо подолання наслідків фінансово-економічної кризи 2008 року, а також не перейшла на євро, не проводила спільно європейську політику у грошово-кредитній та курсовій політиках, не приєдналася до Шенгенської зони. Крім того Великобританія мала суперечності з бюджетною політикою, вимагаю-

чи скорочення бюджету ЄС; з міграційною політикою, вимагаючи перегляду законодавства та створення шляхів повернення мігрантів на батьківщину.

Але попри все згадане вище, слід зазначити, що Brexit став серйозним випробуванням для обох сторін. Вихід Великобританії з ЄС несе в собі складні економічні наслідки. Ще на початку економіка країни почала негативно реагувати на Brexit. Найбільш відчутно прореагували такі показники: ВВП, рівень промислового виробництва, курс фунт стерлінгів, а також міжнародні інвестори. Так як Великобританія є фінансовим центром світу, то це викликає загрозу в усьому світі щодо збереження банківської стабільності. Уже відомо, що сім з дванадцяти найбільших банків Лондону перенесуть свої штаб-квартири у Франкфурт-на-Майні.

Проблеми чекають і на Союз, а саме пошук шляхів закриття прогалини в бюджеті, адже до цього часу частка Великобританії у доходах бюджету ЄС становила 10 % (близько 12–15 млрд євро). Необхідно зазначити, що Brexit може покласти початок іншим дезінтеграційним процесам, що назрівають у Європі.

Серед варіантів врегулювання проблеми виходу країни з Європейського Союзу можна розглянути наступні чотири пункти, у будь-якому разі Великобританії за Brexit треба буде “заплатити”:

1. Обрати шлях “жорсткого” виходу. Політики, які є прихильниками жорсткого, або чистого Brexit наголошують на повному розірванні стосунків з ЄС та торгівлю по правилам СОТ. Але слід зазначити, що одночасна відмова Британії від єдиного ринку з ЄС та митного союзу призведе до негативних наслідків не тільки в економіці країни, а Північній Ірландії. Окрім цього, правила та тарифи СОТ регулюють лише оборот товарів, та не стосуються торгівлі послугами та інших нетарифних бар’єрів.

2. Залишитися в єдиному ринку після виходу з ЄС. Тобто бути членом Європейської економічної зони, до якої входять Норвегія, Ісландія, Ліхтенштейн. Або укласти двосторонні домовленості з Союзом, як це зробила Швейцарія.

3. Бути членом митного союзу. Наразі ЄС має лише один митний союз з Турцією. Це легкий варіант інтеграції, що передбачає безмитне переміщення товарів через кордон, не беручи до уваги інші важливі фактори сучасної економіки — робочу силу, капітал та послуги.

4. Угода про вільну торгівлю. Уже зараз політики розуміють про неможливість такого варіанту вирішення питання виходу. Переговори потрібно буде починати з початку і нові умови будуть гірші. Достатньо згадати про угоди вільної торгівлі ЄС з Україною, Грузією, Канадою. При такому варіанті треба буде погоджуватися з обмеженнями в певних секторах економіки (зокрема, с/г), не копіювати європейські стандарти, але дотримуватися їх. Крім того, слід зазначити, що подібні переговори тривають роками, десятиліттями. Наприклад, угода ЄС з Канадою тривала сім років, з Японією — вісім. Переговори з США були невдалими упродовж трьох років, і після дворічної перерви відновилися.

Дослідження питання виходу Великої Британії з ЄС дає підстави зробити висновок, що процес Brexit став проявом глобальної тенденції до відродження ізоляціонізму у міжнародних відносинах.

Джерела

1. *Бонтуш І.* ЄС без Великобританії: нова форма співпраці чи розпад союзу? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://iac.org.ua/yes-bezvelikobritaniyi-nova-forma-spiivpratsi-chi-rozpad-soyuzu/>
2. *David Ramiro Troitiño.* Brexit: History, Reasoning and Perspectives [Electronic resource] / Springer International Publishing – 2018. Access mode: <https://www.springer.com/gp/book/9783319734132>
3. *Essi Laitinen.* European Union and Great Britain: After Brexit, Who Wins the Break-Up? [Electronic resource] / Springer International Publishing - 2020. Access mode: https://www.researchgate.net/publication/339744699_European_Union_and_Great_Britain_After_Brexit_Who_Wins_the_Break-Up

ПРОБЛЕМА НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Сьогодні зазнає безпрецедентних випробувань заснована на засадах свободи і демократії єдність Заходу, кардинально змінюється світовий устрій, сформований після Другої світової війни.

Вперше в історії масштабна зміна технологічних укладів відбувається у глобалізованому світі, що драматично посилює як її переваги, так і ризики, можливості для нейтралізації яких на національному рівні сьогодні об'єктивно обмежені.

Безпрецедентного масштабу набула діяльність міжнародних терористичних організацій і організованих злочинних угруповань, окремі з яких навіть перебирають на себе функції держав на величезних територіях.

Перемогти такі терористичні організації виключно бомбардуваннями і рейдами спецназу неможливо насамперед через те, що вони ґрунтуються не тільки на організаційних зв'язках, але і на доктринально-ідеологічному фундаменті.

Новітні інформаційні технології трансформують соціальну комунікацію і тим самим змінюють суспільства. Традиційні медіа дедалі більше поступаються місцем соціальним мережам. Зникають фільтри, які ще учора ускладнювали поширення недостовірної інформації та руйнівних психологічних впливів.

Державна ієрархія доповнюється, а подекуди й заміщується мережами, більш хаотичними за своєю суттю. Це зменшує стійкість і стабільність системи та вимагає від тих, хто має скеровувати ключові суспільні процеси у конструктивне русло, кардинально нових підходів, знань і навичок.

Поглиблюється криза Європейського Союзу, міграційна криза, Brexit, зростання впливів радикальних, антиєвропейських сил та рухів, ці події є прямим наслідком суперечності загальноєвропейських національних інтересів.

Загалом, ситуація у світі і в Європі швидко ускладнюється, стратегічна невизначеність зростає, що висуває особливі вимоги до якості державної політики.

Сьогодні глибокого об'єктивного аналізу потребують процеси, пов'язані з реалізацією стратегії розвитку України, довгострокові наслідки економічної та політичної кризи, стан оборони, енергетики, їх вплив на національну безпеку.

Суспільна модель, яка сформувалася в Україні у 90-ті роки, характеризується монополізацією ключових сфер соціально-економічного життя, домінуванням тіньових механізмів узгодження кланових інтересів та залученням публічних інститутів до розгалуженої системи корупційних зв'язків.

Продовжуються започатковані ще у 70-х роках процеси деградації охорони здоров'я, освіти, науки. Попри збереження або навіть зростання кількісних показників у сфері освіти, її якість, особливо у природничій і технічній галузях, суттєво знизилась.

Тривають легітимація і популяризація псевдонаукових концепцій, що відбиває деградацію суспільної свідомості.

Знижуються соціальні стандарти і престиж державної служби, що вже призвело до втрати конкурентоспроможності професією державного службовця. Несистемне вибіркоче застосування антикорупційного законодавства перетворює це стратегічне питання на підставу для політичного піару.

Важливу роль у руйнівних процесах відіграють популістські та радикальні політичні сили, а також квазіорганізації, що камуфлюються під інституції громадянського суспільства та намагаються перехопити функції з формування державної політики і управління державним сектором економіки, жодним чином не відповідаючи за ультимативно нав'язувані ними рішення, забезпечуючи вирішення суто вузькополітичних, корпоративних лобістських завдань.

Україна перебуває в умовах системної довгострокової кризи з такими критичними за своїми можливими негативними наслідками ознаками:

- разюча невідповідність одного з найкращих у Європі природно-ресурсного й людського потенціалу темпам зростання реального валового внутрішнього продукту, які не забезпечують навіть наближення рівня життя населення України до середньоєвропейських показників;

- фактична вичерпаність механізмів і ресурсів економічного розвитку, які забезпечували зростання впродовж багатьох років і були пов'язані, насамперед, зі сприятливою міжнародною ціновою кон'юнктурою;

- застарілість і зношеність основних виробничих фондів, особливо в експортно орієнтованих галузях, вугільній, металургійній, енергетичній, машинобудівній промисловості, що спричинило науково-технологічне відставання нашої держави від світових індустріально розвинених країн;

- загроза енергетичній безпеці України, яка обумовлена енергоємністю економіки, низьким рівнем використання альтернативної енергетики, надмірною залежністю від зовнішніх джерел енергії, що стрімко вичерпуються, неадекватною структурою та географією імпорту енергоносіїв, особливо природного газу і ядерного палива;

- значний спад обсягів економіки з істотними кримінальною та корупційною складовими, низький рівень боротьби зі злочинністю, рейдерством, військовими діями на сході країни;

- реальне безробіття, галузеве та регіональне;

- низька купівельна спроможність населення, неможливість для більшості громадян реально вирішити житлові та побутові проблеми за рахунок кредитів;

- сталі негативні демографічні тенденції, значне погіршення здоров'я нації, зменшення середньої тривалості життя, динаміка поширення захворювань, особливо в умовах сьогодення та коронавірусної інфекції, що послаблює людські активи суспільства;

– погіршення екологічної ситуації, забруднення значної частини території України, висока ймовірність масштабних техногенних і природних катастроф.

В економічній сфері найбільшими зовнішніми загрозами інтересам нашої держави можуть бути:

- можливі кризові явища у світовій фінансово-економічній системі;
- відсутність масштабної виробничої, науково-технічної та фінансової кооперації і побудованого на довгострокових взаємних зобов'язаннях торговельно-економічного співробітництва України з іншими країнами світу;
- низька, обумовлена конкурентними міркуваннями, зацікавленість “світових грандів” у системній модернізації інфраструктури України, їхня націленість лише на реалізацію локальних короткотермінових проєктів, використання дешевих людських, земельних та інших ресурсів нашої держави.

Сьогодні єдина реалістична альтернатива полягає у консолідації навколо чинних засад конституційного ладу, ідеї керованої модернізації держави на засадах політичної й економічної свободи, оздоровлення на цій основі усієї системи суспільних відносин.

У зв'язку з цим необхідне відпрацювання комплексних програм загальнодержавного масштабу та системних рішень щодо їх імплементації.

На підставі глибокого аналізу подій у нашій країні і загальносвітових тенденцій пропонується бачення стратегічних підходів до розвитку України, що базуються не на створенні протистояння, а на гармонізації суспільства, співпраці еліт, політичних сил, об'єднанні на конструктивних засадах з міжнародними організаціями, країнами-сусідами та партнерами у світі.

У цих умовах треба чітко визначити пріоритети. Забезпечити виживання і розвиток незалежної України може сильна національна держава, в основі якої потужні Збройні Сили, надійний і ефективно діючий сектор безпеки і оборони.

Неупереджений аналіз експертами світових тенденцій і власне загроз національній безпеці України дозволяє зробити висновок, що основою довгострокової стратегії розвитку держави мають стати:

- 1) інноваційна модель зростання економіки;
- 2) раціональне і ефективне використання власних природних багатств, вигідного геополітичного розташування, потужного інтелектуального ресурсу;
- 3) мінімізація залежності від зовнішніх джерел енергоносіїв;
- 4) збалансована модель системи національної безпеки;
- 5) прагматична й економізована зовнішня політика;
- 6) розгалужена міжнародна кооперація у передових галузях і високих технологіях;
- 7) врегулювання конфліктних ситуацій у зовнішньому оточенні на базі ефективних міжнародно-правових механізмів.

Стратегічні завдання мають полягати у формуванні інститутів нової економіки і суспільства знань, переході від переважно експортно-сировинного

до інвестиційно-інноваційного типу економічного розвитку, нарощуванні конкурентного потенціалу української економіки за рахунок вітчизняних досягнень науки, освіти і високих технологій.

Ефективні політика національної безпеки і зовнішня політика вимагають ресурсів, залучення яких неможливо без досягнення нової якості економічного зростання. Економіка має генерувати високу частку доданої вартості і забезпечувати залучення масштабних іноземних інвестицій.

Для реалізації конкурентних переваг на глобальних ринках слід формувати масштабні високотехнологічні виробництва у тих сферах, в яких Україна має достатній науково-технологічний потенціал.

Поряд зі сталим, стабільним розвитком суспільства, пріоритетом державної політики і влади має залишатися людина, забезпечення її безпеки та гарантування свобод.

Найактуальніші питання — захист населення від наслідків можливої фінансово-економічної кризи, передусім, забезпечення людей робочими місцями, захист їхніх заощаджень у банківській системі, створення максимально сприятливого середовища та умов для розвитку малого і середнього бізнесу.

У сфері міжнародної безпеки в концептуальному плані ключовим завданням України є забезпечення довгострокової стабільності європейської регіональної системи.

У сфері зовнішньої політики стратегічною метою має стати забезпечення активної участі нашої країни у світових процесах на правах рівноправного суб'єкта, а також розвиток конструктивних відносин з іноземними державами з незаперечним дотриманням національних інтересів України.

Необхідною умовою ефективною реалізації вище викладених стратегічних напрямів розбудови України виступають стабілізація політичної ситуації у країні, чітка і скоординована робота всього державного механізму, суспільна налаштованість на зміни, поєднання ринкових і законодавчих регуляторних механізмів, очищення державних інституцій від корупції, залучення інтегрованих ресурсів провідних вітчизняних фінансово-промислових груп і зацікавлених транснаціональних корпорацій, часткове використання золотовалютних резервів країни.

Провідними суб'єктами модернізації України мають виступити громадянське суспільство, держава та національний бізнес, орієнтований на прозорі відносини.

Захист суверенітету, а в перспективі і відновлення територіальної цілісності може забезпечити тільки сильна Українська держава. Тільки її прискорене зміцнення дозволить реально захистити права і свободи громадян, створить сприятливі умови для реалізації їхніх законних інтересів, уможливить модернізацію економіки та зростання рівня і якості життя населення.

Нагальним є відновлення дієздатності державного апарату в цілому та подальше зміцнення сектору безпеки і оборони. Розвиток Збройних Сил, інших військових формувань має здійснюватися на основі найкращих досягнень провідних армій світу, а також власного бойового досвіду останніх трьох років.

Важливим завданням залишається посилення контролю, охорони і оборони Державного кордону України. Йдеться як про інженерне обладнання, високотехнологічні засоби контролю, так і про збільшення оперативних і бойових можливостей відповідних підрозділів.

Основне завдання держави — захистити кожного громадянина, кожну родину від жахів війни і тиранії. У правовій державі жодний політичний, соціальний статус, жодна професія не можуть розглядатися як такі, що звільняють від відповідальності.

Україна має всі підстави не тільки вижити, а й перетворитися на регіонального лідера, здатного захистити не тільки себе, але і своїх союзників. Тільки сильна, незалежна, національна держава здатна змусити рахуватися із своїми інтересами, змінити відношення до себе.

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ТА ВПЛИВ НА РОЗВИТОК ДЕРЖАВИ

На сучасному етапі переходу світового співтовариства до інформаційного суспільства ступінь розвитку інформаційного простору та інформаційних технологій стає безпосереднім чинником становлення активного та свідомого громадянина, національної конкурентоспроможності. Інформатизація суспільства — це глобальний соціальний процес, особливість якого полягає в тому, що домінуючим видом діяльності у сфері суспільного виробництва є збір, нагромадження, продукування, оброблення, зберігання, передача та використання інформації, здійснювані на основі сучасних засобів мікропроцесорної та обчислювальної техніки, а також на базі різноманітних засобів інформаційного обміну, що забезпечує: активне використання інтелектуального потенціалу суспільства, зосередженого в друкованому фонді, в науковій, виробничій та інших видах діяльності його членів; інтеграцію інформаційних технологій в наукових та виробничих видах діяльності, ініціюючий розвиток усіх сфер суспільного виробництва, інтелектуалізацію трудової діяльності; високий рівень інформаційного обслуговування, доступність будь-якого члена суспільства до джерел достовірної інформації, візуалізацію представленої інформації, істотність використовуваних даних[1].

ІТ сфера в Україні є однією з найприбутковіших та швидкозростаючих сфер економічної діяльності, яка за оцінками Світового Банку, міжнародних консалтингових компаній та вітчизняної ІТ-спільноти, протягом останніх 4–5 років демонструє щорічне зростання не менше 25 %. Збереження такої тенденції прогнозується як мінімум у короткостроковій перспективі і може суттєво вплинути на вихід вітчизняної економіки з стану глибокої кризи[1].

В Україні ІТ-сектор стикається із внутрішніми перешкодами, без яких розвиток ринку ІТ відбувався б значно швидше. За останні кілька років з країни виїхали працювати за кордон більше 10 тис. ІТ-фахівців, або десята частина від загальної їх кількості. Це зумовлено низьким рівнем життя в країні, політичною нестабільністю та правовою незахищеністю бізнесу від тиску з боку державних органів і силових структур. Така ситуація сприяла активному переїзду в інші країни окремих фахівців і цілих компаній, що призвело до втрати десятої частини доходів від ІТ-індустрії і відчутних репутаційних втрат для нашої країни. Ще одна з важливих проблем ринку — відсутність стратегії розвитку галузі та програми освіти майбутніх фахівців.

На сьогодні у світі спостерігається дефіцит фахівців ІТ сфери, оскільки ринок ІТ є глобальним, високотехнологічним і висококонкурентним. Тенденції перевищення попиту над пропозицією на ІТ-спеціалістів спостеріга-

ються і в Україні. Через не завжди зважену позицію уряду до ІТ-компаній, випадки рейдерських захоплень, низький рівень заробітної платні у вітчизняних компаній у порівнянні з іноземними, спостерігається відтік спеціалістів та ІТ-компаній за кордон.

Для роботи в ІТ сфері працівники повинні відповідати певним вимогам, а саме: мати відповідну освіту, інтелектуальні здібності, вміння працювати в команді, навички самоосвіти, бажання підвищувати кваліфікацію, уміння працювати самостійно (так званий “фріланс”).

Необхідно зазначити, що оскільки ІТ галузь є експортно орієнтованою, для значної долі фахівців, що працюють за аутсорсингом заробітна платня визначається в іноземній валюті і тому рівень їх доходу не суттєво залежить від коливань національної валюти.

Через високу інфляцію економіки, значні коливання купівельної спроможності гривні спостерігається перетік фахівців без базової профільної освіти з других галузей до ІТ-сфери. Такі процеси призвели до зниження кваліфікації ІТ-спеціалістів в Україні. Для подолання ситуації, що склалась в ІТ галузі з кадровим забезпеченням першорядними завданнями є забезпечення високої кваліфікації персоналу, що може бути досягнуто:

- шляхом підвищення якості підготовки фахівців у навчальних закладах;
- пошуку та відбору персоналу при прийомі на роботу;
- підвищенні кваліфікації через постійне навчання на робочому місці;
- створення такої системи управління персоналом, яка б передбачала системи мотивації, що відповідають особливостям діяльності компанії, її положенню на ринку;
- формування корпоративної культури, яка буде спрямовувати працівників на досягнення поставлених цілей, створення атмосфери командного духу, корпоративної соціальної відповідальності;
- розробкою заходів, що будуть направлені на утримання найкомпетентніших та талановитих фахівців.

Для підвищення якості підготовки фахівців у навчальних закладах значна робота проводиться Міністерством освіти і науки, молоді та спорту України шляхом розробки стандартів підготовки спеціалістів, в яких закладаються знання, навички та компетенції, які мають бути сформовані у процесі навчання. На жаль, розроблені стандарти можуть не відповідати запитам галузі, адже від моменту їх прийняття до першого випуску студентів, які пройшли навчання проходить багато часу. При цьому ІТ бізнес також має йти назустріч ВНЗ, перебуваючи в постійному пошуку нових форм підтримки викладачів і проектів, бути відкритим і ділитися найкращим досвідом. [2]

Підсумовуючим внеском ІТ сфери в економіку України є:

- формування іміджу держави як інвестиційно привабливої;
- залучення інвестицій в Україну та зміцнення економіки країни;
- стрімке і стабільне зростання ІТ індустрії;
- збільшення обсягу галузі в 6,4 рази — до 182 млрд грн до 2020 р.;
- значні податкові надходження ІТ ПП до бюджету за 2016–2020 рр.;
- створення нових ІТ робочих місць [3].

Отже, для забезпечення сталого розвитку українського ІТ-ринку потрібно знизити рівень державного втручання і сприяти поліпшенню бізнес-клімату в країні. Поки діловий клімат в Україні буде гіршим, ніж у сусідніх країнах, доти українські інноватори будуть реалізовувати свої стартапи на території інших держав, де для їх розвитку створено сприятливіші умови. Окрім цього, з аналізу даних Всесвітнього економічного форуму видно, що за досить великого потенціалу розвитку ІТ в Україні практично відсутній попит як з боку населення загалом, так і з боку влади та бізнесу зокрема, на ці технології. Так, наша держава зараз знаходиться на першому місці за кількістю ІТ-розробників у Європі, а ціни на інформаційно-комунікаційні послуги в нас одні з найнижчих у світі. Велика частина населення нашої країни, представники влади та бізнесу досі користуються можливостями ІТ лише на найнижчому, тривіальному рівні. Таку ситуацію пояснюють корупційними інтересами державних чиновників, які незацікавлені в прозорості своєї діяльності, а тому всіляко пручаються впровадженню ІТ у приховану від громадськості державну систему перерозподілу коштів.

Подальший розвиток “цифрових трансформацій” України відбуватиметься за одним із двох сценаріїв – базовим або форсованим.

Базовий сценарій, або неперіоритетний, передбачає інерційне продовження тенденцій сприйняття “цифровізації” економіки та пов’язаного з цим розвитку людського капіталу як неперіоритетних, що буде надалі призводити до трудової міграції та відтоку “мізків”, неефективної економіки, низької конкурентоспроможності. Цей сценарій матиме лише незначний вплив на модернізацію економіки, розвиток ринку інновацій, інноваційного підприємництва та загального стану “цифровізації” країни.

Форсований, або пріоритетний, сценарій цифровізації передбачає усунення законодавчих, інституційних, фіскально-податкових, валютно-грошових бар’єрів, що перешкоджають розвитку “цифрової” економіки. Для реалізації цього сценарію розроблено документ “Цифрова адженда України-2020”, в якому викладено принципи розвитку України в цифровому просторі: розвиток цифрової інфраструктури як основи цифрової економіки; цифровізація реального сектору, зокрема через сприяння розвитку інфраструктури “Індустрія 4.0”, “цифрового робочого місця”, “смарт-фабрики”; цифровізація базових сфер життєдіяльності, зокрема через цифрову трансформацію середньої школи та розвиток STEM-освіти, запровадження е-медицини та е-безпеки, концепції “розумні міста”; розвиток цифрової грамотності населення. А головною мотивацією держави піти по форсованому сценарію розвитку мають стати цифрові дивіденди, а саме: загальнонаціональний економічний приріст, акселерація економіки, бізнес-діяльності, а отже, і податкові надходження, зростання ВВП, притік нових інвестицій тощо.

Джерела

1. Актуальні питання та перспективи кадрового забезпечення ІТ-сфери в Україні [Електронний ресурс]. Режим доступу <http://www.niss.gov.ua/articles/1519/>

2. IT освіта — цегла, що падає з даху [Електронний ресурс]. Режим доступу <http://biz.nv.ua/ukr/experts/pochebut/it-osvita-tsegla-shcho-padaje-z-dahu-326748.html>
3. Про затвердження плану заходів щодо забезпечення розвитку освіти у сфері інформаційних технологій [Електронний ресурс]. Режим доступу <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1036-2011-%D1%80>

СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВІ, ПОЛІТИЧНІ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНІ ПИТАННЯ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ

Інтеграція є магістральним напрямом розвитку європейського континенту, а приєднання України до європейських структур повинно розглядатися як об'єктивна потреба її політичної, соціальної, економічної та культурної стратегії розвитку, що забезпечить її народу піднесення якості життя. Одне з її центральних питань — проблема європейського вибору української держави, формування її європейського вектору та інтеграція України в європейські структури. Європейський Союз є середовищем, що забезпечує усім членам своєї спільноти повну рівноправність, захист від економічної та військової агресії, створює сприятливі умови для розмаїття духовного і культурного розвитку, раціональне об'єднання ресурсів. Співробітництво України з Північноатлантичним альянсом створює умови для забезпечення національної безпеки України з меншими матеріальними затратами і спрямування зекономлених коштів на соціальні програми внутрішнього розвитку.

На сьогодні багато українців користуються послуга ЄС. Замовляючи товари з закордонну Ви отримуєте хорошу якість і за хорошою ціною, порівняно з цінами в Україні але на кордоні спіткає невдача, з розтаможенням, більшість речей утилізують, а ціни на митні збори дуже завищені. Не достатній контроль на кордоні, багато українців ідуть на працю по підробним документам. Тому варто звернути увагу саме на проблеми кордону і при євроінтеграції, як на мене, ці проблеми відійдуть.

Інтеграція України в Болонський процес дозволить здолати багатолітнє відчуження національної система освіти від європейського ринку праці і освітніх послуг. Дедалі активнішою формою навчання для іноземців є дистанційне навчання, Велика Британія пропонує багато варіантів такого навчання за різними спеціальностями та підвищення кваліфікації. Зокрема, до запровадження в навчальний процес підготовки кваліфікованих спеціалістів варто звернути увагу на такі аспекти: удосконалення змісту навчання, упровадження інноваційних технологій, надати закладам більше автономії, збільшити кількість бюджетних місць.

Більшість українців є прибічниками вступу до ЄС, оскільки вважають, що саме це відкриє “вікно в Європу”. Євроінтеграція допоможе диверсифікувати країнську зовнішню торгівлю, скоротивши ризики для економіки. Варто згадати про Митний союз і Угоду про зону вільної торгівлі з ЄС, це дуже впливе на нашу економіку. Вагомим аспектом також є трудова міграція, легальна та нелегальна.

Європейська інтеграція для України є шляхом покращення та модернізації економіки, залучення іноземних інвестицій і новітніх технологій, підвищення конкурентоспроможності вітчизняного товаровиробника, вільний рух в середині інтеграційного об'єднання кваліфікованої робочої сили, товарів, послуг, факторів виробництва, а також це все передбачає вихід на єдиний спільний ринок. Співробітництво України з ЄС сприятиме наближенню нашої держави до високих європейських стандартів, підвищенню рівня життя та добробуту населення.

На сьогодні маємо фактичну нову регіональну карту прихильності населення до ідеї європейської інтеграції. Донбас на сьогодні відрізняється за своєю цілковитою орієнтованістю до Митного союзу з Росією, Білоруссю та Казахстаном не лише від Заходу та Центру, але і від інших східних та південних областей. На Донбасі завдання інформування має мати першочерговий характер. Євроінтеграція може стати механізмом внутрішніх трансформацій. Внутрішні чинники-а в даному випадку — це потреба у докорінних реформах, для суспільної консолідації будуть значно важливіші за ідею приєднання.

До важливих передумов транскордонного співробітництва, насамперед, зараховують геополітичний фактор, історико-географічний фактор, спільність матеріально-ресурсної бази та наявність ефективного й сучасного законодавчого забезпечення. На теренах Європи концепція транскордонного співробітництва візуалізувалася, коли у 1958 році був створений перший євро регіон ЕУРЕГІО (EUREGIO) в німецько-нідерландському прикордонні навколо Гронау. Актуальність процесів глобалізації та міграції а posteriori почали впливати на формування національного природного, економічного середовища, а тому концепція усталеного (сталого) розвитку набула широкого розповсюдження. Об'єднавши ці взаємопов'язані та взаємозалежні європейські стандарти ми зможемо отримати той вектор розвитку України, який передбачає упорядкування діяльності держави з метою реформування законодавства і трансформації державної політики, економічного зростання, захисту довкілля та забезпечення добробуту її громадян.

Угоди між Україною та ЄС про реадмісію, парафовану у жовтні 2006 року у Гельсінкі. Угода за своєю суттю є зобов'язанням України ділити з ЄС відповідальність за безпеку спільного європейського дому, частиною якого Україна планує стати, в обмін на відкриття кордонів та усунення перешкод у вільному русі людей, що є довгостроковою метою України та ЄС. Що стосується нелегальних мігрантів, які потрапили з території України, означає, що Україна повинна взяти на себе відповідальність за їхнє прийняття, утримання, необхідне для ідентифікації, видачу проїзних документів і повернення до країни походження.

Багато висококваліфікованих спеціалістів в різних сферах діяльності тікають з України за вищою заробітною платою, українців навіть не лякає те, на яких умовних вони знаходяться в країні, легально чи нелегально, головне заробітна плата. Люди їдуть працювати не по спеціальності, а просто різно-робочим спеціалістом, але все ж отримують набагато більшу заробітну плату,

ніж в Україні і хороший соціальний пакет, також можливість кредитування. Варто звернути увагу на те, чому українці ідуть на працю і удосконалити все в Україні.

Проблема захисту персональних даних набуває актуальності у зв'язку зі швидким розвитком комп'ютерної техніки та можливостей інтернету, за допомогою якого поширюються особисті відомості його користувачів, громадян України. Найперспективнішими шляхами розв'язку цієї проблеми є адаптація законодавства та системи органів виконавчої влади до вимог сучасності та європейських стандартів, впровадження європейських механізмів захисту персональної інформації в систему захисту прав і свобод громадян в Україні. Проте, з огляду на те, що в такому великому потоці інформації всередині власної держави та з іншими країнами, дуже важко та фактично неможливо захистити права людини на сто відсотків, питання потребує подальшого дискурсу.

Розвиток міжнародного туризму в Україні та перетворення його на джерело значних і стабільних надходжень до бюджету вимагає розроблення відповідної нормативно-правової бази туризму, активної державної політики та узгоджених дій усіх органів державної та місцевої влади з розвитку туризму, створення конкурентоспроможного туристичного продукту, суттєвого вдосконалення туристичної інфраструктури. Перспективи відновлення в'їзного туристичного потоку також пов'язані зі стабілізацією ситуації на сході країни, розвитком євроінтеграційних процесів, що покращить зовнішній імідж та зміцнить авторитет держави на міжнародному ринку туристичних послуг.

Причини значного коливання можуть бути різними, починаючи з високих цін на путівки, котрі значно зросли порівняно з минулими роками через стрімку девальвацію гривні, політичної ситуації в країні і закінчуючи погіршенням якості обслуговування споживачів у галузі туризму, а також більш привабливі туристичні пропозиції в інших країнах світу.

2015 рік характеризується значним зменшенням іноземних туристів (на 1911 особи менше порівняно з 2014 роком), які приїжджають до України з метою організованого туризму.

Такі дані дають підстави оцінити поточну ситуацію як незадовільну та неконкурентоспроможну. Причинами такого стану є те, що основний матеріально технічний комплекс є застарілим, інфраструктура потребує реконструкції та відновлення, рівень сервісу не відповідає міжнародним стандартам, індустрія розваг фактично не розвинена та не організована, багато пам'яток культури та історії занедбано, низку проблем екологічного, соціального та економічного характеру не вирішено. Також негативно впливає на розвиток туризму в Україні напружена політична ситуація. Анексія Криму, події на сході та півдні України вже сьогодні спричинили зміни в структурі та об'ємах в'їзних і внутрішніх туристичних потоків.

З військової точки зору Україна не здатна повністю забезпечити свою військову безпеку власними засобами (враховуючи різницю у військовій силі з сусідніми країнами, відсутність ядерної зброї.) Тому участь у системі колективної безпеки, яка має значно більший стримуючий потенціал у порівнянні

з національними військовими засобами, є оптимальним рішенням для нашої держави. Перспективи розвитку України слід пов'язати з успіхом інтеграційних процесів у Європі, подальшим розвитком відносин з Російською Федерацією, становленням та зміцненням регіонального співробітництва країн. При цьому важливим є досягнення національного консенсусу з ключових положень Стратегії національної безпеки України.

ОСОБЛИВОСТІ КАДРОВОЇ ПОЛІТИКИ БАНКУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Сучасне ринкове середовище у фінансово-кредитному секторі України перебуває у досить складному періоді в сучасних умовах, що характеризується суворими вимогами як до ведення бізнесу в цілому, так і до кадрової політики зокрема. Різко зростають вимоги до організаційно-економічного забезпечення кадрової політики банківських установ й обґрунтованого планування чисельності працівників, оптимізації професійно-кваліфікаційної структури персоналу, розроблення прогресивних систем стимулювання праці, обґрунтування витрат на розвиток персоналу тощо. Ефективність діяльності банківських установ залежить від того, наскільки адекватно здійснюється процес управління персоналом, формується і в подальшому реалізується їх кадрова політика.

Проблеми кадрової політики досліджували такі вітчизняні науковці: С. А. Барков, Г. А. Дмитренко, Г. Г. Зайцев, А. М. Колот, Г. В. Лазарева, Е. В. Маслов, Г. В. Щокін та ін. А також наукові праці таких зарубіжних науковців, як: Г. Десслер, В. Зигерт, К. Камерон, Х. Хекхаузен та ін.

Попри значний інтерес науковців до проблем кадрової політики, необхідно відзначити, що питання, пов'язані з формуванням ефективної кадрової політики банку в сучасних умовах залишаються недостатньо дослідженими.

Кадрова політика, через яку реалізуються цілі та завдання останньої, базується на стратегії управління персоналом організації, яка разом з виробничою, фінансово-економічною, науково-технічною, маркетинговою стратегіями є елементом загальної стратегії розвитку кожної організації. Отже, стратегія та кадрова політика виступає з'єднувальним елементом, який поєднує цілі та завдання організації з кадровою роботою, тобто оперативними заходами щодо роботи з персоналом: відбір, складання штатного розпису, атестація, професійне навчання, просування, стимулювання праці тощо. Кадрова політика та ступінь її реалістичності залежать, у свою чергу, від врахування двох основних вихідних положень: направленості загальної стратегії управління персоналом та характеру її адаптованості до специфічних умов розвитку організації на сучасному етапі [2]. Урахування цих положень показує загальну направленість дій, які необхідно передбачити в конкретній політиці управління персоналом на певному відрізку часу. Це дасть змогу досягти того, щоб заходи кадрової політики короткострокової дії не суперечили об'єктивним тенденціям стратегії управління персоналом та розвитку організації в цілому, розрахованим на тривалий період. Отже, заходи щодо

управління персоналом можуть бути розраховані на далеку перспективу (стратегія) або орієнтовані на оперативне вирішення кадрових питань (тактика або політика) [1, с. 78].

Враховуючи сутність негативних явищ у кадровій політиці банків, найбільш актуальними і пріоритетними напрямками сучасної кадрової політики банків, можуть слугувати: використання якісного кадрового аудиту для розроблення і реалізації кадрової стратегії і стратегії організаційного розвитку взагалі; підвищення ефективності системи добору кадрів; створення гнучкої системи мотивації персоналу; розвиток системи перепідготовки і навчання персоналу (рисунок).

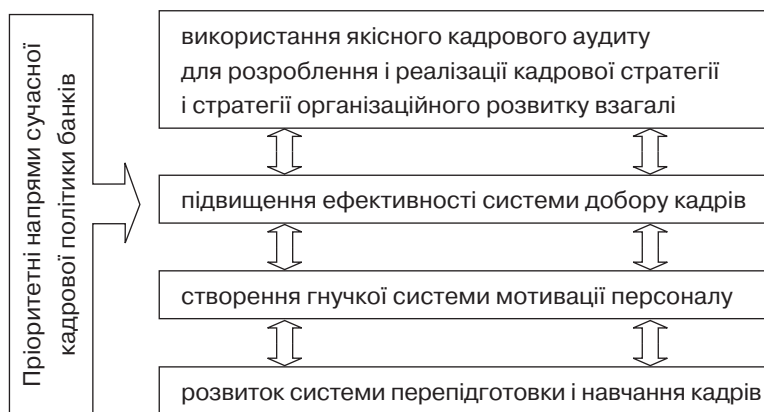
Від ступеня привабливості для працівників роботи, яку вони виконують, залежить зміст спеціальних програм залучення та утримання працівників банківської установи.

Письмове оформлення кадрової політики чітко і наглядно демонструє погляди адміністрації стосовно зазначених вище та інших аспектів менеджменту персоналу, формує у працівників уявлення про наміри керівництва банку, сприяє поліпшенню взаємодії підрозділів та морально-психологічного клімату, раціоналізує процес прийняття кадрових рішень, інформує персонал про правила внутрішніх трудового розпорядку та взаємовідносин, тощо.

В кожному банку, звичайно, кадрові стратегії повинні мати свої відмінності, адже ті чи інші протиріччя вимагають посилення ролі тих чи інших впливових чинників і важелів на персонал з метою усунення або пом'якшення прояву цих протиріч. В інтересах досягнення оптимальних результатів в полі зору кадрового менеджменту необхідно постійно мати на увазі спектр дії усіх внутрішніх і зовнішніх чинників, які визначають динаміку зростання прибутковості банківської установи [3].

Формування привабливості банку щодо розвитку кадрової політики здійснюється через:

- усвідомлення співробітників чітких уявлень про місію і стратегічні цілі банку шляхом відображення їхнього змісту всередині офісних приміщень, згадування на зборах і нарадах;

Пріоритетні напрями кадрової політики сучасних банків

- вдосконалення системи навчання та розвитку персоналу, спрямованої на підвищення його професійного і культурного рівнів;
- впровадження системи інформування персоналу про завдання, які розв'язуються банком з метою підвищення рівня інформаційної відкритості керівництва;
- розробка і впровадження системи оцінки роботи персоналу на підставі прийнятих критеріїв з урахуванням заходів матеріального і морального стимулювання;
- перегляд системи соціальних гарантій співробітникам.

Таким чином, формування позитивного корпоративного іміджу ПАТ банку сприятиме формуванню доброзичливого відношення громадськості і співробітників, що, своєю чергою, дозволить банку зайняти стійкі ринкові позиції, забезпечити постійне зростання обсягів продажу банківських продуктів і послуг та прибутку, що, своєю чергою гарантує довгостроковий комерційний успіх.

Для підвищення ефективності процесу управління в банківській установі необхідно звернути увагу на наступне:

- підвищити продуктивність праці працівників (наприклад, дослідити раціональність використання часу, що витрачається на виконання будь-якої банківської операції);
- забезпечити підвищення кваліфікації працівників управління;
- надавати повну та якісну інформацію про послуги банку клієнтам;
- поліпшити комунікаційні зв'язки в банку;
- удосконалити документообіг, розробити посадові інструкції на кожного працівника;
- поліпшити рекламні компанії з найбільш перспективних продуктів та послуг, заходів Public Relations;
- розробити технології щодо впровадження нових продуктів на ринку банківських послуг;
- здійснювати аналіз ринкових можливостей банків-конкурентів та макросередовища, в якому працює банк;
- організовувати та проводити семінари, робочі наради із залученням спеціалістів інших структурних підрозділів;
- здійснювати заходи, що спрямовані на створення привабливого іміджу банку;
- розробити перелік іміджевої та сувенірно-рекламної продукції з фірмовими ознаками банку, підготувати пропозиції щодо їх виготовлення, придбання та використання [3, с. 170].

Таким чином, кадрова політика є складовою стратегічно орієнтованої політики банківської установи, що визначає характер взаємовідносин керівництва з персоналом. Кадрова політика банку, яка відповідає вищезазначеним вимогам та реалізується за визначеними етапами, сприятиме конкурентоспроможності персоналу, продукції, банку в сучасних умовах.

Джерела

1. *Лазор О. Я.* Особливості кадрової політики на сучасному етапі розвитку України [Електронний ресурс] / О. Я. Лазор, О. І. Заяць // Теорія та практика державного управління : зб. наук. пр. / Харків. регіональний ін-т держ. упр. Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. Х., 2012.
2. *Лук'янихін В. О.* Менеджмент персоналу : [навч. посіб.] / В. О. Лук'янихін. Суми : ВТД "Університетська книга", 2005. 460 с.
3. *Чорна О. М.* Банківський капітал у системі відтворення: механізм накопичення і функціонування форм і функцій капіталу банку // Вісник Університету банківської справи НУ. 2018. № 2 (14). С. 168-172.

ЄВРОПЕЙСЬКІ ЦІННОСТІ ТА НОРМИ, ЯКІ ВЖЕ СТАЛИ ГОЛОВНИМИ В ЖИТТІ УКРАЇНЦІВ

Світ цінностей складний та індивідуальний, його важко описати або виміряти. Цінності в житті суспільства виступають соціально-значимими орієнтирами діяльності суб'єктів, одним із факторів розгортання політичної історії. Вони є чимось більш високим, ніж звичайний інтерес людини. Люди, що поділяють однакові цінності, становлять різні соціальні групи, об'єднуючись у політичній та економічній боротьбі, спрямовуючи, таким чином, історію своєї країни в певному напрямі. Цінності єднають громаду, цілісність соціуму, перешкоджаючи руйнівному впливу зовнішніх факторів. Виконуючи важливу роль інтегруючих, соціалізуючих, комунікативних засад у житті суспільства, цінності забезпечують духовну та вольову єдність соціуму, високий рівень самосвідомості і організованості його членів.

Цінності завжди були еталонною моделлю, яка відповідає інтересам суспільства на певному історичному етапі, грає роль своєрідної шкали чогось значущого, необхідного або бажаного, чим суспільство керується у просторі, виступає так званим навігатором людських стандартів.

Оскільки цінності є продуктом політичного, економічного, правового, духовного досвіду, вони є індивідуальними для кожного із суспільств та мають відповідні відмінності в різні епохи та у різних народів.

Після отримання Україною незалежності у 1990-х рр., на фоні розмежування політичних еліт та посилення процесів матеріальної поляризації було проголошено реформування постсоціалістичного суспільства у напрямку західноєвропейської системи ціннісних орієнтацій. У той час як активна частина населення отримала можливість долучитися до ринкових відносин, а водночас і встановити новий порядок цінностей та норм в досягненні індивідуальних і суспільних успіхів, інша була змушена переглядати свої ціннісні орієнтації, намагаючись пристосуватися до стрімких та динамічних перетворень, спричинених переходом від адміністративної до ринкової економіки та процесом демократизації суспільних відносин.

Якщо в умовах отримання незалежності та вибору основного курсу прийнятих норм велика частина українців лише формували свої ціннісні критерії, на сьогоднішньому етапі євроінтеграції українське суспільство вже точно спрямоване на Європейські цінності та норми.

Згідно соціологічного дослідження, здійсненого Інститутом Горшеніна у співпраці з Представництвом Фонду ім. Фрідріха Еберта в Україні та Білорусі українці дуже чітко, задекларували своє прагнення проєвропейського курсу для нашої країни.

Очевидно, цінності, важливі для громадян ЄС, є близькими й українцям. Утім, звичайно, думки всередині суспільства різняться, дискусія стосовно пріоритетних цінностей доволі гостра, а результати численних досліджень на цю тему демонструють цікаві статистичні показники.

Звертаючись до фокус-групових дискусій здійснених Інститутом Горшеніна у співпраці з Представництвом Фонду ім. Фрідріха Еберта в Україні та Білорусі, можна констатувати, що учасники дослідження розглядають європейські цінності як квінтесенцію способу життя європейців. Часто у центрі цієї категорії стоїть повага до закону і прав людини. Утім, майже на кожному груповому обговоренні звучала думка про те, що головними цінностями Європи є достаток і благополуччя місцевого населення, стабільність і відсутність економічних потрясінь.

Дослідження показало, що найбільш затребуваною цінністю є верховенство права. Його згадали в усіх опитаних групах. Проте й трактування даного терміну дуже широке. Найчастіше у даному контексті говорять про майже абсолютну законслухняність європейців та їхню повагу до закону. Ще одним важливим аспектом даної цінності є рівність перед законом. Тут йдеться переважно про невідворотність покарання за правопорушення, без огляду на посади, регалії чи достаток.

Наступними, у ряду цінностей, постають права людини. Причому найчастіше учасники обговорень згадують про права дітей. Йдеться про заборону фізичного і психічного насильства щодо них. Цікаво, що ступінь захисту прав дітей у Європі має неоднозначне сприйняття. З одного боку, усі підтримують важливість дотримання цих прав, з іншого немає згоди у питанні того, в яких межах воно повинно відбуватись, адже європейська ювенальна юстиція та її правила дуже критично сприймаються українцями, її повноваження вважають надмірними. Наступною групою, яка асоціюється із поняттям прав людини є жінки. Вважається, що саме в Європі жінки більшою мірою захищені від домашнього насилля, гендерної дискримінації та сексуальних домагань. Okремо було зазначено про дотримання прав людей з інвалідністю.

Третім стовпом європейського суспільства респонденти вважають демократію. Доволі часто опитані асоціюють демократію із свободою слова та правом на протести. Цікаво, що сприйняття демократії в Україні є дуже неоднозначним. З одного боку, респонденти розуміють усю важливість демократичного суспільного устрою — демократичні вибори з підзвітністю влади та інструментами впливу на посадовців, на думку учасників різних опитаних груп, сприяють зменшенню корупції, зростанню ефективності влади, а отже й зростанню добробуту населення. З іншого боку, люди не до кінця вірять у дієвість цих принципів на території власної держави. Таким чином, учасники усіх груп теоретично підтримують впровадження європейської демократії як цінності в Україні.

Цікаво, що мир як прийнятна та важлива цінність була також згадана на усіх групах, що ще раз говорить про відчуття незахищеності в українців різних регіонів. Зважаючи на військову ситуацію в країні, цінність миру є осо-

бливо актуальною і важливою та потребує особливо прицільної уваги з боку держави та наддержавних утворень.

Рівність у якості європейської цінності згадали понад половина груп респондентів. Її сприйняття також є надзвичайно багатоплановим та включає у себе: відсутність дискримінації за гендерною чи расовою ознакою, рівність можливостей, рівність усіх перед законом, рівні можливості для людей з інвалідністю. Згадана цінність не викликає жодної критики серед респондентів.

Також половина учасників на усіх дискусіях відмітили, що усе вищезгадане — важливе та прийнятне, а разом з тим, інша половина респондентів згадала терпимість/толерантність як цінність, що є для них неприйнятною та такою, що не повинна бути дотримана в українському соціумі, адже є чужою та суперечить традиційним цінностям українців. Респонденти зазначили, що громадяни України в цьому контексті є надто консервативними та неготовими нині до прийняття людей з менш традиційними релігіями, ані до більш тісного спілкування з представниками інших національностей чи сексуальних меншин. При цьому, респонденти здебільшого не оцінюють таке неприйняття як “погане” чи “добре”, лише констатують як dokonаний факт. Надзвичайно близько до терпимості розташовується цінність поваги до інших культур, де переважно говорять про “мультикультурність” ЄС, мирне співжиття представників різних національностей, культур, релігій, взаємопроникнення культур та взаємну підтримку виходячи із загальнолюдських цінностей, а не протиставлення за певною ознакою.

Утім було відзначення, що Європа асоціюється не лише із цінностями, які регулюють співжиття, але й з цілком індивідуалістичними нормами. Серед них, більш за все є особиста свобода. Тракткування даної цінності дуже різноманітне, в яку кожна людина вкладає свій зміст, починаючи від свободи віросповідання, свободи слова, свободи вибору партнера (у т. ч. одностатевого), поваги до особистого простору людини, свободи обрання професії і закінчуючи свободою пересування по території ЄС. Усі названі можливості передбачають відсутність втручання оточення в особистий простір чи осуду вибору.

Ще однією важливою європейською цінністю обрана самореалізація індивіда. Учасники усіх опитаних груп відмітили, що така потреба є гостро необхідною. Респонденти вважають, що держава повинна створити умови для її реалізації. Респонденти зазначили, що сьогодні в Україні такі умови відсутні або обмежені і це є надзвичайно важливою проблемою, особливо для молодого населення та населення середнього віку, які стрімко прагнуть самореалізації.

Отже, можна зазначити, що низка базових європейських цінностей сприймається українцями як благо, до якого потрібно прагнути та яке в перспективі може вплинути на позитивні суспільні тенденції, проте зауважили, що все ж дані норми дотримуються вибірково.

І все ж, європейські цінності доволі привабливі для українців і необхідність їх впровадження в життя українського суспільства знаходить підтримку як серед прихильників, так і серед противників вступу до ЄС.

Джерела

1. Європейські цінності: які саме захоплюють нас найбільше? [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://library.fes.de/pdf-files/bueros/ukraine/13570.pdf>
2. *Башкеєва О. М.* Цінності європейської цивілізації [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://old.udhtu.edu.ua/public/userfiles/file/Filosofiya_cinnosti.pdf
3. *Амельченко Н.* Цінності об'єднаної Європи [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://parlament.org.ua/upload/docs/European_Values.pdf

ЄВРОПЕЙСЬКА СПІЛЬНОТА З ВУГІЛЛЯ ТА СТАЛІ

Європейська інтеграція налічує не один десяток років, вона розробляє і здійснює пошук оптимальних шляхів розвитку і становлення єдиної Європи у світі.

Після Другої Світової війни весь світ був подавлений і слабкий у різних сферах життя, саме це дало поштовх до створення спільноти, яка зможе об'єднати провідні європейські країни у відновлені після тяжких наслідків та прагнення західноєвропейських держав до відновлення колишньої позиції у світі. Важливим ходом у цьому була проголошена міністром закордонних справ Франції Робертом Шуманом пропозиція створення Європейського об'єднання вугілля і сталі. Ця пропозиція закарбувалася в історії під назвою "План Шумана". Однією з головних цілей плану стало примирення Франції та Німеччини та недопущення між ними війни у майбутньому. Найважливішим засобом досягнення цієї мети мав стати механізм управління та наднаціонального контролю над виробництвом і торгівлею стратегічною для військових потреб продукцією — вугіллям та сталлю, тобто вивід базових галузей промисловості з-під нагляду національних адміністрацій. Ініціатором ідеї створення Європейського об'єднання вугілля і сталі був французький комісар у справах планування Жан Моне, який висловлював занепокоєння з приводу того, що Європа ще довго буде залежати від США та бачив вихід з цієї ситуації у створенні наднаціональних структур.

Підготовлений проект створення спільноти мав основу в поєднанні німецького та французького виробництва вугілля і сталі, а також встановлення над двома країнами спільного контролю. Промисловості цих країн повинні були взаємодоповнювати один одного завдяки своєму сусідньому розташуванню і також, що головні центри видобування вугілля і сталі утворювали економічний район який був єдиний, що був розділений кордоном між Францією та Німеччиною .

Європейське об'єднання вугілля і сталі стало першим кроком на шляху до інтеграції і реалізації давньої ідеї "Єдиної Європи". Цілями Європейського об'єднання вугілля і сталі стали: створення для всіх споживачів із країн спільного ринку однакових умов доступу до сталі та вугілля; забезпечення регулярного постачання в необхідній кількості відповідної сировини та продукції; розвитку виробництва за умов раціональної експлуатації сировинних запасів; підтримки розвитку міжнародного обміну та модернізації продукції; протидії протекціонізму щодо промислових підприємств обох галузей.

Основою створення Європейського об'єднання вугілля і сталі став Паризький договір, підписаний 18 квітня 1951 р. Францією, ФРН та країна-

ми Бенілюксу (Бельгією, Нідерландами і Люксембургом). Договір набув чинності 23 липня 1952 р. та втратив чинність 23 липня 2002 р., тобто через 50 років з дня його підписання. Метою Паризького договору було зміцнення французько-німецької солідарності та відкриття шляху до європейської інтеграції, а також сприяння економічному розвитку країн-учасниць, підвищенню зайнятості та рівня життя населення країн-учасниць за допомогою створення спільного ринку сировини і продукції вугільної, залізорудної і металургійної промисловості.

Були поставлені завдання: Досягнення економічного підняття країн-учасниць; підвищення рівня зайнятості та життя населення країн-учасниць; створення вигідних найнижчих цін та покращення умов праці; упорядковано забезпечення постачання спільного ринку. Договір забороняв втручання у вільний вибір постачальника покущем .

Відповідно договору утворилися інституції об'єднання: Вищий керівний орган і Комітет при ньому, Загальна асамблея ("Європейський Парламент"), Спеціальна рада міністрів ("Рада"), Суд ЄС. Комісія складалася з 17 членів. У складі були присутні представники всіх країн-учасниць, не більше одного. Термін дії повноважень членів складав 4 роки, з можливістю відновлення. Голова та шість віце-голів Комісії призначалися з числа її членів на 2-річний термін, повноваження також могли бути відновлені. Вищий керівний орган – вищий орган управління ЄОВС, що проводив всі організаційні заходи з метою забезпечення діяльності його департаментів. Вищий керівний орган наділявся правом законодавчої ініціативи, саме він ініціював прийняття найважливіших рішень. Одночасно він був і основним законодавчим органом ЄОВС.

За проектом Моне на верховний керівний орган ЄОВС покладалися широкі повноваження: він повинен був встановлювати розмір заробітної плати і умови праці працівників вугільної та сталеливарної промисловості, гарантувати збут продукції і забезпечувати розширення ринків. Також, входили розробка та впровадження виробничих програм, встановлення митних тарифів, надання кредитів підприємствам. Консультативний комітет при вищому органі управління ЄОВС складався не менше ніж з 72 і не більше ніж з 91 члена, які призначалися на 2-річний термін. Комітет обирав голову та посадових осіб з числа своїх членів строком на рік. Загальна асамблея складалася з представників народів держав, об'єднаних в ЄОВС, здійснювала функції консультації та контролю, якими вона була наділена згідно з Паризьким договором. Загальна асамблея розробляла пропозиції щодо прямих загальних виборів відповідно до єдиної процедури для всіх держав-членів. Вона мала ознаки парламентської установи, але формально була інститутом. Спеціальна рада міністрів складалася з представників країн-членів. Уряд кожної країни делегував до неї одного зі своїх членів. Спеціальна рада міністрів, приймаючи рішення кваліфікованою більшістю голосів, встановлювала розміри окладів, винагород і пенсій Голови та членів Комісії, а також суддів, юридичних радників і секретаря Суду. До складу Суду входили 13 суддів. Діяльності Суду сприяли шість юридичних радників. За спільною згодою уряди країн-учас-

ниць призначали суддів і юридичних радників строком на 6 років. Суд виконував функцію забезпечення виконання закону і застосування договору, також правил, встановлених з метою його виконання. Прийняття рішень про відшкодування збитків також займав суд. Саме утворення спільного ринку відбувалося поступово. 10 лютого 1953 року було об'єднано ринки вугілля, залізних руд та вторинних металів. Потім, 1 травня 1953 року було утворено спільний ринок сталі, а 1 серпня — ринок спеціальних сталей. Останнім перехідним етапом 9 лютого 1958 року було утворення першого ринку, що включало території декількох держав і був виведений з-під національного контролю.

На початку 50-х років ХХ ст. в Європі з'явився перший загальноєвропейський ринок з єдиним правовим регулюванням. Розпочали свою роботу наддержавні органи контролю Європейського об'єднання вугілля і сталі. Можливості регулювання ринку не були задіяні на повну силу внаслідок неповного використання наддержавними органами наданих їм повноваження.

Загалом, завдяки успіхам Європейського об'єднання вугілля і сталі, а також через невдачі політичної інтеграції країн-членів ЄОВС розпочався новий етап європейської інтеграції — створення Європейського Економічного Співтовариства (ЄЕС) та Європейського співтовариства з атомної енергії (Євроатом). В подальшому давши можливість об'єднатися і утворити нову організацію — Європейську Спільноту.

Джерела

1. Європейська інтеграція: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / за ред. С. В. Федонюка, В. Й. Лажніка. Вид. 2 е, перероб. й допов. Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2011. 760 с.
2. Баркалова І. М. Розвиток економічної інтеграції країн Західної Європи у 1950–1960 і рр. ХХ ст. / І. М. Баркалова // Наука. Релігія. Суспільство. 2013. № 4. С. 3–9.
3. Договор об учреждении Европейского объединения угля и стали [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/994_026/print1452931540652912. 450
4. Яковюк І. В. Історичні передумови і основні етапи європейської інтеграції / І. В. Яковюк // Вісн. Акад. прав. наук України. № 4. 2003. С. 82–92.
5. Договор, учреждающий Европейское объединение угля и стали // Угроза плана Шумана. Приложение. М., 1954. С. 151–188.

ЄВРОПЕЙСЬКІ НОРМИ ТА ЦІННОСТІ В СУСПІЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОМУ ЖИТТІ УКРАЇНИ

Цінності є одним з основних інтегруючих факторів суспільства або соціальної групи, “що впорядковують для людини Всесвіт, довкілля, соціальні відносини, речі тощо” [2, с. 99]. Цінності завжди “є ідеальною моделлю, яка відповідає інтересам суспільства в певний історичний етап” [2, с. 100], грає роль своєрідної шкали чогось значущого, необхідного або бажаного, чим суспільство керується у просторі, виступає так званим навігатором людських стандартів. Цінністю може бути не тільки те, що існує, але й те, що треба створити, за що треба боротися [3, с. 36] — предмет, що має певну користь і здатний задовольнити ту чи іншу потребу людини; ідеал, до якого прагне людина; норма, якої необхідно дотримуватися; значущість чогось для особистості, соціальної групи, суспільства. Оскільки цінності є продуктом політичного, правового, економічного, духовного досвіду, остільки вони є індивідуальними для кожного із суспільств та мають відповідні відмінності у часі та у різних народів.

Суспільні відносини змінюють цінності: одні знецінюються, інші — набувають особливого значення. На сучасному етапі розвитку наша країна знаходиться у вирі змін різних галузей життєдіяльності, де одним із основних пріоритетних напрямів є “інтеграція України в європейський політичний, економічний, правовий простір” [4]. Завдяки поширеним можливостям для населення нашої держави (в тому числі безвізовому режиму між Україною та Європою) навчатися, працювати і мандрувати по країнах Європи та на власні очі бачити важливі надбання європейських народів, отримати приклад, як змінити життя на краще, в суспільстві міцніє бажання влаштувати життя по-європейськи у себе вдома — в Україні. Бо унікальність європейських цінностей, народжених ще в античну епоху, в тому, що за тисячоліття вони стали властиві різним народам і набули статусу загальнолюдських принципів і норм життєдіяльності людини, суспільства і держави. Для мільйонів європейських народів ці цінності виступають соціально значимими орієнтирами життєдіяльності.

Більша половини населення України налаштовані на життя за європейськими цінностями, які, за думкою М. Пірена, є не чим іншим, як стандартами певних технологічних процедур у різних сферах життя суспільства і діяльності держави [1, с. 82]. Але бути налаштованими на життя за європейськими стандартами не означає того, що в масовій свідомості українців сформувалося реальне, а не викривлене уявлення про сутність європей-

ських цінностей, зміст яких кожна людина розуміє на свій лад, як і значення європейських стандартів для розвитку і стабільного функціонування української держави.

У сприйнятті громадянами нашої держави євроінтеграційних процесів мають місце побоювання щодо втрати національної ідентичності та культурної самобутності, неможливості до інноваційного розвитку без зовнішньої допомоги та вказівок. А термін “євростандарти” (тобто технічні регламенти, які охороняють громадян Євросоюзу від неякісної і небезпечної для їх здоров’я і життя продукції і товарів або надання неякісних послуг і виконаних робіт) значна частина населення України взагалі розуміє як життя не гірше за середньостатистичного європейця, який має зручне житло, роботу та гідну зарплату, харчується якісними продуктами, відпочиває без обмежень в обраній країні світу, має гарантовані права на медичну допомогу, освіту, судовий захист тощо. Суспільні трансформації в політичному, економічному, соціальному, духовному житті нашої країни, що продовжуються протягом останніх десятиліть, крок за кроком змінюють ціннісні орієнтації населення країни. Державна влада України спрямувала свої зусилля на втілення європейських стандартів життя в нашій країні через реалізацію напрацьованої Нацрадою “Стратегії-2020”, яка передбачає втілення в життя 62 реформ, як умови виконання Угоди про асоціацію України з ЄС.

Отже, європейські цінності зіграли роль консолідуючого чинника для різних верств сучасного українського суспільства та стали орієнтиром у боротьбі за гідне життя. Для подолання ціннісного хаосу у суспільстві та впровадження європейських цінностей необхідним є очищення владних структур, максимальне зниження рівня корупції, забезпечення стійкого економічного зростання економіки країни та рівня життя суспільства, просвітницька робота серед населення з формування психології відповідальності за все, що відбувається в державі, тобто подолання психології меншовартості та формування психології державного народу [4].

Адже стан невизначеності в цінностях, їх дифузія ставлять під сумнів функціонування державних інститутів, знищують національну згуртованість та ідентичність. Бурхливі соціально-політичні процеси, що відбувалися і відбуваються в Україні, ще раз доводять наміри українців жити по новому, де орієнтиром виступає Європа. Інтеграція європейських цінностей в українське суспільство дозволить створити фундамент для ефективного функціонування і стрімкого розвитку України.

Джерела

1. *Пірен М. І.* Європейські цінності та їх реалізація у сфері державної служби та кадрової політики України. Збірник наукових праць Національної академії державного управління при Президентові України. 2015. Вип. 1. С. 78–90.
2. *Сакало О. Є.* Ціннісний портрет українського суспільства: за даними World Values Survey. Актуальні проблеми філософії та соціології: науково-практичний журнал. Одеса, 2016. Вип. 11. С. 99–101.

3. *Денисюк Л. М.* Проблема сутності цінностей у наукових дослідженнях. Вісник Національного авіаційного університету. Серія: Педагогіка. Психологія: Зб. наук. пр. Київ: Вид-во Нац. авіац. ун-ту “НАУ-друк”, 2009. Вип. 2. С. 35–39.
4. Методичні рекомендації з актуальних питань європейської інтеграції України. URL: https://erudyt.net/vixovni_zahodi/konspekti_do_1_veresnya/metodychnirekomendatsiji_schodo_orhanizatsiji_informatsijno_prosvitnytskoji_roboty_zuchnivskoyu_moloddu_pedahohichnoyu_ta_batkivskoyu_hromadskisty_u_aktualnyhpytanjevropeskoji-intehratsiji-uk.html, (дата звернення: 15.04.2020).

СПІВПРАЦЯ УКРАЇНИ ТА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ В ПОЛІТИЧНІЙ, ЕКОНОМІЧНІЙ, СОЦІАЛЬНІЙ, КУЛЬТУРНІЙ ТА ІНШИХ СФЕРАХ

Співпраця України та Європейського Союзу — це дуже важливе питання на сьогоднішній, нелегкий для українського народу, час. Оскільки всі події які трапилися у 2014 році дуже негативно відобразилися на Україні, її народі, економіці. Тому я би хотів сьогодні відповісти на таке запитання, як Україна та Європейський Союз співпрацюють у політичній, економічній, соціальній, культурній та інших сферах.

Представництво Європейської Комісії в Україні було відкрито в Києві у вересні 1993 року. Із 1 грудня 2009 (після набуття чинності Лісабонського договору) Представництво Європейської Комісії перетворилося на Представництво Європейського Союзу в Україні.

Внаслідок політики розширення, ЄС отримав спільні кордони з Україною 1 травня 2004, коли до союзу приєдналися десять країн, у тому числі Польща, Угорщина, Словаччина. 1 січня 2007 до Європейського Союзу приєднався ще один сусід України — Румунія. Наразі спільна протяжність кордонів України та ЄС становить 1390,742 км.

Протягом багатьох років правовою основою відносин між Україною та ЄС є Угода про партнерство та співробітництво від 14 червня 1994 (набула чинності 1 березня 1998). Ця угода започаткувала співробітництво з широкого кола політичних, торговельно-економічних та гуманітарних питань. Крім того, укладено низку галузевих угод та документів міжнародно-правового характеру, згідно з якими здійснюється співробітництво між Україною та ЄС. Україна співпрацює з ЄС в рамках проекту “Східне партнерство”, одним із завдань котрого є підготовка до вступу України до Європейського Союзу.

Також, напрямок України до членства у Євросоюзі зафіксований у статті 11 Закону України “Про засади внутрішньої і зовнішньої політики”: *“забезпечення інтеграції України в європейський політичний, економічний, правовий простір з метою набуття членства в Європейському Союзі”*.

В листопаді 2013 на саміті східного партнерства у Вільнюсі очікувалось підписання угоди про асоціацію між Україною та ЄС. Однак, 9 листопада в Росії відбулася таємна зустріч президентів Януковича і Путіна, зміст якої залишається невідомим. Після цього українська влада різко змінила риторику і 21 листопада 2013 Кабінет Міністрів України вирішив призупинити процес підготовки до підписання угоди з Євросоюзом. Внаслідок цього, по всій Україні розпочалися масові акції протесту. Вже після закінчення Євромайдану, 21 березня 2014 підписана політична частина угоди асоціації з Єв-

ропейським Союзом. Економічну частину угоди було підписано 27 червня 2014. 16 вересня 2014 року Верховна Рада України та Європейський Парламент синхронно ратифікували Угоду про асоціацію між Україною та ЄС. З 1 листопада 2014 року здійснювалося її тимчасове застосування.

Повністю Угода про асоціацію між Україною та ЄС набула чинності 1 вересня 2017 року. Це міжнародно-правовий документ, який на договірно-правовому рівні закріплює перехід відносин між Україною та ЄС від партнерства та співробітництва до політичної асоціації та економічної інтеграції.

У політичній сфері основною угодою між Україною та ЄС, є Угода про Партнерство і Співробітництво (надалі УПС) між Україною та Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами від 14 червня 1994 р., яка вступила в силу з 1 березня 1999р.

У даній угоді сторони виклали взаємні зобов'язання у 109 статтях, п'яти додатках, одному протоколі й кількох спільних деклараціях. УПС було укладено на початковий період на десять років з можливістю продовження її дії. Сторони, наприклад, визначили такі основні напрями розвитку торгово-економічних відносин України з країнами ЄС, як більш вільний доступ на єдиний ринок ЄС української продукції через отримання відповідних квот на ввезення товарів, імпорт яких до країн Співтовариства обмежено; можливість створення зони вільної торгівлі з ЄС в Україні; проведення заходів щодо поступового наближення системи державного регулювання до вимог ЄС. Поряд з цим Угода робить фокус на розвитку співпраці у сферах інтелектуальної власності, навколишнього середовища, ядерної безпеки та енергії. З набранням Угодою чинності у 1998 році почали свою діяльність щодо її реалізації передбачені нею органи: Рада і Комітет з питань співробітництва між Україною та ЄС, відповідні підкомітети та Комітет парламентського співробітництва.

В останні роки помітно активізувалося співробітництво України та ЄС в галузі енергетики, в тому числі ядерної, сільського господарства та охорони навколишнього середовища. Поступово зростає політична та фінансова допомога Україні з боку ЄС у вирішенні наболілих проблем в енергетичному секторі та подоланні наслідків аварії на Чорнобильській станції.

У економічній сфері, основними формами співробітництва України та ЄС на сьогодні є технічна допомога, торгівля та інвестиційна діяльність. ЄС є, по суті, найбільшим міжнародним донором для України. За час з 1991 до 2014 року загальний розмір наданої допомоги досягнув 15 мільярдів доларів яка включила технічну допомогу через програму TACIS, гуманітарну допомогу, макрофінансову допомогу. Пріоритетами допомоги, що надається в межах програми TACIS, є ядерна безпека та захист довкілля, реструктуризація державних підприємств, розвиток приватного сектора економіки.

Основними статтями українського експорту до ЄС були: чорні метали та вироби з них, енергетичні матеріали, нафта та продукти її перегонки, руди, зернові культури, одяг текстильний, жири та олії тваринного або рослинного походження, деревина і вироби з деревини, електричні машини і устаткування.

Основними статтями імпорту в Україну з ЄС були: котли, машини, апарати і механічні пристрої, наземні транспортні засоби, крім залізничних, електричні машини і устаткування, фармацевтична продукція, полімерні матеріали, пластмаси, енергетичні матеріали, нафта та продукти її перегонки, папір та картон.

У соціальній сфері Україна також активно взаємодіє з ЄС у сфері боротьби з нелегальною міграцією, реадмісії, боротьби з організованою злочинністю і тероризмом, здійснює активне реформування прикордонного менеджменту, міграційно-візової політики та відповідної правової бази.

Значний позитивний політичний вплив на розвиток відносин між Україною та ЄС мало розширення ЄС у 2004 році, завдяки якому до складу Євросоюзу увійшли безпосередні сусіди та традиційні партнери України, інтересам яких відповідає подальше наближення України до ЄС.

У культурній сфері утворено Український культурний фонд, основними завданнями якого є сприяння розвитку культури та мистецтв України, підтримка культурного розмаїття та інтеграції української культури у світовий культурний простір.

Створено та забезпечено діяльність Українського інституту книги як єдиного центру прийняття рішень для перетворення вітчизняної видавничої справи на культурну індустрію європейського зразка.

Прийнято Закон України “Про державну підтримку кінематографії в Україні”, який враховує механізми та інструменти підтримки кінематографії, випробувані в європейських країнах.

Наша держава має гарні шанси повноцінно вступити в ЄС. Тому потрібно дуже гарно постаратися, щоб вступити у це інтеграційне угруповання.

ПРОБЛЕМАТИКА ВСТУПУ УКРАЇНИ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ ТА ПЕРСПЕКТИВИ. СОЦІАЛЬНИЙ АСПЕКТ

З набуттям незалежності України поступово визначився головний вектор її розвитку — інтеграція до європейського співтовариства. Євроінтеграційна ідея є свідомим і природним стратегічним вибором українського суспільства, підтвердженим багатьма випробуваннями. Але саме психологічний фактор — свідомий європейський вибір громадян, підтримка руху країни до ЄС, утвердження в українському суспільстві європейської ідентичності — є найважливішою складовою повернення Києва до європейської спільноти.

Європейська інтеграція України — складний, багаторівневий, поступовий процес в різних сферах — політичній, економічній, соціальній, культурній. З одного боку, існує чимало внутрішніх проблем, що уповільнюють проєвропейські реформи. Небезпечним є й вплив російського фактору. З іншого боку, і ЄС нині перебуває на етапі складних трансформацій, у пошуках нової моделі розвитку, натомість Україна конче потребує сталого зростання економіки та підвищення добробуту народу і розраховує досягти цієї мети на шляху євроінтеграції. Проте виявляється, що євроінтеграційні успіхи не такі вже й визначні, що зумовлено наявністю в ЄС низки проблем інтеграційного характеру.

Основною внутрішньою проблемою, яка перешкоджатиме євроінтеграційному курсу України, експерти вважають насамперед неефективність системи державного управління — недостатній рівень компетенції держслужбовців, надмірна бюрократичність, неререформованість та корумпованість системи державного управління. До першої п'ятірки основних проблем внутрішнього характеру також входять: ситуація на Донбасі (включаючи як нинішній збройний конфлікт, так і громадські настрої), високий рівень корупції в українському суспільстві, неефективна політика інформування населення про євроінтеграцію, відсутність консенсусу у політикумі та соціально-економічні проблеми.

Агресія, тиск та всебічне перешкоджання з боку Росії будуть головним зовнішнім викликом для європейського курсу України. Цю думку поділяють всі опитані експерти. Серед основних зовнішніх перешкод експерти також називають внутрішні проблеми самого ЄС, протидію або вичікувальну позицію з боку деяких членів ЄС, що не хочуть розривати свої зв'язки з Росією, а також відсутність єдиної позиції в Євросоюзі щодо європейської перспективи України і розширення ЄС загалом.

Найбільш дієвим чинником, що сприятиме збільшенню підтримки євроінтеграції в українському суспільстві, експерти вважають успішне проведен-

ня внутрішніх реформ та відчутний для пересічних громадян позитивний ефект від них. Зростання підтримки ідеї євроінтеграції на Донбасі, що є найменш прихильним до цієї ідеї зараз, можливе в середньостроковій перспективі — через 5–10 років — таку думку поділяє більшість експертів. Ще деякі експерти вважають, що зростання прихильності до ЄС можливе на Донбасі вже у короткостроковій перспективі — 2–4 роки. Загалом же абсолютна більшість експертів вважає, що збільшення підтримки євроінтеграції на Донбасі можливе, лишень називають різні часові рамки. Тільки один з усіх опитаних експертів зазначив, що на Донбасі зростання підтримки євроінтеграції в принципі є малоімовірним.

Процес самоідентифікації громадян України як європейців, причетних до культури і історії європейського співтовариства є складним і тривалим з кількох причин. По-перше, це тривала історична відірваність від європейського співтовариства, ізольованість від політичного та культурного життя Європи. По-друге, це вплив радянської спадщини, носіями якої є люди старших вікових груп. По-третє, це потужна антиєвропейська інформаційна експансія з боку РФ, яка ретранслює ідеологію “русского мира”.

Отже, частка громадян, які тою чи іншою мірою відчувають себе європейцями, відчувають свою належність до культури і історії європейського співтовариства у 2017 р. порівняно з 2009р. зросла з 31,4 % до 40,3 %. Водночас, частка респондентів, які не ототожнюють себе з Європою зменшилася з 63,4 % до 50,4 %. Наведена динаміка виглядатиме досить оптимістично на фоні часового масштабу формування загальноєвропейської ідентичності в рамках ЄС. З іншого боку, українські громадяни, усвідомлюючи відставання України від ЄС досить тверезо і критично визначають рівень її “європейськості” за різними параметрами. Зокрема, більшість респондентів вважають Україну європейською державою в географічному (74,8 %) і історичному (51,5 %) плані. Водночас, 35,7 % переконані, що Україна є європейською країною у культурному плані. Найбільш критично оцінюють респонденти відповідність України європейським параметрам у політичній (лише 18,4 % респондентів), соціальній (14,7 %) і економічній (11,2 %) сферах. Такі оцінки не є ознакою розчарування у євроінтеграції, а приводом для активізації зусиль щодо внутрішніх трансформацій, які наблизатимуть країну до європейських соціально-економічних і політичних стандартів.

Незважаючи на істотне ослаблення за останні десятиліття інтеграційного потенціалу ЄС, залишається ще дуже привабливим. Ця привабливість багатогаспектна: загальноекономічна, інвестиційна, інноваційна, модернізаційна, міграційна, соціальна, цивілізаційна тощо.

Зовнішня торгівля України з ЄС поки що не є визначальною для євроінтеграції, а її ефективність — досить низька й незбалансована. Неадекватність умов Угоди про зону вільної торгівлі між ЄС та Україною може призвести до ще більшого дисбалансу в зовнішній торгівлі та зростання негативного сальдо для України. Запровадження Митним союзом підвищених ставок ввізного мита для України не компенсується частковою лібералізацією у торгівлі з ЄС, що може збільшити загальні втрати України у сфері зовнішньої торгівлі.

Враховуючи висновки з попереднього дослідження — “Україна — МС: проблеми інтеграції”, очевидно, що в обох напрямках інтеграції України (європейському та євразійському) економічні передумови дуже слабкі. В обох напрямках рішення щодо інтеграції містять цивілізаційні пріоритети. Водночас у європейському напрямі цивілізаційні цінності для України мають набагато вищий пріоритет над економічними, ніж у євразійському.

Критичний аналіз інтеграційного потенціалу ЄС, а також проблеми євроінтеграції України аж ніяк не дають підстав розглядати євразійську інтеграцію як альтернативний варіант вибору. Для України європейський і євразійський варіанти — це полярність цивілізаційного вибору. Навіть в економічному плані ці варіанти непорівнянні. У цивілізаційному плані євразійський вибір може бути таким самим трагічним для України, як соціалістичний вибір у 1917 р. для Росії.

На Євросоюз треба дивитися не як на “касу взаємодопомоги”, а як на школу ефективної інноваційної економіки, високих соціальних стандартів, розвиненої демократії та ефективного управління суспільним розвитком. Європейська інтеграція — це курс на імплементацію європейських рецептів успіху на українському ґрунті. Європа, навіть попри всі свої нинішні негаразди, залишається взірцем успіху для країн світу. Євроінтеграційна політика України має зберегти свій пріоритетний статус, однак стати більш приземленою, прагматичною. Євроінтеграційна політика повинна стати потужним чинником мотивації для модернізації України.

Угода про асоціацію та зону вільної торгівлі — це важливий етап самооцінки, вибору і руху вперед. Це перевірка на самодозрівання до євростандартів за всіма основними параметрами — економічними, соціальними, правовими, гуманітарними, політичними, загальносуспільними. Якщо Україна не пройде цього тернистого шляху “самодозрівання”, то навіть принесена на блюдечку євроінтеграція може стати для неї скринею Пандори, як це, по суті, сталось у Греції.

Економічні можливості євроінтеграції України теж ще остаточно не з’ясовані і об’єктивно не оцінені. Європі сьогодні потрібне об’єднання технологічного ресурсу на Заході та енергетичного ресурсу на Сході. Асоціація і ЗВТ дає можливість Європі мати в особі України надійного партнера і форпост євроінтеграції без формального членства, але з масштабним залученням до окремих євроінтеграційних механізмів. Ключовою ідеєю цього процесу є конвергенція України з нормами, стандартами та політикою ЄС. Це пішло б на користь і Україні, і ЄС.

Сьогодні Євросоюз продовжує динамічно змінюватись. Мейнстрім цих змін — формування “демократичної федерації”. З одного боку, це може позитивно вплинути на оздоровлення економіки, фінансової та соціальної сфери європейської спільноти. А з іншого — спровокувати відцентрові, національно-егоїстичні процеси. У цій ситуації Україні, напевно, не слід кидати великі економічні втрати на вівтар суто політичних рішень із непевними наслідками. Україні треба мати політику і стратегію гідного руху до європейських цінностей. Схоже, це починають розуміти не тільки в Україні, а й

у Європі. Хочеться сподіватися, що все це буде почуте не тільки в Україні, а й у Європі.

Зрозуміло, що вступ України до ЄС — це питання перспективи, яке залежить від багатьох факторів. Зокрема, як від ефективності внутрішніх реформ, так і від трансформаційних процесів всередині ЄС. Отже, у найближчій перспективі Україну на євроінтеграційному шляху очікує повсякденна, кропітка робота з імплементації Угоди про асоціацію, що рухає країну на шляху до ЄС. Однак, і що найважливіше, сьогодні є підстави стверджувати, що Україна пройшла етап вибору між європейським і євразійським векторами розвитку держави.

ГЕНДЕРНА РІВНІСТЬ ЯК ЦИВІЛІЗАЦІЙНИЙ ФАКТОР РОЗВИТКУ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ДЕРЖАВ: ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ

Одним із найвагоміших загальнолюдських принципів є принцип рівності — визнання того, що всі люди мають бути рівними між собою незалежно від будь-яких особливостей. Однією з таких особливостей людини є її стать. І те, що має бути цінністю і для людини, і для держави, іноді стає перешкодою до реалізації людиною своїх прав.

Досліджено, що протягом останнього часу в усіх сферах життєдіяльності людини зростає актуальність питань, пов'язаних із гендерною рівністю.

Отже, варто зазначити, що гендер — це змодельована суспільством та підтримувана соціальними інститутами система цінностей, норм і характеристик чоловічої і жіночої поведінки, стилю життя та способу мислення, ролей та відносин жінок і чоловіків, набутих ними як особистостями в процесі соціалізації, що, насамперед, визначається соціальними, політичними, економічними і культурними контекстами буття й фіксує уявлення про жінку та чоловіка залежно від їхньої статі [1, с. 11].

У законі України від 08.09.2005 р. № 2866-15 “Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків” записано, що гендерна рівність — рівний правовий статус жінок і чоловіків та рівні можливості для його реалізації, що дозволяє особам обох статей брати однакову участь у житті суспільства. У даному законі досить слабкою є частина, що стосується санкцій за його невиконання. Відтак у процесі його реалізації постає потреба розробляти відповідні доповнення. У законі не встановлені квоти для жінок у виборчому списку або інші спеціальні тимчасові заходи для впровадження гендерної рівності.

Створивши в 1957р. Європейське економічне співтовариство (Treaty establishing the European Economic Community), держави-члени закріпили в договорі умови “сприяти покращенню умов праці та життєвих стандартів” (ст. 136 Договору про затвердження Європейського економічного співтовариства).

Отже, одним зі складових елементів компетенції ЄС стала “політика забезпеченості зайнятості” (a policy in the social sphere comprising a European Social Fund) і “політика в соціальній сфері” (the strengthening of economic and social cohesion) (п.п. і, j параграфа 1 ст. 3 Договору про ЄС).

На сьогодні найбільш популярною світовою стратегією є мейнстрімінг. Під терміном “мейнстрімінг” розуміють інтеграцію аспекту гендерної рівності в діяльність органів державного управління всіх рівнів. Досягнення гендер-

ної рівності розглядається не як рішення ізольованої, самостійної проблеми, а як багатоаспектний довготривалий процес. Поняття “мейнстрімінг” має декілька трактувань — інтегрування, комплексний підхід до проблеми рівності між жінками і чоловіками. Він походить від англійського *mainstream*, що в даному контексті перекладається як “загальна система організації суспільства”.

Мейнстрімінг — це стратегія, що полягає у впровадженні проблем рівності статей на всіх рівнях суспільного життя шляхом організації системи її врахування під час прийняття політичних рішень. Варто зазначити, що останнім часом концепція мейнстрімінг активно розвивається в рамках діяльності різних європейських міжурядових і національних організацій. існує значний досвід щодо впровадження даної концепції в Норвегії, Швеції, Нідерландах, Данії, Фінляндії.

Досліджено, що в країнах північного регіону — Данії, Швеції, Норвегії, Фінляндії й Ісландії — гендерні питання вирішені найоптимальніше.

У 1952 році вони створили Північну Раду. Відповідно Швеція належить до країн із найвищим ступенем рівності між чоловіками і жінками. У більшості органів влади обидві статі представлені майже однаково. частка зайнятості жінок складає 79 % однією з найвищих у світі. Головна мета шведської політики гендерної рівності полягає в тому, щоб чоловіки і жінки мали однакове право на формування суспільства і влаштування свого власного життя. для того щоб це уможливити, існує ціла низка державних органів, які забезпечують обидві статі однаковими правами, можливостями й обов'язками. Досліджено, що міністр з питань інтеграції та гендерної рівності координує державну політику рівності між статями. кожен міністр шведського уряду відповідає за гендерну рівність у своїй галузі.

Європейський союз у подоланні гендерних проблем прийняв програму, яка одержала назву “дорожня карта до рівності чоловіків і жінок — 2006–2010”. Новітню програму, що складається з 21 заходу, оприлюднила Європейська комісія 2016 року.

Новосхвалена “дорожня карта” визначила шість пріоритетів щодо досягнення гендерної рівності. По-перше, йдеться про створення однакових умов для чоловіків і жінок для досягнення економічної незалежності, ліпшого балансу між роботою, особистим і родинним життям. крім того, забезпечення рівного доступу чоловіків і жінок до участі у прийнятті рішень теж визначено як одне з провідних завдань разом із подоланням насильства і торгівлі людьми. Також серед основних завдань — боротьба з гендерними стереотипами в суспільстві й поширення гендерної рівності поза межами Європейського союзу.

2007 рік — проголошений Європейською комісією роком рівних можливостей для всіх.

Хоча одразу треба зазначити, що політика — це сфера людської діяльності і відповідно жінки мають право брати у всіх її проявах. просуванням жінок у всі сфери життєдіяльності суспільства займаються громадські організації Литви [4]. Чеська Республіка у чеській республіці в 1998 році було прийнято

національний план дій “урядові пріоритети і процедури просування рівних прав жінок і чоловіків”.

Відповідно парламент Угорської Республіки прийняв Закон “про рівне ставлення і забезпечення рівних можливостей”. З прийняттям даного Закону всі директиви ЄС стосовно рівних прав було включено до угорського законодавства. також у 2003 році була прийнята парламентська резолюція щодо розроблення національної стратегії про попередження насильства. Федерація Боснії і Герцеговини ратифікувала конвенцію про ліквідацію всіх форм дискримінації відносно жінок. проблема гендерної рівності в цих країнах покладена в основу вироблення національних стратегій і програм. В 2005 році Бюро з питань гендерної рівності Боснії і герцеговини підписало декларацію про співробітництво інституційних механізмів у сфері інтеграції комплексного гендерного підходу на Балканах.

Ратифікувавши конвенцію про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок, Україна автоматично взяла на себе низку юридичних зобов'язань з ліквідації всіх форм дискримінації щодо жінок і забезпечення рівності чоловіків і жінок на національному рівні. Відповідно до цього існує три зобов'язання, які мають здійснюватися комплексно, виходячи за межі формального правового аспекту. Перше зобов'язання — не допускати прямої чи непрямой дискримінації щодо жінок узаконодавстві; захищати жінок від дискримінації з боку державної влади, судових органів, організацій і підприємств будь-якої форми власності, фізичних та юридичних осіб з допомогою санкцій та інших засобів. Друге зобов'язання — поліпшувати фактичне становище жінок шляхом здійснення конкретних і ефективних стратегій і програм. Третє зобов'язання стосується вирішення проблем, пов'язаних із відносинами між чоловіками і жінками, а також подолання гендерних стереотипів, які негативно впливають на жінок не лише через дії окремих осіб, а й внаслідок окремих дій організацій незалежно від форми власності [3, с. 6, 7].

В Україні, порівняно з іншими країнами, міністерство, до компетенції якого входять питання забезпечення гендерної рівності, опікується надто широким полем діяльності — від демографічних проблем до спортивних досягнень.

Гендерний департамент міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту не має достатніх ресурсів і потенціалу. на практиці це означає, що мінісім'ямолодьспорт не спроможне ефективно впливати на зусилля з гармонізації зовнішньої допомоги для просування гендерної рівності й прав жінок. наприклад, де-факто тематичну підгрупу з прав людини і гендерної рівності очолює міністерство юстиції України.

З огляду на прогресивний досвід розвинених країн світу, цільові індикатори гендерного співвідношення серед депутатів національного парламенту та вищого керівного складу державних службовців проголошено на рівні не менше 30 % : 70 %, серед депутатів місцевих органів управління — на рівні не менше, ніж 50 % : 50 %, а співвідношення середньої заробітної плати жінок до середньої заробітної плати чоловіків — на рівні 86 %. Хоча в початковій системі індикаторів прогресу було запропоновано більш широку систему гендерних індикаторів участі в місцевих органах влади різного рівня (вклю-

чаючи обласні, районні, міські, сільські та селищні ради народних депутатів, а також у складі кабінету міністрів України), у наступному було визнано за доцільне виключити ці індикатори з переліку. Ситуація з досягненням гендерного паритету в органах місцевого управління нижчих територіальних рівнів виявилася більш сприятливою, і за окремими індикаторами поставлені завдання були досягнуті раніше визначеного строку (наприклад, співвідношення жінок і чоловіків серед депутатів сільських і селищних рад перевищувало відповідні цільові значення практично протягом усього періоду).

Серед перспективних заходів щодо впровадження гендерної політики в Україні на короткострокову перспективу слід виділити такі:

- адаптація законодавства України до законодавства Європейського союзу у сфері гендерної рівності;
- сприяння науковим й експертним дослідженням з питань забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків, інформаційно-просвітницькій роботі щодо ліквідації всіх форм дискримінації за ознакою статі;
- державний контроль за дотриманням гендерної рівності під час вирішення кадрових питань у центральних і місцевих органах виконавчої влади;
- створення міжвідомчої координаційної ради з питань сімейної, гендерної політики, демографічного розвитку і протидії торгівлі людьми;
- утворення при центральних і місцевих органах виконавчої влади консультативно-дорадчих органів (мережі Гендерних ресурсних центрів), експертних робочих груп з гендерних питань за участю науковців і представників громадських організацій;
- проведення гендерного аналізу кадрового складу центральних і місцевих органів виконавчої влади, а також працівників галузей;
- продовження формування нормативної бази з гендерної проблематики;
- ініціювання утворення при кабінеті міністрів України міжвідомчої гендерної ради;
- активізація роботи недержавних громадських організацій щодо формування гендерної культури населення, провадження відповідної інформаційно-просвітницької діяльності у цій сфері.

Джерела

1. *Герасименко* // Демографія та соціальна економіка. 2015. № 11. С.
2. Енциклопедія державного управління : у 8 т. / Нац. акад. держ. упр. При Президентові України ; наук.-ред. колегія : Ю. В. Ковбасюк (голова) та ін. К. : НАДУ, 2011. Т. 4 : Галузеве управління / наук.-ред. колегія: М. М. Іжа (співголова), В. Г. Бодров (співголова) та ін. 2011. 648 с.
3. *Івченко Ю. В.* Філософсько-правовий аналіз гендерної політики в Україні: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.12 / Ю. В. Івченко; Київський національний університет внутрішніх справ. К., 2009. 19 с.
4. *Лавриненко Н.* Гендерний розподіл домашньої праці Russian industrial town // Cambridge Journal of Economy. 1997. // Українське суспільство 1992–2008. Соціологічний моні- № 21 (4). Р. 431–452. торинг / За ред. В. Ворони, М. Шульги. К.: ІС НАНУ, 2008.

СТРУКТУРНО-ПОСЛІДОВНИЙ ПІДХІД У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ ТА ЙОГО ОБГРУНТУВАННЯ

Інформаційні джерела [1] свідчать за те, що надходження від експорту комп'ютерних послуг (\$4,17 млрд) за 2019 рік в Україні перевищили виторг від експорту пшениці (\$3,65 млрд). Для зернової держави, якою є Україна, це — знакові цифри. Вони красномовно вказують на значущу роль інформаційних технологій у її майбутньому. Разом з тим, рівень готовності випускників вузів до самостійної роботи, на думку провідних ІТ-компаній [2], не перевищує 30 %. Відповідь на питання “чому” слід шукати в удосконаленні методів підготовки ІТ-спеціалістів.

Розглянемо детальніше традиційну форму навчального процесу, основу якого складали паперові підручники і лекції провідних спеціалістів. Лекція, як правило, страждає зайвою академічністю і не враховує психологію сприйняття. Для студента вона є неперервним потоком теоретичної інформації з великою кількістю нових термінів і визначень. Усвідомити цей потік в режимі реального часу, за законами психології *швидкого* (поверхневого) мислення, оперативна пам'ять не в змозі. Тоді вона просто відмикається. Щоб мозок почав “думати”, він повинен переключитися на глибоку, *повільнішу* форму мислення, яке вимагає більше часу і більших зусиль для сприйняття почутого.

Для подальшого аналізу навчального процесу скористаємось досягненнями когнітивної і соціальної психології, пов'язаних з іменем Данієля Канемана [3] Канеман розглядає діяльність розуму через взаємодію двох складових — *Система 1* і *Система 2*, відповідальних за швидке і повільне мислення відповідно.

Система 1 спрацьовує в режимі реального часу автоматично, без відчуття примусу, розумових зусиль і психологічного навантаження, а значить без втоми.

Система 2 передбачає активізацію уваги, необхідної для усвідомлених розумових зусиль, наприклад, для виконання якихось складних маніпуляцій над об'єктами в пам'яті. В результаті таких зусиль в пам'яті формуються нові стійкі функціональні зв'язки. Внаслідок сформованих зв'язків Система 2 може перепрограмувати роботу Системи 1, додавши до неї нові функції уваги і пам'яті.

Коли Система 1 натрапляє на труднощі сприйняття інформації, вона або за браком часу ігнорує її, або звертається до Системи 2 для розв'язання поточної проблеми засобами більш трудомісткої цілеспрямованої обробки. У даному випадку робота мозку в Системі 2 стимулюється потребою, що вини-

кла в Системі 1. Потреба природнім шляхом мобілізує розумові зусилля і не викликає відторгнення проблеми.

Тут виникає питання — як спонукати мозок не ігнорувати проблему, що виникла в Системі 1, а перемкнутись на її розв’язання в Системі 2. Розглянемо цей механізм на наступному прикладі.

Коли студент споглядає якесь визначення або завдання, виведене на екран зрозумілим шрифтом як на рисунку нижче, то при цьому спрацьовує Система 1.

Клас – в об’єктно-орієнтованому програмуванні, являє собою шаблон для створення об’єктів, що забезпечує початкові значення станів: ініціалізація полів-змінних і реалізація поведінки функцій або методів.

Студент побіжно очима сприймає текст, не заглиблюючись в суть визначення із-за значної кількості нових термінів. Навіть якщо викладач ще раз повторить це визначення, результат буде той же самий. Система 1 пропустить визначення “повз вуха”. Потрібне “щось”, що зупинить увагу системи на цьому визначенні. Як варіант можна використати такий не зовсім сприйнятливий шрифт у визначенні.

Клас – в об’єктно-орієнтованому програмуванні, являє собою шаблон для створення об’єктів, що забезпечує початкові значення станів: ініціалізація полів-змінних і реалізація поведінки функцій або методів.

В результаті Система 1 сигналізує, що відбувається щось незрозуміле і прийняти рішення на льоту не виходить. Тоді сканування потоку інформації Системою 1 пригальмовується і вона віддає текст на обробку в систему “повільного мислення”, тобто в Систему 2.

В кожному конкретному випадку правильне діагностування викладачем проблеми нерозуміння підкаже способи впливу на мозок студентів для перемикання уваги із Системи 1 на Систему 2, щоб змусити мозок думати, попри те, що розумовий процес досить болісний і мозок всіляко його буде уникати.

Таким чином, цілком природною виглядає організація навчального процесу як процесу взаємодії між Системою 1, яка поставляє проблеми, і Системою 2, яка їх розв’язує. Система 2 збагачує Систему 1 новими функціями і прискорює, тим самим, процес пізнання предмету надалі.

Не з’ясованим залишається питання, коли слід перемикати увагу Системи 1 на Систему 2, оскільки кожне визначення може містити різну кількість незрозумілих або незнайомих для студента термінів. Психологія з цього приводу стверджує, що в середньому одномоментно пам’ять може тримати в полі зору 4 нових терміни. А що робити, якщо їх більше? Наприклад, у наведеному нижче визначенні поняття “Клас” їх 7 (виділені підкреслюваннями).

Клас – в об'єктно-орієнтованому програмуванні, являє собою шаблон для створення об'єктів, що забезпечує початкові значення станів: ініціалізація полів-змінних і реалізація поведінки функцій або методів.

Тоді слід структурувати нове визначення і подавати його у вигляді послідовних уточнень з введенням все нових і нових термінів, аж до вичерпання визначення.

Поняття “об'єктно-орієнтованого програмування” студенти дізналися декількома хвилинами раніше, поняття шаблон могли забути з минулого семестру, а всі інші поняття їм взагалі не знайомі.

За великим рахунком у визначенні “Класу” ми бачимо 7 складних понять, з якими ми повинні познайомити студента, для прояснення ситуації й розуміння самого поняття “Клас” в програмуванні. Однак Система 2 може одночасно тримати в полі зору 4 нові поняття. На додаток, студент повинен навчитися глибоко розуміти всі ці поняття для ефективного застосування отриманих знань у написанні програми.

Для легкого засвоєння інформації необхідно знизити складність понять, які використовуються у визначеннях. Складність понять часто оцінюється мозком по легкості їх пригадування, а це значною мірою визначається тим, наскільки детально питання висвітлювалося на заняттях. Те, що часто обговорюють, заповнює уми, а інше вислизає зі свідомості.

Повторення — це той механізм, який дозволить надовго закріпити у своїй пам'яті будь-яку інформацію і перевести складні для розуміння терміни у розряд легких і зрозумілих. Правильне повторення повинне супроводжуватися осмисленням вивченого матеріалу..

Виходячи з цього доречним є повторюванням кожного поняття біля 3-х разів з використанням різних прикладів. Таким чином, навіть складний матеріал області програмування стає для студентів легким і зрозумілим. Такий процес навчання підходить для формату практичних занять, тобто заняття у форматі лекції в даному контексті абсолютно не ефективні.

Наразі актуальним є структурно-послідовний підхід до навчального процесу в сфері інформаційних технологій. З огляду на те, що інформаційні технології дуже швидко змінюється, і навчальний процес має відбуватися з урахування цих змін. Отже, навчальний матеріал має бути розділений на незалежні частини для швидкого оновлення. А також бути послідовним, для забезпечення ефективного навчання.

Джерела

1. <https://mind.ua/news/20208107-eksport-ukrayinskogo-it-za-2019-rik-zris-na-30>
2. <https://delo.ua/business/ukrainskie-vuzy-vypuskajut-it-specialistov-gotovyh-lish-na-30-309601/>
3. Даниель Канеман. “Думай медленно... Решай быстро”.

ВАЖЛИВІСТЬ ТА ПОТЕНЦІАЛ УКРАЇНСЬКО-ПОЛЬСКИХ ВІДНОСИН НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Відповідно до ч. 1 ст. 11 Закону України “Про засади внутрішньої і зовнішньої політики” Україна як європейська держава здійснює відкриту зовнішню політику і прагне рівноправного взаємовигідного співробітництва з усіма заінтересованими партнерами, виходячи насамперед з необхідності гарантування безпеки, суверенітету та захисту територіальної цілісності України.

Згідно з абз. 12, 14 ч. 2 ст. 11 Закону України “Про засади внутрішньої і зовнішньої політики” однією з основних засад зовнішньої політики України є забезпечення інтеграції України в європейський політичний, економічний, правовий простір з метою набуття членства в Європейському Союзі та забезпечення з метою повноцінного економічного розвитку, підвищення добробуту народу, інтеграції економіки України у світову економічну систему.

Польща входить до ТОП-10 країн, з якими Україна має найбільший товарообіг. Слід зауважити, що ця держава є для нас не лише важливим торговельним партнером, а й країною, яка надає значну підтримку з питань реалізації євроінтеграційних завдань. Між Україною та Польщею впродовж великого часу підтримується успішна багаторічна співпраця з розширенням нових перспективних напрямків.

Співробітництво між прикордонними відомствами України та Республіки Польща здійснюється на підставі:

Договору між Україною і Республікою Польща про добросусідство, дружні відносини і співробітництво (18.05.1992), відповідно до якого країни усвідомлюючи, що із створенням незалежної української держави і відновленням повної політичної незалежності польською державою українсько-польські відносини вступають у якісно новий період, висловлюючи задоволення встановленням між ними дипломатичних відносин.

Договору про правовий режим українсько-польського кордону, співробітництво та взаємодопомогу з прикордонних питань (12.01.1993), відповідно до якого:

- створено і діє апарат Прикордонних Уповноважених України та Польщі;
- щороку проводяться Конференції Головних Прикордонних Уповноважених, під час яких розглядаються питання удосконалення взаємодії щодо забезпечення безпеки спільного кордону, пропуску осіб і транспортних засобів, розвитку співробітництва прикордонних служб.

Остання Конференція керівників прикордонних відомств України та Республіки Польща відбулась 30 жовтня 2019 року у м. Варшава, Республіка Польща, під час якої:

- обговорено актуальні загрози на спільному кордоні, протидію контрабандній діяльності та незаконному переміщенню автомобілів;
- позитивно оцінено стан виконання домовленостей щодо спільного патрулювання, взаємодії оперативних органів, обміну статистичною та аналітичною інформацією, практики спільного аналізу ризиків і загроз, що дає можливість оцінювати та прогнозувати розвиток обстановки.

За результатами зустрічі підписано:

- Протокол зустрічі керівників прикордонних відомств України і Республіки Польща;

- План розвитку співробітництва між Державною прикордонною службою України і Прикордонною вартою Республіки Польща на 2020–2021 роки, який передбачає такі заходи, як:

1. *Обмін досвідом у сфері охорони кордону, удосконалення спільного контролю/патрулювання.*
2. *Взаємодія оперативно-розшукових підрозділів.*
3. *Взаємодія підрозділів внутрішньої та власної безпеки у сфері протидії корупційним проявам.*
4. *Обмін інформацією про обстановку на спільному кордоні, проведення спільного аналізу ризиків.*
5. *Зустріч експертів аналітичних підрозділів у тристоронньому форматі Україна – Польща – Білорусь.*
6. *Вивчення польської мови курсантами НАДПСУ.*

У рамках двостороннього співробітництва з Прикордонною вартою Республіки Польща:

- запроваджено спільний контроль у ППР на території Польщі “Устилуг–Зосин”, “Смільниця–Кросценко”, “Грушів–Будомеж” і “Утринів–Долгобичув” для автомобільного та “Хирів–Кросценко” для залізничного сполучення (*Угода від 25.06.2001*):

- функціонують консультаційні пункти у пунктах пропуску “Краківець–Корчова” і “Дорохуськ–Ягодин” (*22.09.2004*);
- запроваджено спільне патрулювання кордону (*07.12.2010, зі змінами від 25.09.2014*);
- здійснюється співробітництво з протидії корупції та підготовки персоналу;
- здійснюється обмін статистичною та аналітичною інформацією (*16.06.2009*).

Виходячи лише з викладеного ми вже можемо побачити, що Українсько-Польські взаємодії є надзвичайно важливим фактором не лише в економічній стабільності країн, але й у внутрішньої та власної безпеки сусідніх країн Європи, а також вносять свою інтеграцію до європейських структур підкріплюючи спільною базою стратегічного партнерства.

За останні роки відносини України і Польщі перебувають у сприятливому становищі: було підписано багато договорів, які сприяли встановленню більш дружніх стосунків між країнами.

Польща — це велика держава, яка демонструє і буде демонструвати свою політичну активність. Тому Польща може суттєво вплинути на подальший розвиток України, для забезпечення майбутньої оперативної та технічної взаємодії між системами інтегрованого управління кордонами України та держав — членів Європейського Союзу, запроваджувавши на своєму прикладі найкращі європейські практики та стандарти.

Джерела

1. Закон України “Про засади внутрішньої і зовнішньої політики” (із змінами, внесеними згідно із Законом № 2469-VIII від 21.06.2018) [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2411-17>
2. Державна прикордонна служба України: Регіональне співробітництво із суміжними країнами [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://dpsu.gov.ua/ua/regionalne-spivrobitnictvo-iz-sumizhnimi-krainami>
3. Договір між Україною і Республікою Польщею про добросусідство, дружні відносини і співробітництво [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/616_172

ТУРИСТИЧНО-РЕКРЕАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ УКРАЇНИ

При сучасних темпах роботи і життя витрати на відпочинок, особливо пов'язаних з подорожами, швидко переходять в розряд першочергових, життєво необхідних. За даними опитувань, проведених Всесвітньою туристичною організацією, туризм і потреба в їжі відносяться до розряду тих, від яких найважче відмовитись: люди віддають перевагу тому, щоб краще відпочити, здійснивши цікаву туристичну подорож, відмовившись від інших потреб [3].

Соціально-економічний розвиток регіону характеризує якісний стан суспільного виробництва, природних і людських ресурсів [1]. Основні показники економічного і соціального розвитку регіонів складають окремий самостійний розділ Державної програми економічного і соціального розвитку України. Цей розділ являє собою регіональний зріз Державних програм і дає уявлення на основі ретроспективних даних про наступні зміни у розвитку соціально-економічних процесів у територіальному аспекті. Основні показники соціально-економічного розвитку регіонів відображають найважливіші регіональні відтворювальні цикли і характеризують їх територіальні зміни.

Система основних загальноекономічних показників, які підлягають аналізу, визначається програмами і планами розвитку господарства регіонів і країни в цілому і підлягають статистичному обліку. До складу цих показників включено найвагоміші, які дають уявлення про зміни рівня життя і соціального захисту населення, раціонального використання ресурсів (природних, трудових і фінансових), підвищення ефективності виробництва, темпів структурних перетворень в економіці, тощо.

З метою розкриття найважливіших тенденцій і проблем у розвитку господарських комплексів регіонів проводиться структурний аналіз стану соціально-економічної ситуації. Основна увага приділяється аналізу тих процесів, які негативно вплинули на ефективність виробництва у провідних галузях економіки і рівні життя населення. Також вказуються і позитивні тенденції, які відбуваються в регіонах у зв'язку з реформуванням економіки, розвитком підприємництва, виконанням програмних заходів Уряду та місцевих органів влади.

До основних показників соціально-економічного розвитку регіону належать:

- середньорічна чисельність населення;
- чисельність працівників, зайнятих у народному господарстві;
- валовий внутрішній продукт;
- обсяг продукції промисловості;

- виробництво товарів народного споживання;
- валова продукція сільського господарства;
- доходи місцевих бюджетів;
- видатки місцевих бюджетів;
- грошові доходи населення;
- обсяг роздрібного товарообігу;
- обсяг реалізації платних послуг населенню;
- обсяг експорту товарів;
- баланси основних видів промислової і сільськогосподарської продукції;
- середні ціни на основні види продукції.

Отже, Україна має потужний рекреаційний комплекс, проте розвиток комплексу стримується низкою проблем, таких як підвищення пропускнуої здатності рекреаційного господарства, нерівномірність його використання, тобто сезонність, тощо. Нерозв'язаною залишається проблема територіальності розміщення рекреаційного господарства та рекреаційного природокористування [1]. Перш за все варто відзначити, що не існує загального підходу до визначення сутності “туристичний потенціал території”, що призвело до різноманіття визначень цього поняття як вітчизняними, так і зарубіжними науковцями. Поняття “туристський потенціал” традиційно визначається як сукупність природних і соціокультурних передумов для організації рекреаційної діяльності на певній території.

Туризм — ресурсно-орієнтована сфера діяльності, в якій важливе значення відіграє питання раціонального природокористування, а стан природного та соціокультурного середовища є як ресурсом, так і умовою діяльності, що вимагає балансу в його розвитку. Ресурси туризму є однією з ключових концепцій у визначенні напрямків пріоритетного розвитку туризму і водночас служать джерелом інноваційного оновлення.

Джерела

1. *Бейдик О. О.* Рекреаційно-туристські ресурси України: методологія та методика аналізу, термінологія, районування / О. О. Бейдик. К.: ВПЦ “Київський університет”, 2001. 395 с.
2. *Бережна І. В.* Національні пріоритети та регіональні детермінанти соціально-економічного зростання / І. В. Бережна. НАН України. Інститут регіональних досліджень, 2004. 640 с.
3. *Беленький П.* Дослідження проблем конкурентоспроможності / П. Беленький // Вісник НАН України. 2017. № 5. С. 8–18.

ПИТАННЯ ІМІДЖУ УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМАТИКА ТРУДОВИХ МІГРАНТІВ ТА ЗАХИСТУ ЇХ ПРАВ

Трудова міграція — це переміщення людини з метою тимчасового або довгострокового працевлаштування, характерною рисою є перетинання кордону, тобто праця за територією держави походження.

В сучасному світі люди постійно переїжджають, таким чином міграційні процеси руйнують традиційні бар'єри між мовами, етнічними групами, культурами і в той же час розвивають культурні цінності та економіку. Ці процеси можуть сприйматися як загроза або виклик, оскільки зіткнення різних світоглядів може призвести до нерозуміння і як наслідок страху, разом з тим подібні процеси є викликом різноманітним інститутам та механізмам захисту прав людей, в даному випадку мігрантів, оскільки права даної категорії людей в наслідок багатьох факторів досить часто порушуються.

Актуальність теми зумовлена періодом в котрому знаходиться Україна, глобалізованим світом де капітал постійно пересувається, в тому числі і людський, розумінням багатьох держав їх основної цінності, а саме людини та бажанням кожної держави розвиватися швидше, вкладаючи менше власних ресурсів. Ми можемо бачити на багатьох прикладах роль трудових мігрантів різного рівня, як кваліфікованих так і не кваліфікованих робітників, Об'єднані Арабські Емірати використовують дешеву робочу силу на чому економлять колосальні кошти, США має величезну кількість талановитих кваліфікованих фахівців, котрі штовхають різні сфери вперед, суттєвий вклад українських робітників у польський ВВП, переказ багатомільярдних сум коштів назад в країну походження, що також стимулює економіку країни походження мігрантів і безліч інших прикладів доцільності використання трудового туризму і вигоди для всіх сторін. Разом з тим, в подібних течіях слід розуміти, що в будь якому випадку якась сторона виграє більше і, як наслідок, розвивається швидше. В умовах, які склалися в 2020 р., можна констатувати, що країни зосереджуються на власних інтересах, нарощують національні виробництва, підтримують власний бізнес, а співпрацю в міжнародному полі витісняють на другий план.

У цьому і полягає проблематика ролі держави Україна в процесах трудової міграції та ставлення інших міжнародних акторів до України та українського іміджу за кордоном, сприйняття українців та їх ролі в сучасній картині світу, особливо враховуючи кількість трудових мігрантів України, котрих за даними за 2019 р. міністерства соціальної політики 3,2 мільйони працюють на постійній основі та 7–9 мільйони в окремий період [1], але перш ніж розі-

братися в корені проблеми слід виділити основні плюси і мінуси котрі держава має при трудовій міграції власних громадян.

Серед плюсів можна зазначити сприяння інтеграції України до світового ринку праці, можливість реалізувати власний потенціал за кордоном та підвищити рівень кваліфікації працівника, зменшується рівень безробіття, створюється конкуренція з закордонними фахівцями, відбувається підвищення притоку іноземної валюти в країну через грошові перекази емігрантів. Серед мінусів є непомітне зменшення населення України, відтік найбільш конкурентоспроможної частини працівників особливо науковців та інших фахівців, наслідком чого падає темп технічного розвитку, ресурси держави вкладені в підготовку фахівця для розвитку власної держави в результаті створюють додану вартість за кордоном, зниження пенсійного та соціального забезпечення через відсутність податків для трудових мігрантів, відтік грошей з українських банків в іноземні внаслідок недовіри, експлуатація громадян іноземними роботодавцями за відносно мізерну плату.

Для розуміння фундаментальних факторів котрі впливають на державний імідж в даній сфері слід розглянути два аспекти за якими формується бачення та сприйняття українців з точки зору іноземців, в особливості іноземних роботодавців, а саме: соціально-політичний аспект та правовий.

Варто відзначити, що соціально-політичну ситуацію розуміють не тільки громадяни, її чітко розуміють і міжнародні гравці, іноземні роботодавці та приймаючі країни, чим дуже вміло і користуються. Так, середня заробітна плата українських трудових мігрантів значно нижча, а умови проживання гірші ніж у громадян європейських країн, але при цьому поглянувши на статистику можна побачити, що все всіх влаштовує. Відповідаючи на питання чому українські робітники готові до такої нерівності слід звернути увагу на опитування “барометр щастя” європейської бізнес асоціації за 2020 рік, відповідно до котрого невдоволені рівнем безпеки в країні 67 % опитаних людей, правове поле та регулювання 61 % оцінює незадовільно, також занепокоєння викликає екологічний стан в країні котрим незадоволені 67 %, більшість опитаних, а саме 58 % негативно оцінюють систему охорони здоров'я і 50 % незадовільно ставляться до освітньої системи України[2]. Проаналізувавши такі дані, можемо бачити, що українські мігранти їдуть за кордон здебільшого не через догми, власні переконання та інші цінності, вони шукають кращого життя, достойної зарплати, охорони здоров'я та інших соціальних факторів, котрі на їх думку власна держава забезпечує незадовільно, тобто вони вимушені до таких кроків, а з точки зору іноземця економічно вигідно користуватися подібним збігом обставин на свою користь.

Під правовим аспектом мається на увазі дії держави, міжнародних організацій та інституцій покликаних на захист прав трудових мігрантів відповідно до міжнародного та національного права і той факт, як реалізується та захищається це право залежить червона лінія, котра оберігає українських громадян від порушень, пов'язаних з їх правами. Так, як і всі люди мігранти

володіють правами людини, на них поширюються абсолютно такі ж положення як і до всіх інших груп людей, але на відміну від чітко записаних прав на папері, реалії можуть відрізнятись від міжнародно-правових норм. Вразливість мігрантів пов'язана з їх правовим статусом, вони знаходяться поза юрисдикцією своєї держави і можуть працювати лише за письмовою згодою приймаючої країни. Вони мають різні людські цінності та сприймаються як чужі, можуть не знати мови, культури, законів і ці фактори послаблюють їх спроможність до відстоювання своїх прав, а саме: дискримінації, расизму, ксенофобії, ймовірність стати жертвою адміністративного чи кримінального правопорушення через особливе ставлення. Часті випадки експлуатації, вплив злочинних угруповань, торгівлі людьми та низку інших випадків котрі можуть бути використані по відношенню до трудового мігранта. Міжнародна спільнота створила ряд інституцій, механізмів та законів покликаних захищати права даної категорії людей, але не останню роль у захисті своїх громадян має держава, на основі дій якої інші країни можуть робити висновки, котрі відображаються на авторитеті країни. Випадки порушення прав мігрантів виникають досить часто і всюди, але реакція на порушення та дії щодо їх забезпечення часто відрізняється. Таким чином слід розглянути декілька прикладів котрі могли негативно вплинути на імідж України на міжнародній арені.

За останній рік з початку запровадження карантину через коронавірусну інфекцію ми пробачали проблеми з евакуацією українців, затримки, відсутність чіткої організації евакуації та інформації, підвищення цін на авіабілету після чого незадовільну організацію обсервації для громадян, що прибули, ми пробачали скандал з літаком котрий 29 квітня 2020 р. не зміг вилетіти до Великобританії за українськими робітниками, коли державна авіаційна служба України спочатку давала дозвіл на виліт, потім відміняла, посилаючись на розпорядження міністерства, і в кінцевому рахунку літак був відправлений зі скандалом, серед прикладів можна навести незрозумілі заяви прем'єр міністра, за словами котрого планувалося створити нові робочі місця для повернутих громадян та дати їм зарплату у розмірі 6–8 тис. грн, після чого вже через 6 днів міністр закордонних справ заявив, що під час пандемії відправляти громадян за кордон не логічно, але разом з тим після скандалу з літаком і зустрічами з послами прем'єр заявив, що держава розгляне питання держав партнерів щодо потреби в сезонних робітниках з України[3].

Всі вищеперераховані дії дають розуміння про відсутність чіткої позиції в Україні, про незадовільну підготовку багатьох напрямків захисту основоположних прав і свобод, що вкрай негативно сприймається як громадянами так і іноземцями. Ми маємо реалізувати протоколи дій у всіх можливих ситуаціях та діяти як єдиний механізм, чітко ставити свої пріоритети, цінності та цілі і лише коли в новинах будуть факти про блискучі евакуаційні операції, ефективну реакцію на випадки порушення прав, структуровану боротьбу за інтереси українських громадян ми матимемо позитивний імідж як серед наших громадян так і з боку інших країн.

Джерела

1. Сколько миллионов украинцев постоянно работают за границей [Электронный ресурс] // URL: tsn.ua
2. Барометр щастя в Україні [Электронный ресурс] // URL: eba.com.ua
3. Поржавевший занавес. Скандал с заробитчанами [Электронный ресурс] // URL: korrespondent.net

ПЕРСПЕКТИВИ ТА ПРОБЛЕМИ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Характерною рисою сучасного світового розвитку країн є активізація інтеграційних процесів у світі та Європі зокрема. При цьому навіть ті країни, які не входять до складу інтеграційних об'єднань, неминуче відчують на собі їхній вплив. Після останнього розширення ЄС Україна стала безпосереднім сусідом Євросоюзу. Це відкриває нові можливості для поглиблення співпраці між Україною та ЄС [1, с. 72]

Інтеграція України до ЄС є доволі непростим питанням, адже вона відбувається досить тривалий період, хоча й зрозуміло, що цей процес не може проходити швидко. Не один рік в Україні точилися дискусії щодо її інтеграційного вибору, тобто вибору моделі інтеграції: європейської чи євразійської. Революція гідності, анексія Криму та військові дії на сході України остаточно усунули полярність руху Захід – Схід і, нарешті, визначили наші інтеграційні пріоритети до європейського шляху розвитку. Інтеграційний вибір будь-якої країни має щонайменше три аспекти: правовий, економічний, політичний. Для України ці три аспекти мають особливе значення. Правовий аспект – це збереження суверенітету і державності, економічний – розвиток країни і добробут народу, політичний – це забезпечення цивілізаційного майбутнього Українського народу [2, с. 59].

На нашу думку, перш ніж розглядати переваги та недоліки інтеграції України в ЄС, варто проаналізувати думку експертів із цього питання та обізнаність нашого суспільства. Згідно з результатами з'ясування експертної думки, можна визначити, що існують певні перешкоди на шляху поглиблення інтеграційних процесів між Україною та Європейським Союзом. По-перше, це низький рівень поінформованості громадян про ЄС, населення України має рівень поінформованості загалом незадовільний, водночас 36 % опитаних констатують загалом задовільний рівень володіння українцями інформацією щодо ЄС. Достатній рівень поінформованості українців підтвердили тільки 3 % опитаних, а 11 % вважають, що українці зовсім не володіють інформацією про ЄС. По-друге, сумніви стосовно того, що євроінтеграція матиме вигоду для всього населення України. На думку 26 % експертів, інтеграція України до ЄС є найбільш вигідною для країн – членів ЄС, які хочуть підвищити свій геополітичний вплив і використовувати ресурси України у своїх інтересах. По-третє, проблемою виступають вимоги Європейського Союзу й узагалі можливе розірвання стосунків із Росією та країнами СНД. По-четверте, у населення є занепокоєність щодо конкурентоспроможності українських товарів на європейському ринку та еміграції робочої сили. Так, 24 % експертів вважають, що внаслідок поглиблення співпраці з ЄС Україні загрожува-

муть висока конкуренція на європейському ринку продовольчих і промислових товарів, що залишить українську продукцію без шансів, та відтік значної маси кваліфікованих кадрів за кордон. По-п'яте, сьогодні наріжний камінь розвитку відносин Україна – ЄС – це правосуддя, корупція та організована злочинність, і ці вимоги буде важко задовольнити Україні [3, с. 37].

Також, згідно з опитуванням, головними перешкодами для євроінтеграції в областях українці вважають брак коштів і хабарництво місцевих чиновників (по 37 %) [4, с. 37].

Позиція України щодо Євросоюзу була сформована вперше на законодавчому рівні в Основних напрямках зовнішньої політики України, що були схвалені Верховною Радою України 2 липня 1993 р. Ось починаючи із цього моменту Україна почала тяжіти до європейського інтеграційного об'єднання і від того моменту намагалась все ж таки приєднатись до ЄС, ці намагання ми можемо спостерігати і до сьогоднішнього дня.

Слід також підкреслити вигоди для України після вступу до ЄС:

1. Політичні вигоди – будучи членом ЄС, Україна буде залучена до Спільної європейської політики безпеки та оборони (СЄПБО), яка гарантуватиме Україні державний суверенітет та територіальну недоторканість.

2. Економічні вигоди – перш за все це макроекономічна стабільність, додаткові інвестиції в економіку країни, надання субсидій сільському господарству та отримання позитивного сальдо торговельного балансу.

Щодо макроекономічної стабільності, то у цьому випадку мається на увазі, при вступі до ЄС Україна має підтягнути свої економічні показники до європейських стандартів, створити досить розвинений ринок, закріпити тенденції до економічного зростання і саме по собі принесе Україні уже позитивні результати. Україна також отримає переваги від запровадження єдиної валюти при вступі в ЄС.

Щодо додаткових інвестицій в економіку України, то європейський ринок є великим ринком збуту виробів та джерелом задоволення потреб.

Слід зазначити, що за підсумками 2011 року об'єм прямих іноземних інвестицій (ПІІ) в Україну із країн ЄС склав 4 млрд дол. США. Значний об'єм прямих інвестицій із країн ЄС зосереджений на підприємствах промисловості – 33,4 %, в фінансових установах акумульовано – 33,1 % прямих інвестицій від загального обсягу надходжень до України.

Об'єм інвестицій в ЄС з України на кінець 2011 року склав 517,5 млн дол. США, або 94,5 % від загального обсягу інвестицій з України.

Щодо надання субсидій сільському господарству – після вступу до ЄС Україна долучиться до ефективної спільної сільськогосподарської політики ЄС.

Отримання позитивного сальдо торговельного балансу матиме місце за рахунок збуту українських товарів на ринках ЄС. Загальне зниження середньозваженого тарифу в результаті розширення ЄС матиме позитивну роль для українських імпортерів. Окрім цього ЄС максимально сприятиме інтеграції українських енергетичних, транспортних та телекомунікаційних мереж в європейську інфраструктуру.

3. Соціальні вигоди — передбачають ефективний захист прав людини в інституціях ЄС, відкриття кордонів для вільного пересування населення, тобто шенгенська зона, яка передбачає вільне пересування осіб в межах ЄС, забезпечення високого рівня життя населення та інше.

Перспективи та можливості від вступу до ЄС

1. Політичні перспективи — передбачають стабільність політичної системи, сприйняття України як важливого суб'єкта політичних відносин

2. Економічні перспективи — передбачають забезпечення розвитку малого та середнього бізнесу, а також впровадження стандартів ЄС у виробництві

3. Соціальні перспективи — мають на меті формування середнього класу та проведення реформування освіти, охорони здоров'я, соціального захисту. [5]

Співробітництво України з ЄС сприятиме наближенню соціальних умов України до високих європейських стандартів, підвищенню рівня життя і добробуту населення. У культурно-цивілізаційному аспекті євроінтеграція — це шлях до активізації взаємообміну між українською і західноєвропейськими культурами, одночасне становлення України й як інтегрованої частини глобального суспільства, й як національної держави. Членство в ЄС гарантує зміцнення національної безпеки України, захист її від агресії та територіальних претензій [6, с. 754].

Підводячи підсумок, зазначимо, що європейська інтеграція є стратегічною ціллю нашої держави, закріпленою законодавчо. Аналіз позитивних та негативних наслідків дав змогу оцінити можливості України з можливим використанням позитивних моментів євроінтеграції та одночасним виробленням програми дій щодо безболісної інтеграції України з урахуванням існуючих загроз та досвіду країн, які нещодавно стали членами Євросоюзу. Отже, враховуючи вплив інтеграційних чинників на політичну, економічну та соціальну сфери держави, значно перспективнішим усе ж залишається вступ України до Європейського Союзу, на шляху до якого країна зробила вже багато зусиль та буде вдосконалюватися, щоб у найближчій перспективі стати членом ЄС.

Джерела

1. Федоришина О. О. Проблеми інтеграції України до Європейського Союзу. URL : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1103>
2. Деліні М. М. Проблеми інтеграції України в світове співтовариство в сучасних умовах. URL : <http://global-national.in.ua/archive/2-2014/12.pdf>
3. Багатуренко А. О. Проблеми та перспективи європейської інтеграції України. URL : [http://jrnл.nau.edu.ua/index.php/IMV/article/viewFile/5915/6665](http://jrnل.nau.edu.ua/index.php/IMV/article/viewFile/5915/6665)
4. Українці назвали головні перешкоди до євроінтеграції. URL : <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/2495901-ukraincinazvali-golovni-pereskodi-dla-evrointegracii.html>
5. Проблеми інтеграції України до Європейського союзу [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1103>
6. Тодошук А. В. Україна в інтеграційних процесах: ризики та переваги. URL : <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2017/5/168.pdf>

ОСОБЛИВОСТІ МОТИВАЦІЇ ПЕРСОНАЛУ В ТУРИСТИЧНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Теорії мотивації мають значний вплив на організацію управління трудовими ресурсами у сфері обслуговування. Потенціал будь-якого підприємства тісно корелює з якістю загальної системи управління ним та, насамперед, здатністю керівників зацікавити персонал у досягненні стратегічних чи поточних цілей. Зацікавленість персоналу щодо розвитку підприємства формується при виконанні, як мінімум, двох умов: по-перше, це наявність мотивів у персоналу задовольняти потреби керівництва у досягненні головної мети господарської діяльності — отриманні прибутку, проте через задоволення власних потреб, завдяки отриманню достатньої заробітної плати; по-друге, це достатній рівень створених умов праці, їх комфортність, безпека для здоров'я, технічна озброєність.

В процесі мотивації працівників дуже часто вагоме місце посідає негативна мотивація. Вона заснована на принципі “батога і пряника”. Звичайно, засоби позитивної мотивації застосовують частіше, вони є більш бажаними, бо сприяють підвищенню продуктивності діяльності персоналу і викликають бажання більш якісно виконувати завдання [1; 2]. Якщо все ж негативна мотивація є необхідною умовою, уникнути якої нема можливості, потрібно дотримуватись таких правил її застосування: — покарання повинне бути об'єктивним.

Організація заробітної плати в приватному підприємстві базується на таких принципах: — враховується розмір мінімальної зарплати, який встановлює держава; — заробітна плата кожного працівника залежить від його внеску в загальний результат; — справедливість; — матеріальне стимулювання працівників до зростання продуктивності його праці; — аналіз заробітної плати в конкуруючих фірмах; — раціональна система оплати; — постійний моніторинг оплати праці та виплачених винагород і премій [3]. На туристичному підприємстві діє ефективна система винагород. Чим більше функцій виконує працівник і несе більшу відповідальність, тим більша частка премій і додаткових виплат йому належить [4]. Винагороди мають цінність для працівників і є конкурентоспроможними порівняно з іншими фірмами. Окрім заробітної плати персонал одержує премії та бонуси, які залежать від продуктивності його праці, кількості залучених клієнтів, виконання виробничих завдань і функцій, кінцевих результатів діяльності. Премію отримують працівники за особливі творчі успіхи, а також виконання важливих завдань.

Отож, щоб механізм мотивації працівників туристичної фірми був дієвим і уникнути перелічених помилок необхідно керівникам у своїй управлінській

діяльності дотримуватись таких принципів: 1. Потреба — головний стимул людини до діяльності. Саме наявність мотивів та інтересів змушує людину шукати шляхи їх реалізації та задоволення. 2. Потреби є індивідуальними для кожного працівника і їх може бути необмежена кількість, тому варто пам'ятати, що від того які можливості для задоволення потреб фірма створює, тим більш старанно і плідно буде працювати персонал, з найбільшою віддачею. 3. Необхідно розробити систему заохочень, яка дозволить отримувати бажаний результат від діяльності працівника [5]. Керівник повинен зробити все можливе, щоб цілі, які ставить перед собою персонал збігалися з цілями організації в якій він працює. Можна зробити висновок, що створення ефективної системи мотивування працівників до роботи є трудомістким і необхідним процесом для туристичної організації. Необхідно знати потреби і інтереси своїх підлеглих і давати можливість їх задовільнити, щоб фірма була конкурентоспроможною і реалізувала якісний туристичний продукт.

Джерела

1. *Колот А. М.* Мотивація персоналу: підручник / А. М. Колот. К.: КНЕУ, 2002. 337 с.
2. *Крамаренко В. І.* Управління персоналом фірми: навч. посіб. / В. І. Крамаренко, Б. І. Холод. К.: ЦУЛ, 2003. 272 с.
4. *Гольда А. В.* Зарубіжний досвід мотивації праці трудового потенціалу в умовах ринкової економіки / А. В. Гольда // Формування ринкових відносин в Україні: збірник наук. праць. Вип. 2 (33). 2008. С. 94–97.
5. *Кузнецов А. А.* Світовий досвід мотивації працівників та можливості його адаптації до умов підприємств України / А. А. Кузнецов // Вісник Житомирського державного технологічного університету. Економіка. 2012. № 1 (59). С. 136–139.
6. *Криворотько І. О.* Дослідження зарубіжного досвіду мотивації персоналу для використання в українських умовах / І. О. Криворотько // Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. 2013. № 2 (71). С. 151–154.

ОРГАНІЗАЦІЙНА КУЛЬТУРА НА ПІДПРИЄМСТВІ: НАПРЯМИ ЇЇ РОЗВИТКУ

У наш час є дуже важливим питання культури управління, мистецтва управління персоналом, організаційної культури в організації. В країнах з розвинутою економікою цими питаннями вже давно цікавляться науковці та керівники організацій. На жаль, в Україні кількість організацій, керівники яких ставляться до управління персоналом, як до мистецтва, дуже не значна, що в свою чергу впливає на ефективність роботи персоналу, бізнес середовище та економіку країни загалом.

Одним із ефективних напрямів підвищення рівня ефективності управління персоналом є інноваційний розвиток організаційної культури. Організаційна культура відіграє істотну роль у підвищенні ефективності діяльності підприємства, досягненні високої конкурентоспроможності та розвитку соціально-трудова відносин. Тому дослідження організаційної культури та визначення перспективних можливостей її розвитку є актуальним в сучасних умовах.

Питаннями вивчення організаційної культури присвячені роботи таких українських вчених, як: А. Колот, О. Грیشнова, Г. Дмитренко, О. Новікова, М. Семікіна та ін. Водночас формування та розвиток організаційної культури підприємств в сучасних умовах залишаються недостатньо дослідженими.

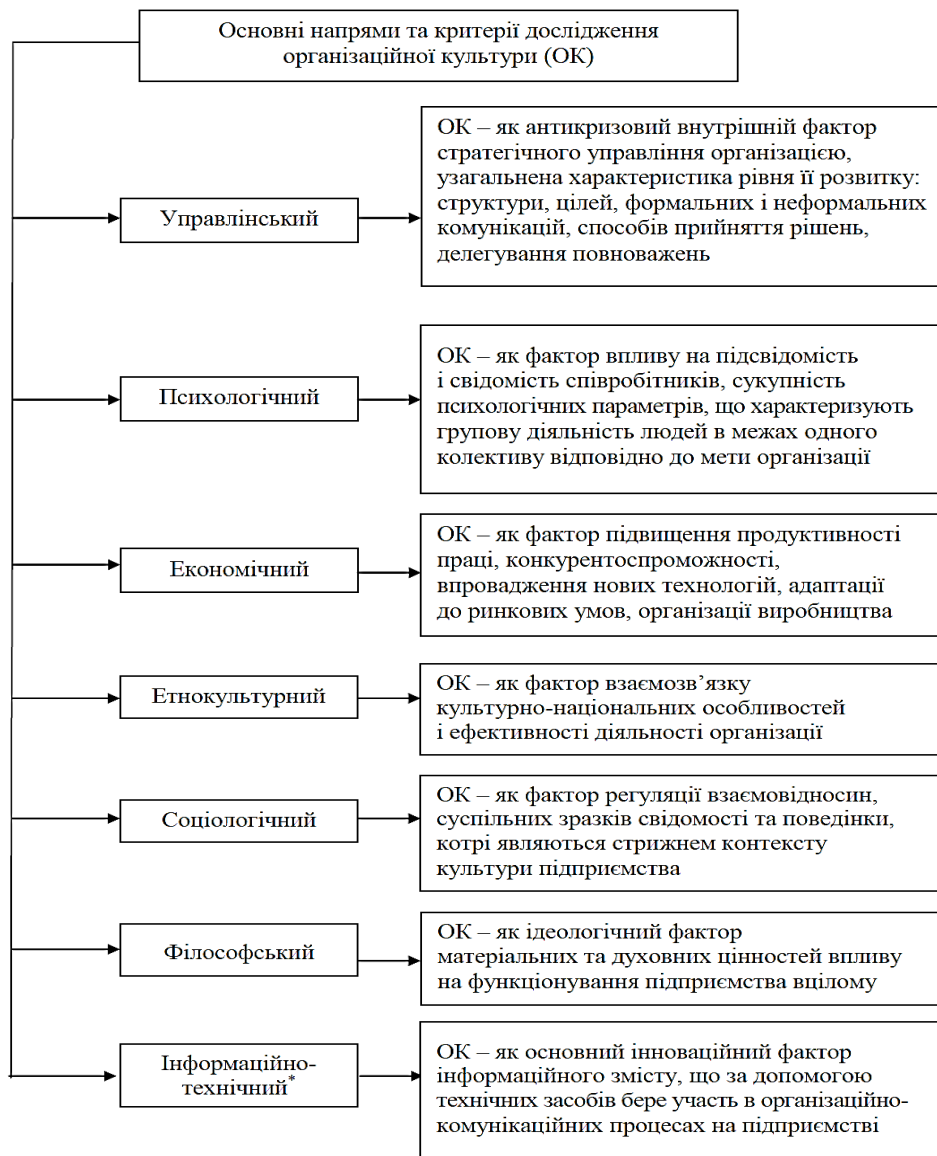
Організаційна культура охоплює вагомий частину соціальної і виробничої життєдіяльності колективу та потребує постійного розвитку. Організаційна культура є необхідним інструментом ефективного використання людського потенціалу підприємства в процесі реалізації стратегії ефективної діяльності, підвищення якості управління, посилення згуртованості колективу, виконує роль стратегічного мотивуючого фактору, який спрямовує співробітників на досягнення місії та цілей підприємства. Організаційна культура — це складне та багатогранне поняття, яке здатне відобразити не лише процес, але й результат впливу та взаємодії таких понять як організація та культура [2]. Розглядаючи організаційну культуру з точки зору системного підходу варто зазначити, що під організацією розуміється саме продукт культури суспільства в якому вона формується та розвивається.

Організаційна культура — це міждисциплінарний напрям дослідження, що знаходиться на стику декількох наукових сфер, таких як менеджмент, організаційна поведінка, соціологія, психологія, культурологія, тому поняття “організаційна культура” немає “єдиного” та “сталого” визначення. Узагальнивши ці дослідження, нами виділено декілька напрямів, визначивши їх як: управлінський, економічний, етнокультурний, психологічний, соціо-

логічний, філософський та інформаційно-технічний та критерії, за якими в контексті кожного напрямку здійснювалось дослідження організаційної культури (рисунок).

Кожен із напрямків за визначеними критеріями висвітлює основний чинник формування організаційної культури. Організаційна культура показує культурно-національні особливості і ефективність господарювання підприємства, оскільки її особистісний фактор акцентує увагу на ментальності персоналу.

Ефективне функціонування будь-якого підприємства можливе у разі наявності в організації оптимальної організаційної культури, основними цін-

Основні напрями дослідження організаційної культури [2, с. 81]

ностями якої є постійне навчання, розвиток, самовдосконалення, орієнтація на кращу практику інших підприємств, готовність до обміну власними досягненнями, високий рівень терпимості до змін. Закон ефективності організаційної культури говорить про необхідність виконання двох умов. Перша полягає в чіткому визначенні цілей організації й строгому підпорядковуванні всієї діяльності організації цим цілям. Друга — у монолітності всіх складових організаційної культури. Виконання цих двох умов залежить від рівня розвитку персоналу організації й можливостей його задовольняти вимогам, які висувають умови функціонування організації [1].

Останні дослідження свідчать, що організація перевершує своїх конкурентів за умови, якщо:

- 1) її культура підкреслює клієнтів, інвесторів і співробітників;
- 2) її культура відповідає середовищу, у якому вона функціонує, та адаптується до змін.

Визнання вагомим і цінним участь персоналу у розробці і реалізації цілей і політики підприємства, заохочення активності працівників за допомогою різноманітних методів матеріальної і нематеріальної мотивації, зокрема, організаційної, економічної, адміністративної, соціальної, морально-психологічної підтримки, — саме такими мають бути цільові орієнтири організаційної культури сучасного підприємства. Проте дослідження стану організаційної культури на вітчизняних підприємствах не підтверджує урахування зазначених світових тенденцій у практичній діяльності [2].

Слід зазначити, що потенціал організаційної культури зумовлює ефективність та конкурентоспроможність підприємства тільки за умов практичної реалізації системи наступних заходів: забезпечення прозорості та своєчасності інформації; визначення філософії товариства; роз'яснення та усвідомлення значущості культурних та моральних цінностей робітниками; залучення працівників до прийняття рішень; формування програми культурної адаптації персоналу; формування системи заохочення ротації, навчання, підвищення кваліфікації працівників; формування позитивного іміджу організації як у суспільстві, так і серед персоналу; формування системи заохочення творчої діяльності.

Удосконалення організаційної культури, перетворення її в потужний потенціал, що спонукує й поєднує всі починання, може стати одним з важелів підвищення ефективності функціонування підприємств [3].

Розвиток організаційної культури здійснюється через наступні напрямки:

1. Підбір працівників. Наймання людей з відповідними знаннями, навиками і здібностями, а також з психологічним нахилом до успішного виконання певної роботи. Остаточний вибір кандидата залежить від суб'єктивної інтуїтивної оцінки того, хто приймає рішення.

2. Дії вищого керівництва. Особливо цінності керівництва, норми поведінки і оцінки, які сприймаються всією організацією чинять значний вплив на культуру.

3. Соціалізація. Представляє собою процес адаптації нових членів в організації, сприйняття її культури;

4. Реакції керівників на критичні ситуації та організаційні кризи. В залежності від глибини та розмаху може проявлятися в посиленні існуючої культури або в введенні нових цінностей і норм, що в певній мірі змінює її;

5. Моделювання ролей, навчання та тренінгів. Навчання підлеглих дозволяє їм засвоїти порядок виконання ролей, які сприяють підтриманню організаційної культури;

6. Організаційні символи та обряди. Багато вірувань та цінностей, що покладені в основу культури організації знаходять відображення не тільки в легендах, але й різних ритуалах, обрядах, традиціях [3].

Таким чином, розвиток організаційної культури зможе перебудовувати як внутрішню, так і зовнішню політику підприємства, що допоможе їм ефективно реагувати на будь-які прояви ринкового середовища, бути лідером на ринку, мати високу конкурентоспроможність. Уміння аналізувати й оцінювати організаційну культуру надасть можливість керівникам приймати обґрунтовані управлінські рішення, формувати стратегічні цілі та здійснювати результативну діяльність підприємств.

Джерела

1. *Овчаренко М. І.* Підходи до визначення характеристик елементів організаційної культури. Вісник Дніпропетровського університету. Серія “Економіка”. 2011. Вип. 5 (2). С. 47–52.
2. *Слабко Я. Я.* Процес формування та розвитку організаційної культури промислового підприємства: соціологічний аспект. Грани: Соціологія. 2009. № 6 (68). С. 127–131.
3. *Савчук Л.* Розвиток організаційної культури в Україні. Персонал. 2017. № 5. С. 86–89.
4. *Alvesson M.* Understanding Organisational Culture. London : Sage Publications Ltd, 2002. 214 p.

ШЕЛЕСТОВСЬКА Діана Ігорівна
студентка 3-го курсу, НН ІМВСН МАУП

КРИВОБЕРЕЦЬ Марина Миколаївна
д-р філос. в гал. екон., НН ІМВСН МАУП

МОНІТОРИНГ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В ІНДУСТРІЇ ТУРИЗМУ

Правовою основою поглиблення взаємовідносин між Європейським Союзом та Україною є Угода про асоціацію, яка дає можливість “перейти від партнерства і співробітництва до політичної асоціації та економічної інтеграції” [1]. Імплементация її положень сприяє інтеграції України до внутрішнього ринку ЄС і єдиного нормативно-правового простору в туристичному секторі. Країни ЄС розглядають туризм як важливий фактор зростання економіки, збільшення зайнятості населення та соціального розвитку. Прямий внесок індустрії подорожей і туризму у ВВП Євросоюзу в 2014 р. становив 669,9 млрд дол. (3,6 % від загального ВВП), протягом 2015–2025 рр. прогнозується його щорічне зростання на 2,7 %, що становитиме 898,7 млрд дол. у 2025 р. Кількість зайнятих в індустрії подорожей і туризму в ЄС у 2014 р. становила 11 млн осіб (5,0 % від загальної кількості зайнятих в економіці), прогноз зростання до 2025 р. становить 1,5 % річних [2].

Україна — унікальний комплекс історичних, культурних та природних пам’яток, вона має великі рекреаційні можливості, що сформувалися завдяки географічному положенню та історичному розвитку нашої держави. Тому Україна володіє значними та реальними перспективами розвитку туристичної галузі, завдяки чому повинна зайняти одне з гідних місць серед країн — світових туристичних лідерів.

Сьогодні Україна рухається в напрямку євроінтеграції: підписано Угоду про асоціацію з ЄС, організовуються різноманітні проекти у сфері економіки, соціально-культурній і рекреаційній сферах за сприяння фондів, підприємств та неурядових організацій Європейського Союзу, все більше туристів відвідують нашу країну, формуючи її імідж.

Оскільки туризм у будь-якій країні однозначно позитивно впливає на покращення її економічного і соціального стану, на важливі сектори економіки: торгівлю, транспорт, готельний бізнес, заклади харчування, будівництво тощо, дуже важливо розглянути особливості розвитку туристичного ринку України та вплив євроінтеграції на нього.

Проблеми й особливості розвитку туризму знайшли своє відображення в наукових дослідженнях таких вітчизняних вчених, як: Р. Балашової, А. Гайдук, І. Давидюк, О. Письменного та інших. Правові відносини та соціально-економічне співробітництво між ЄС та Україною в туристичній сфері розглядає В. Яровий [4]. Необхідність інституціональної та структурної адаптації у

туристичній галузі до стандартів Євросоюзу обґрунтовує Г. Шевченко [5]. Інші автори аналізують основні проблеми, що існують в розвитку туризму в Україні, та визначають заходи щодо його державного регулювання у контексті євроінтеграції [6–8].

Серйозною проблемою у розвитку сфери туризму в Україні є державне управління галуззю, яке потребує оптимізації. На сьогодні структурні підрозділи з питань туризму на рівні самостійних управлінь діють лише в Закарпатській, Львівській, Одеській, Полтавській і Сумській облдержадміністраціях. Відсутність вертикалі управління сферою туризму ускладнює реалізацію державної політики на регіональному й місцевому рівнях. Щорічно Всесвітня рада з подорожей та туризму (WTTC) публікує звіти щодо впливу індустрії подорожей і туризму на економічний розвиток країн. Серед інших показників виділяють “колективні витрати уряду” на підтримку загальної туристичної діяльності. Цей показник охоплює витрати на національному, регіональному та місцевому рівнях, наприклад, маркетинг і просування туризму, інформаційні послуги для туристів, адміністративні послуги й інші суспільні послуги.

Форми фінансування сфери туризму в Україні поділяються на державні та приватні. В Україні спостерігається стабільно низький рівень державних витрат на сферу туризму, що не відповідає проголошенню пріоритетності розвитку туристичної галузі та демонструє, яке значення держава надає сфері туризму. В 2016–2017 рр. з державного бюджету країни не виділялись кошти на розвиток туризму, на початку 2018 р. було виділено 30 млн грн. Ці кошти планується спрямувати на формування електронної бази туристичних ресурсів, маркетинг національного туристичного продукту, впровадження сучасної системи сертифікації готелів і міжнародних стандартів ISO у сфері туризму та на об’єднання адміністративної електронної частини Департаменту туризму і курортів із зовнішнім порталом VisitUkraine [9]. Щодо приватних джерел фінансування, то надходження з них є нерегулярними. Причиною цього є відсутність преференцій для підприємств, які прагнуть вкладати кошти в туризм. В умовах виходу з економічної кризи має зростати роль приватного фінансування за рахунок зменшення ставок окремих видів податків та зборів, встановлення пільг, надання субсидій тощо.

Формування європейського простору та розвиток України як туристичної держави вимагають розширення співпраці країни з державами, які входять до ЄС у сфері туризму. У 2014 р. підписано Угоду про асоціацію між Україною та ЄС. Розділ Угоди “Економічне та галузеве співробітництво” містить “положення про умови, модальності та часові рамки наближення законодавства України до законодавства ЄС, зобов’язання України щодо реформування інституційної спроможності відповідних органів державної влади та принципи співробітництва між Україною, ЄС та його державами-членами у низці секторів економіки та напрямків реалізації державної галузевої політики”, зокрема і у секторі туризму.

Одними з основних завдань у напрямку євроінтеграції у сфері туризму мають бути: розробка нормативно-правових актів щодо сприяння залученню

іноземних інвестицій для розвитку туристичної інфраструктури; створення структурних підрозділів з питань туризму в обласних та місцевих державних адміністраціях; гармонізація кваліфікаційних вимог і стандартів вищої освіти у вишах, що забезпечують підготовку фахівців для сфери туризму. Заходи щодо формування та стимулювання попиту на національний туристичний продукт і формування позитивного туристичного іміджу України на ринку країн ЄС вимагають покращення фінансування з боку держави. Оцінюючи перспективи розвитку інтеграції України в туристичний європейський простір, можна сказати, що основним питанням є якість процесу, а не кількість реалізованих заходів.

Система ліцензування у сфері туризму в Україні є одним з основних інструментів державного регулювання галузі. У стратегії розвитку туризму та курортів до 2026 року передбачено відміну ліцензування, зазначимо, що отримання ліцензії й встановлення правил здійснення діяльності туроператорами залежать від таких факторів, як модель державного управління туризмом, розвиток законодавства у сфері туризму, рівня сформованості та структури туристичного ринку, наявності професійних асоціацій у сфері туризму, які видають ліцензії тощо.

Підсумовуючи вище сказане, можна зробити висновок, що результати моніторингу євроінтеграції України у сфері туризму протягом 2015–2019 рр. показали зацікавленість уряду у поглибленні інтеграційних процесів, на відміну від попередніх років. Виконано низка заходів, передбачених Планом заходів з імплементації Угоди про асоціацію на 2015–2019 рр. у напрямку інтеграції в європейський туристичний простір. Прийнято Стратегію розвитку курортів та туризму до 2026 року. Однак перед країною стоїть ще багато завдань, які потребують вирішення: гармонізація з нормативно-правовими актами ЄС законодавства України у сфері туризму, передусім щодо сприяння залученню іноземних інвестицій; налаштування системи стандартизації й сертифікації підприємств туристичної галузі; освоєння кваліфікаційних вимог й стандартів вищої освіти при підготовці фахівців у сфері туризму тощо. Їх реалізація сприятиме подальшій інтеграції України в туристичний простір ЄС.

Джерела

1. Угода про асоціацію між Європейським Союзом та Україною. Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/984_011/page
2. Travel&TourismEconomicImpact 2015 – Modeofaccess : <https://www.wttc.org/-/media/files/reports/economic-impact-research/regional-2015/europeanunion2015.pdf>
3. Краєвська О. Співпраця України та Європейського Союзу у сфері туризму: політико-правовий аспект / О. Краєвська, Ю. Присяжнюк // Вісник Львівського університету. 2008 Вип. 24. С. 269–278. (Серія: Міжнародні відносини).
4. Яровий В. Ф. Євроінтеграція та вітчизняний туризм: основні аспекти / В. Ф. Яровий // Науковий вісник Херсонського державного університету. 2016. Вип. 17, ч. 4. С. 21–23. (Серія: Економічні науки).

5. *Шевченко Г. С.* Перспективи європейської інтеграції ринку туристичних послуг України / Г. С. Шевченко, С. Г. Шевченко // Науковий вісник НЛТУ України. 2013. Вип. 23.2. С. 124–130.
6. *Волошенко В. М.* Удосконалення механізмів державного управління розвитком ринку рекреаційних послуг: українські реалії в контексті європейської інтеграції / В. М. Волошенко // Вісник НАДУ при Президентові України. 2016. Вип. 2. С. 93–99.
7. *Горбаль Н. І.* Вплив євроінтеграційних процесів на розвиток туристичного ринку в Україні / Н. І. Горбаль, Р. І. Ханіна, О. І. Ковальчук. Режим доступу : <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/31407/1/18-120-128.pdf>
8. *Смирнов Є. В.* Стратегічні імперативи розвитку туристичної галузі України / Є. В. Смирнов, О. П. Смирнова // Економіка та держава. 2016. № 8. С. 28–34.
9. *Ліптуга І.* Правильні зірки в Україні мають лише 255 готелів / І. Ліптуга. Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric/tourism/2198828-ivan-liptuga-direktor-departamentu-turizmu-i-kurortivminekonomroztvku-ukraini.html>

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ МОТИВАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ НА ОСНОВІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ДОСВІДУ

Сьогодні актуальним є розроблення і впровадження системи мотивації персоналу як найдієвішого каталізатора у підвищенні продуктивності праці, сприянні в досягненні цілей та стратегії підприємств.

Слід відзначити, що проблемі мотивації персоналу в Україні приділяють недостатню увагу, попри її безперечну важливість як для окремого підприємства, так і для економіки держави в цілому.

На даний момент мотивація персоналу характеризується відсутністю налагодженої системи організаційних, соціально-економічних моделей і механізмів регулювання та розвитку, оскільки учасники трудових відносин не є рівноправними партнерами. У зв'язку з цим, процес мотивації персоналу потребує удосконалення з урахуванням європейського досвіду.

Ефективна виважена мотиваційна політика має передбачати диференційований підхід до стимулювання різних груп персоналу залежно від якості їх роботи, продуктивності праці та внеску в загальні результати роботи організації. Слід відзначити, що питання мотивації широко висвітлені в працях українських дослідників Д. П. Богині, С. В. Брік, О. А. Дороніної, Г. А. Дмитренка, Г. В. Назарової, А. М. Колота, Г. Т. Кулікова, С. О. Цимбалюк та ін. Проте практичний інструментарій з організації системи мотивації персоналу в секторі послуг у вітчизняній літературі викладено недостатньо, що потребує більш детального аналізу досліджуваного процесу.

Європейська та американська практика свідчить, що в організаціях, де співробітники не мають продукту в натуральній формі доцільним є впровадження системи грейдерів, яка є альтернативою існуючій тарифній системі оплати праці, однак є більш обґрунтованою та враховує цілий ряд факторів організації праці. Впровадження системи грейдів на підприємстві передбачає кілька етапів, а саме:

1. Підготовка робочої групи, вивчення методики.
2. Розробка документації (концепція, положення й інші).
3. Оцінка посад (анкетування, інтерв'ювання, бесіда).
4. Визначення вимог до посад, уточнення факторів.
5. Розподіл факторів по рівнях (ранжирування).
6. Оцінка кожного рівня.
7. Оцінка ваги фактору.
8. Розрахунки кількості балів для кожної посади.
9. Розподіл балів по грейдам.

10. Встановлення посадових окладів і розрахунок вилок окладів.

Оскільки етапи 1–3 — це підготовчі, дуже об'ємні в описі, то бажано, щоб на цих етапах впровадження системи грейдів допомагав навчений внутрішній експерт або зовнішній консультант (для різних підрозділів в якості незалежних експертів необхідно підібрати вузьких фахівців в даних напрямках). Це дозволить уникнути помилок та забезпечить неупередженість в оцінці посад і професій. Крім того, до членів експертних комісій необхідно донести думку про необхідність абстрагуватися від конкретних співробітників, їх переваг та недоліків і оцінювати значимість для організації саме робочого місця. За системою грейдів можливо визначати як тарифну частину оплати праці, так і певний відсоток до тарифу в залежності від виконання встановлених ключових показників діяльності.

Для оцінки значущості посад для підприємства можна скористатися методом Хея, на основі якого розробимо анкету оцінки посад та професій, згідно якої формалізуємо значення посади за 5 рівнями: I рівень — 5 балів, II — 10, III — 15, IV — 20, V — 25 балів. Оцінку пропонуємо проводити за критеріями:

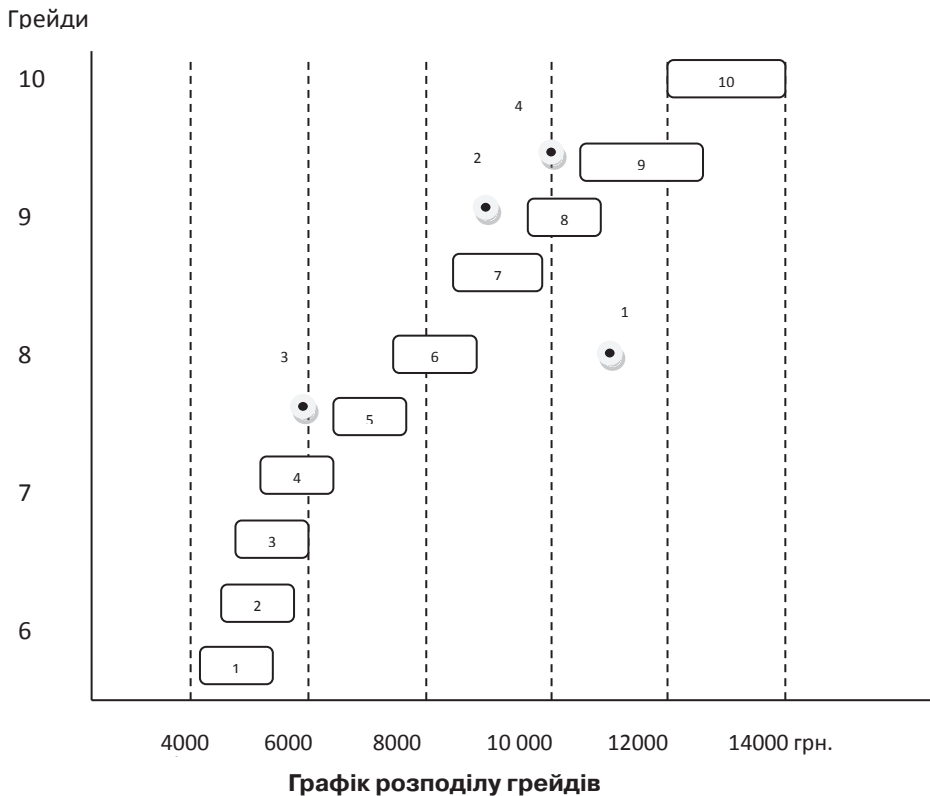
- знання, де 1 рівень оцінюється по шкалі від “не потребує професійної освіти, необхідний інструктаж для виконання ручних, рутинних, операцій, що повторюються” (5 балів), в той час як 5 рівень потребує “вищої професійної освіти, необхідні додаткові вузькоспеціалізовані професійні знання” (25 балів);
- професійний стаж, де 1 рівень “до 0,5 року” (5 балів), 5 рівень — від 3 до 5 років (25 балів);
- управлінська роль, де 1 рівень “немає підлеглих” (5 балів), 5 рівень — “більше 80 чол. підлеглих” (25 балів);
- рівень комунікацій, де 1 рівень — “мінімальні навички комунікації, повага, тактовність, ефективність взаєморозуміння” (5 балів), 5 рівень — “потрібні підвищені комунікаційні навички зі спеціальними навичками мотивування та впливу” (25 балів);
- складність вирішуваних проблем, де 1 рівень — “однакові виробничі ситуації, що повторюються” (5 балів), 5 рівень — “неординарні, оригінальні, нові ситуації, що потребують творчого підходу, створення нових методів та підходів” (25 балів);
- спосіб дії при прийнятті рішень, де 1 рівень — “мінімальна з детальним описом етапності виконання завдань” (5 балів), 5 рівень — “повна свобода дій” (25 балів);
- фізичне навантаження, де 1 рівень — “мінімальна, разова” (5 балів), 5 рівень — “максимальна, рівномірна” (25 балів);
- наявність несприятливих факторів, де 1 рівень — “відсутність несприятливих факторів” (5 балів), 5 рівень — “список № 1. Виробництво, робіт, професій, посад і показників з шкідливими і важкими умовами праці, зайнятість в котрих дає можливість на пенсію за віком на льотних умовах” (25 балів);
- рівень виробничого ризику, де 1 рівень — “відсутність виробничого ризику” (5 балів), 5 рівень — “серйозний і непередбачуваний ризик для життя та здоров'я” (25 балів).

Саму оцінку доцільно вести експертним методом. Експертами повинні виступати безпосередні керівники при обов'язковій участі представників консалтингової організації. Тобто генеральний директор повинен оцінювати значущість посад своїх заступників, напрями — відповідний заступник генерального директора, начальники відділів — посади співробітників і т. д.

Для оцінки наявної системи можна побудувати графік розподілу грейдів та позначити на цьому графіку існуючі розміри оплати праці, що дозволяють виявити відхилення (крапки) від заданого коридору розподілу значень (рисунк). Це ті посади та професії, які або недооцінені, або переоцінені. Наприклад, точка 1 — “бухгалтер”, за підсумками оцінки посада потрапила в грейд № 6 з “вилкою” по заробітній платі 7400–8800 грн. При цьому фактичний оклад цього працівника становить 11000 грн. Виходить, посада переоцінена. Точка 3 — “програміст”, грейд № 5 (6300–7700 грн), фактична оплата праці — 5950 грн, тобто посаду недооцінено;

Такий аналіз необхідно провести за всіма посадами і професіями. У підсумку вся система оплати праці підприємства повинна бути переглянута, фонд оплати праці перерозподілений і у всіх працівників залишиться на середньоринковому рівні.

Але є і стримуючі фактори впровадження даної системи на українських підприємствах, це, зокрема, досить великі витрати на розробку, впровадження та підтримку функціонування; до розробки системи грейдів повинна бути

залучена велика група експертів для забезпечення об'єктивності й прозорості; оцінки викликають емоційні й психологічні проблеми, що можуть знижувати мотивацію співробітників. Впровадження системи грейдингу триває в середньому від 6 місяців до 14 місяців та надасть підприємству наступні переваги [2, с. 114]:

- забезпечить ефективну схему винагороди, що включає оклади, соціальний пакет, премії;
- оптимізує організаційну структуру підприємства;
- є основою для формування стратегії розвитку персоналу;
- забезпечить прозорість перспектив росту для співробітників;
- забезпечить незалежну оцінку співробітників на предмет відповідності займаним ними посадам;
- підвищить мотивацію персоналу, стимулюватиме його розвиток;
- скоротить плинність кадрів.

Відзначимо, що встановлення середньоринкового окладу в якості мінімального сприяє конкурентоспроможності підприємства на ринку праці, а 30 % діапазон підвищення окладу в межах однієї посади є сильним мотиватором до підвищення професіоналізму та ефективності.

Джерела

1. *Брік С. В.* Вдосконалення системи оплати праці на підприємстві шляхом запровадження системи грейдів [Електронний ресурс] / С. В. Брік, О. О. Фролов // Інфраструктура ринку : електрон. наук.-практ. журн. 2018. Вип. 23. С. 211–215. URI: <http://www.market-infr.od.ua/uk/2018>
2. *Дороніна О. А.* Проблеми та перспективи використання грейдової системи оплати праці у сучасній кадровій політиці // Економіка, організація і управління підприємством. 2011. № 24. С. 114.

У пропонованому збірнику подано тези Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів та молодих вчених “Проблеми реалізації євроінтеграційного та євроатлантичного курсів України”.

Наукове видання

**Всеукраїнська науково-практична
конференція студентів та молодих вчених
“Проблеми реалізації
євроінтеграційного та євроатлантичного курсів
України”**

ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ

Частина I

13 травня 2020 р.

Підп. до друку 19.05.20. Формат 70×100¹/₁₆.
Ум. друк. арк. 19,67. Обл.-вид. арк. 7,98.

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)
03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2

*Свідоцтво про внесення до Державного реєстру суб'єктів
видавничої справи ДК № 8 від 23.02.2000 р.*